

วิทยานิพนธ์

การพัฒนาคุณลักษณะพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยโดยใช้วิธีสอน
แบบร่วมมือของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5
โรงเรียนการเคหะท่าทราย กรุงเทพมหานคร

DEVELOPMENT THE DEMOCRATIC CHARACTERISTIC
THROUGH COOPERATIVE LEARNING APPROACH FOR
PRATHOMSUKSA 5 STUDENTS AT KARNKEHATASAI
SCHOOL, BANGKOK

นางสาวชุติมา ทักโร

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

พ.ศ. 2550

ใบรับรองวิทยานิพนธ์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (หลักสูตรและการสอน)

ปริญญา

หลักสูตรและการสอน

การศึกษา

สาขา

ภาควิชา

เรื่อง การพัฒนาคุณลักษณะพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยโดยใช้วิธีสอนแบบร่วมมือของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนการเคหะท่าทราย กรุงเทพมหานคร

Development the Democratic Characteristic through Cooperative Learning Approach for Prathomsuksa 5 Students at Karnkehatasai School, Bangkok

นามผู้วิจัย นางสาวชุตินา ทศโร

ได้พิจารณาเห็นชอบโดย

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

(รองศาสตราจารย์ปราณี โปธิสุข, Ph.D.)

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

(อาจารย์วัฒน์ ทองไทย, กศ.ด.)

หัวหน้าภาควิชา

(รองศาสตราจารย์พรทิพย์ ไชยโส, ค.ด.)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์รับรองแล้ว

(รองศาสตราจารย์วินัย อัจจงหาญ, M.A.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

วันที่ เดือน พ.ศ.

วิทยานิพนธ์

เรื่อง

การพัฒนาคุณลักษณะพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยโดยใช้วิธีสอนแบบร่วมมือของนักเรียนชั้น
ประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนการเคหะท่าทราย กรุงเทพมหานคร

Development the Democratic Characteristic through Cooperative Learning Approach for
Prathomsuksa 5 Students at Karnkehata Sai School, Bangkok

โดย

นางสาวชุติมา ทศโร

เสนอ

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
เพื่อความสมบูรณ์แห่งปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (หลักสูตรและการสอน)

พ.ศ. 2550

ชุดิมา ทศโร 2550: การพัฒนาคุณลักษณะพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยโดยใช้วิธีสอนแบบร่วมมือของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนการเคหะท่าทราย กรุงเทพมหานคร ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (หลักสูตรและการสอน) สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน ภาควิชาการศึกษา อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก: รองศาสตราจารย์ปราณี โพธิ์สุข, Ph.D. 148 หน้า

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาผลของการสอนแบบร่วมมือที่มีต่อการพัฒนาคุณลักษณะพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยของชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนการเคหะท่าทราย กรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่าง คือนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5/2 ปีการศึกษา 2549 ภาคเรียนที่ 2 จำนวน 30 คน เก็บรวบรวมข้อมูล โดยให้นักเรียนทำแบบทดสอบก่อนเรียน ดำเนินการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมโดยใช้วิธีการสอนแบบร่วมมือ ซึ่งในระหว่างเรียนนั้น ผู้วิจัยสังเกตคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย 5 ด้าน คือ 1. ความมีวินัย 2. ความรับผิดชอบ 3. ความซื่อสัตย์ 4. การเคารพสิทธิและเสรีภาพ 5. ความสามัคคี โดยสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนทั้งหมด 20 ครั้ง จากนั้นนำข้อมูลที่ได้อามาวิเคราะห์ โดยการแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เปรียบเทียบคะแนนที่ได้จากการวัดคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยก่อนและหลังเรียน โดยใช้สถิติ Dependent t-test และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยครั้งนี้พบว่า 1) นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยจากการทดสอบก่อนเรียน และหลังเรียน ในการพัฒนาคุณลักษณะพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยโดยใช้วิธีสอนแบบร่วมมือสูงขึ้น 2) นักเรียนมีแนวโน้มการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยเพิ่มขึ้น ซึ่งแสดงคะแนนเฉลี่ยรวมของนักเรียนทุกคนในแต่ละด้าน ดังนี้ 1. ด้านความมีวินัย ครั้งที่ 1 ได้คะแนน 50 % ครั้งที่ 20 ได้คะแนน 97 % 2. ด้านความรับผิดชอบ ครั้งที่ 1 ได้คะแนน 44 % ครั้งที่ 20 ได้คะแนน 88 % 3. ด้านความซื่อสัตย์ ครั้งที่ 1 ได้คะแนน 14% ครั้งที่ 20 ได้คะแนน 92 % 4. ด้านการเคารพสิทธิและเสรีภาพ ครั้งที่ 1 ได้คะแนน 47 % ครั้งที่ 20 ได้คะแนน 83 % 5. ด้านความสามัคคี ครั้งที่ 1 ได้คะแนน 44 % ครั้งที่ 20 ได้คะแนน 83 % โดยที่คะแนนระหว่างการสังเกตในแต่ละครั้งนักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นหลังเรียนในแต่ละคุณลักษณะทั้ง 5 ด้าน

Chutima Thutsaro 2007: Development of Democratic Characteristic through Cooperative Learning Approach for Prathomsuksa 5 Students at Karnkehata Sai School, Bangkok. Master of Education (Curriculum and Instruction), Major Field: Curriculum and Instruction, Department of Education. Thesis Advisor: Associate Professor Pranee Potisook, Ph.D. 148 pages.

The purpose of this research was to study the result of Cooperative Learning Approach on democratic characteristic development. The samples were 30 fifth grade pupils who were studying in the second semester of academic year 2549 at Karnkehata Sai School, Bangkok. Data were collected using pre – post tests before and after the Social Studies, Religious and Culture lesson plans were taught using cooperative learning approach. Through out the teaching / learning periods, the researcher observed their democratic characteristic in 5 aspects : 1. discipline, 2. responsibility, 3. honesty, 4. respect for right and liberty and 5. unity, The data obtained from 20 observations were analyzed by means of frequency, percentage mean scores and standard deviation. The pre and post test scores were analyzed using dependent t – test. Content analysis were used to analyze pupils’ journal.

It was found that: 1) Pupils’ post test scores in all 5 aspects of democratic characteristic were higher than those of the pre – test scores. 2) From the total of 20 observations of pupils’ democratic characteristic in the 5 aspects, the results were as the followings: 1. For discipline, pupils’ average scores were 50% on the first observation and 97% on the twentieth observation; 2. For responsibility, their average scores were 44% on the first observation and 88% on the last observation; 3. For honesty, their average scores were 14% on the first observation and 92% on the last observation; 4. For respect for right and liberty, their average scores were 47% on the first observation and 83% on the last observation; 5. For unity, their average scores were 44% on the first observation and 83% on the last observation. The scores observed were increased in all five aspects after the learning.

Student’s signature

Thesis Advisor’s signature

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จได้ด้วยความกรุณาอย่างสูงจาก รองศาสตราจารย์ ดร.ปราณี โพธิสุข ประธานกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.แมนมาศ ลีลสัตยกุล และ อาจารย์ ดร.วสันต์ ทองไทยซึ่งเป็นกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุมนา ระบอบ ผู้ทรงคุณวุฒิ ที่ได้ให้คำปรึกษา คำแนะนำ และปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ที่มีคุณค่าอย่างยิ่งแก่ผู้วิจัย ด้วยความเอื้ออาทร และเอาใจใส่ด้วยดีตลอดมา รวมทั้งรองศาสตราจารย์ ดร.สมเกียรติ วันทะนะ รองศาสตราจารย์ ดร.นาตยา ปิลาชนานนท์ และอาจารย์สุระพี พงศ์ไพโรจน์ ที่ได้ให้คำปรึกษา คำแนะนำ และปรับปรุงแก้ไขเครื่องมือต่างๆ ให้มีประสิทธิภาพ และให้ข้อคิด และข้อเสนอแนะต่างๆ อย่างดีตลอดมาเช่นกัน ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้ง และขอกราบขอขอบพระคุณทุกท่าน เป็นอย่างสูงมา ณ ที่นี้

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ อาจารย์ทุกท่าน ในสาขาหลักสูตรและการสอน ที่ให้ความรู้ และประสบการณ์แก่ผู้วิจัย ขอขอบคุณเพื่อนๆ รุ่น 2 ทุกท่าน ที่ได้ให้คำปรึกษา คำแนะนำ ให้กำลังใจ และให้ความช่วยเหลือ จนประสบความสำเร็จ

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณผู้อำนวยการ โรงเรียนการเคหะท่าทราย และ อาจารย์ทุกท่าน ที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ในการทดลองเครื่องมือ และเก็บข้อมูล และขอขอบใจนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 5 ทุกคน ที่ให้ความร่วมมือในการวิจัยครั้งนี้เป็นอย่างดี

สุดท้ายนี้ ขอระลึกถึงพระคุณของคุณพ่อชาญชัย ทศโร คุณแม่คล่อง ทศโร และญาติ ๆ ทุกคนที่เป็นกำลังใจอย่างมาก และมีส่วนทำให้งานวิจัยสำเร็จลุล่วงเป็นไปด้วยดี

ชุตินา ทศโร

เมษายน 2550

สารบัญ

	หน้า
สารบัญตาราง	(3)
สารบัญภาพ	(4)
บทที่ 1 บทนำ	1
ความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	5
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	5
ขอบเขตของการวิจัย	5
นิยามศัพท์	6
บทที่ 2 การตรวจสอบเอกสาร	9
ทฤษฎีและหลักการ	10
ทฤษฎีเกี่ยวกับพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย	10
ทฤษฎีเกี่ยวกับวิธีสอนแบบร่วมมือ	20
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	38
งานวิจัยที่เกี่ยวกับพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย	38
งานวิจัยที่เกี่ยวกับการสอนแบบร่วมมือ	43
สมมติฐานการวิจัย	48
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	49
กลุ่มประชากร	49
กลุ่มตัวอย่าง	49
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	49
วิธีดำเนินการสร้างเครื่องมือ	50
การเก็บรวบรวมข้อมูล	57
การวิเคราะห์ข้อมูล	59

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 ผลการวิจัยและข้อวิจารณ์	60
ผลการวิจัย	60
ข้อวิจารณ์	80
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ	85
สรุปผลการวิจัย	85
ข้อเสนอแนะ	90
เอกสารและสิ่งอ้างอิง	92
ภาคผนวก	99
ภาคผนวก ก รายนามผู้เชี่ยวชาญ	100
ภาคผนวก ข หนังสือขอความอนุเคราะห์ตรวจเครื่องมือ และ เก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย	102
ภาคผนวก ค เครื่องมือ แผนการสอน ใบงาน แบบทดสอบก่อนเรียน-หลังเรียน และแบบสังเกตพฤติกรรมความเป็นพลเมืองดีตามวิถี ประชาธิปไตย	108
ภาคผนวก ง ผลงานของนักเรียน	141
ประวัติการศึกษาและการทำงาน	148

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	สรุปโครงสร้างหน่วยการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5	51
2	วิเคราะห์ข้อสอบข้อสอบแบบวัดคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย	53
3	วิเคราะห์ข้อสอบของหน่วยการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5	55
4	คะแนนประเมินคุณลักษณะพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยโดยใช้วิธีสอนแบบร่วมมือของนักเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน	64
5	การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยคุณลักษณะพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยโดยใช้วิธีสอนแบบร่วมมือของนักเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน	65

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1	แผนที่แสดงตำแหน่งที่ตั้งของโรงเรียนการเคหะท่าทราย	61
2	กราฟแสดงคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยด้านความมีวินัย	73
3	กราฟแสดงคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยด้านความรับผิดชอบ	74
4	กราฟแสดงคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยด้านความซื่อสัตย์	75
5	กราฟแสดงคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยด้านการเคารพสิทธิและเสรีภาพ	76
6	กราฟแสดงคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยด้านความสามัคคี	77

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญของปัญหา

การจัดการศึกษาในระดับประถมศึกษามีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งเพราะเป็นการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อมุ่งพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เป็นคนดี มีความเป็นไทย มีศักยภาพในการเรียนต่อ และประกอบอาชีพ นอกจากนี้จุดประสงค์สำคัญในการให้การศึกษาแก่เยาวชนประการหนึ่ง ก็คือ การสร้างความเป็นพลเมือง ยึดมั่นในวิถีชีวิต และการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข อันเป็นปัจจัยมีผลเอื้ออำนวยให้เกิดความผาสุกต่อประชาชนเป็นส่วนรวม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2544: 4)

สถาบันการศึกษาเป็นสถาบันหนึ่งทางสังคม ที่ทำให้เกิดการพัฒนาการทางการเมืองมีแนวโน้มไปในทิศทางที่ดีขึ้นได้ สถาบันการศึกษาควรมีบทบาทในการส่งเสริมและรณรงค์กิจกรรมประชาธิปไตยในสถานศึกษาในรูปแบบที่หลากหลาย อาทิ การจัดตั้งสถานักเรียน คณะกรรมการนักเรียน ชุมชน สมาคม สโมสร เป็นต้น การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเน้นความสำคัญและคุณค่าของวัฒนธรรมประชาธิปไตย ทั้งในเชิงการเรียนรู้และการนำไปปฏิบัติในวิถีชีวิตส่งเสริมให้ครูอาจารย์ค้นคว้าเกี่ยวกับวัฒนธรรมประชาธิปไตยที่สร้างสรรค์และสอดคล้องกับวิถีแบบไทยเพื่อเป็นองค์ความรู้ในการถ่ายทอดและเผยแพร่ทั้งในและนอกระบบโรงเรียน รวมทั้งบทบาทในการเสริมสร้างประสบการณ์และความคิดเกี่ยวกับประชาธิปไตย การพัฒนาทางการเมืองไทยในระยะยาว จึงควรเน้นการเสริมสร้างวัฒนธรรมการเมืองและวิถีการดำเนินชีวิตแบบประชาธิปไตย (นรนิติ เศรษฐบุตร, 2545) ซึ่งสอดคล้องกับ ป. มหาจันทร์ (2544) ที่กล่าวว่า ในสังคมประชาธิปไตยนั้นเด็กมีทัศนคติที่ดีต่อประชาธิปไตย เด็กจะมีพฤติกรรมแบบประชาธิปไตย ซึ่งโรงเรียนเป็นสถาบันทางสังคมที่ทำหน้าที่ในการให้การศึกษาอบรมแก่เด็กและเยาวชน ส่งเสริมพัฒนาการด้านต่างๆ ของเด็กและเยาวชน รวมทั้งการถ่ายทอดวัฒนธรรมของสังคมให้แก่คนรุ่นต่อไป ดังนั้นสังคมได้มอบภารกิจที่สำคัญให้แก่โรงเรียนในการพัฒนาคุณภาพของสมาชิกในสังคมให้มีความสมบูรณ์พร้อมที่จะออกไปดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข โรงเรียนจึงทำหน้าที่ให้การเรียนรู้ทั้งทางวิชาการและทางสังคมให้แก่เด็กและเยาวชน ในขณะที่สังคมให้การเรียนรู้แก่เด็กและ

เยาวชนโดยทางสังคมอย่างเดียว ซึ่งการปลูกฝังคุณสมบัติที่ต้องการให้เด็กและเยาวชนผู้ที่ซึ่งเป็นอนาคตของประเทศชาตินั้นขึ้นอยู่กับการทำหน้าที่ของโรงเรียนเป็นสำคัญ

หน้าที่สำคัญของโรงเรียนอีกประการหนึ่ง ได้แก่ การสร้างเสริมวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตยในโรงเรียนเพื่อให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตยในสังคม ถ้าหากวิถีชีวิตในโรงเรียนขัดกับชีวิตในสังคมแล้ว การปลูกฝังความเป็นประชาธิปไตยให้แก่เด็กก็จะประสบความล้มเหลว และในที่สุดการปกครองระบอบประชาธิปไตยของประเทศ ก็จะประสบความล้มเหลวไปด้วย ดังนั้นจึงเป็นภารกิจอันสำคัญของโรงเรียน ที่จะต้องสร้างวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตยให้เกิดในโรงเรียน โดยการทำโรงเรียนให้เป็นดินแดนแห่งประชาธิปไตย ทั้งนี้เพราะเหตุว่า โรงเรียนเป็นแหล่งเดียวและแหล่งสุดท้ายซึ่งเป็นที่หวังได้ว่าจะเป็นแหล่งที่ปลูกฝังคุณสมบัติของประชาธิปไตยให้แก่เด็กได้อย่างมีประสิทธิภาพด้วยการสร้างบรรยากาศของวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตยขึ้นในโรงเรียน (ประเวศ วะสี, 2540)

สังคมไทยมีความจำเป็นที่จะต้องวางพื้นฐานของประชาธิปไตยไว้ ทั้งนี้สืบเนื่องมาจากสังคมไทยยังมีลักษณะที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประชาธิปไตยอยู่ค่อนข้างสูง เช่น ปัญหาสังคมที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่มักเป็นปัญหาที่เกี่ยวกับการขาดคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยของคนในชาติ เช่น การไม่รู้จักบทบาทหน้าที่ของตน การขาดความมีวินัยในตนเอง การขาดความรับผิดชอบ ทั้งในระบบหน่วยงานและครอบครัว การแสวงหาผลประโยชน์โดยขาดคุณธรรม การหลีกเลี่ยงไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย ระเบียบของบ้านเมือง (ปัญญานันท์ทกิกขุ, 2544) นอกจากนี้คนไทยยังมีบุคลิกที่แตกต่างจากชาติอื่น คือ คนไทยมีนิสัยรักอิสระ ชอบก้าวท้าวสิทธิของผู้อื่น ชอบอภิสิทธิ์ ขาดความสามัคคี ลักษณะเหล่านี้ทำให้คนไทยมีปัญหาในการดำรงชีวิตและมีความเดือดร้อนทั้งในด้านส่วนตัวและส่วนรวม (สัมพันธ์ ทองสมักร, 2540) การมีวินัย มีความรับผิดชอบ มีความซื่อสัตย์ การเคารพในสิทธิและเสรีภาพ และ มีความสามัคคี คุณลักษณะเหล่านี้เป็นคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งที่จะปลูกฝังและเสริมสร้างให้กับเยาวชนของชาติ เพราะในสภาพปัจจุบันประชาชนส่วนใหญ่ขาดคุณลักษณะนี้เป็นอย่างมาก ดังนั้น การปลูกฝังคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยจึงมีความจำเป็นที่ต้องกระทำอย่างจริงจัง โดยมีการปลูกฝังตั้งแต่วัยเด็ก เพราะเป็นการอบรมทั้งทางตรงและทางอ้อมจากสังคมและการสอนจากโรงเรียน

ดังนั้นโรงเรียนจึงมีความสำคัญในการอบรมสั่งสอนวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตยให้แก่เด็ก และให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเมืองการปกครองของประเทศ รวมทั้งปลูกฝังคุณสมบัติความเป็นประชาธิปไตยให้แก่เด็ก บุคลากรของโรงเรียน ตลอดจนเครื่องมือเครื่องใช้ต่างๆ ล้วนมีความพร้อม มีความเหมาะสมอย่างยิ่ง การพัฒนาบุคลิกภาพของบุคคล และพัฒนาทางด้านการเมืองการปกครอง การศึกษากับการเมืองมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดซึ่งการศึกษาจัดว่าเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งของระบบการเมือง ในการทำหน้าที่อบรมฝึกฝนประชาชนให้เป็นพลเมืองดี จึงเป็นหน้าที่ของโรงเรียนที่จะต้องให้ความรู้ความเข้าใจแก่เด็ก มีทัศนคติที่ดี มีค่านิยมที่ถูกต้องต่อระบอบประชาธิปไตย อบรมฝึกฝนให้เด็กมีการประพฤติปฏิบัติตามแนวทางของประชาธิปไตย ให้เด็กเห็นคุณค่าของประชาธิปไตย ให้เด็กเกิดความนิยมชมชอบ มีจิตสำนึกในเรื่องของประชาธิปไตยและส่งเสริมการพัฒนาคุณลักษณะพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยให้กับเด็กในด้านคุณลักษณะความมีวินัยในตนเอง ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ การเคารพในสิทธิและเสรีภาพ และความสามัคคี ซึ่งคุณลักษณะทั้ง 5 นี้เป็นสิ่งจำเป็นต้องพัฒนาเนื่องจากคุณลักษณะเหล่านี้เป็นรากฐานสำคัญของการปกครองระบอบประชาธิปไตย เพื่อก้าวไปสู่ความเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย และเหมาะสมสำหรับการปลูกฝังให้เด็กมีคุณลักษณะที่สังคมและชาติต้องการ ให้ความร่วมมือ พิทักษ์รักษาและจรรโลงระบอบประชาธิปไตย

การพัฒนาผู้เรียนเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย โดยมีแนวทางที่ผู้วิจัยได้สังเกตเห็นวิธีสอนอย่างหนึ่งที่จะช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย คือ การเรียนแบบร่วมมือซึ่งเป็นการจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียน เรียนเป็นกลุ่มเล็ก สมาชิกในกลุ่มมีความแตกต่างกันอาจเป็นในด้านเพศ เชื้อชาติ ความสามารถทางการเรียน ลักษณะเด่นของการเรียนแบบนี้จะเน้นความร่วมมือ ร่วมแรงกันระหว่างสมาชิกกลุ่มทุกคน สมาชิกแต่ละคนจะมีหน้าที่และความรับผิดชอบที่จะเรียนรู้กระบวนการแก้ปัญหาจากกิจกรรมต่างๆ ร่วมกัน การเรียนแบบนี้สมาชิกกลุ่มทุกคนจะต้องรับผิดชอบต่อการเรียนที่ครูสอนและช่วยเหลือซึ่งกันและกันเพื่อทุกคนจะได้รับความสำเร็จร่วมกัน การเรียนแบบร่วมมือนี้ได้มีการนำไปใช้ในการเรียนการสอนวิชาต่างๆ เช่น วิชาภาษาอังกฤษ ดังงานวิจัยของ Holguin (1997) และ บุญบา โขกช่วยชู (2537) ปรากฏว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นรวมทั้งมีเจตคติที่ดีขึ้น ส่วนในระดับมัธยมศึกษา ปาริชาติ นัจจิตร (2540) ได้ศึกษา การเรียนแบบร่วมมือเพื่อพัฒนาสัมฤทธิ์ผล เจตคติ และทักษะการทำงานร่วมกันในวิชาสังคมศึกษา ส 504 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ผลการวิจัยปรากฏว่า การใช้รูปแบบการสอนแบบร่วมมือกันเรียนรู้ช่วยให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้น และมีปฏิสัมพันธ์ ที่ดีในกลุ่มเพื่อนอีกด้วย

การเรียนรู้แบบร่วมมือนี้มีประโยชน์ที่สำคัญ 4 ประการ คือ ประการแรก ช่วยเตรียมผู้เรียนให้พร้อมที่จะเผชิญกับชีวิตจริงเพราะลักษณะของการเรียนรู้แบบร่วมมือเปิดโอกาสให้นักเรียนได้รับฝึกหัดต่อการเรียนรู้ของตนเอง ได้ลงมือปฏิบัติ ได้ทำกิจกรรมกลุ่ม ได้ฝึกฝนทักษะการเรียนรู้ ทักษะการบริหาร การจัดการ การเป็นผู้นำ การเป็นผู้ตาม และที่สำคัญเป็นการเรียนรู้ที่มีความสัมพันธ์สอดคล้องกับชีวิตจริงของผู้เรียนมากที่สุด ประการที่ 2 ช่วยเสริมสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ดี ช่วยให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนความเป็นประชาธิปไตย ฝึกการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ฝึกการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ช่วยให้ผู้เรียนเกิดทัศนคติที่ดีต่อการเรียน ต่อครู ต่อสถานศึกษา และต่อสังคม ประการที่ 3 ช่วยลดปัญหาทางวินัยในชั้นเรียน เพราะผู้เรียนทุกคน จะได้ฝึกฝนจนกระทั่งเกิดวินัยในตนเอง ได้รับการยอมรับจากครู จากเพื่อน ได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ทำให้เกิดการยอมรับตนเอง เกิดความสุขในการอยู่ร่วมกันกับเพื่อน ๆ ปัญหาทางวินัยจึงลดน้อยลงและหมดไปในที่สุด และประการที่ 4 ช่วยให้เกิดสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยเฉลี่ยของนักเรียนทั้งชั้นสูงขึ้น การช่วยเหลือกันในกลุ่มเพื่อน ทำให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในสิ่งที่เรียนได้ดียิ่งขึ้น (สุมนทนา พรกุลและอรพรรณ ศิริมหาสาร, 2540)

ดังนั้นจึงเห็นได้ว่าการเรียนรู้แบบร่วมมือเป็นการจัดการเรียนรู้ที่เป็นพื้นฐานของวิถีชีวิตในสังคมประชาธิปไตย การเรียนรู้แบบร่วมมือมีคุณลักษณะที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย ไม่ว่าจะเป็นสังคมขนาดเล็กในกลุ่มเพื่อน ในห้องเรียน ในโรงเรียน ตลอดจนสังคมทั่วไป โดยอาศัยพื้นฐานของการร่วมมือ การส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ร่วมมือกันช่วยเหลือกันในกลุ่มเพื่อน เน้นการสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียน รับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนเอง ได้ลงมือปฏิบัติ ได้ทำกิจกรรมกลุ่ม ได้ฝึกฝนทักษะการเรียนรู้ ทักษะการบริหาร การจัดการ การเป็นผู้นำ การเป็นผู้ตาม และที่สำคัญเป็นการเรียนรู้ที่มีความสัมพันธ์สอดคล้องกับชีวิตจริง มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ทำให้เกิดการยอมรับตนเอง เกิดความสุขในการอยู่ร่วมกันกับเพื่อน ๆ ในที่สุดก็เกิดการพัฒนาคณะคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย

ด้วยเหตุดังกล่าวผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะนำวิธีสอนโดยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือมาใช้ในการสอนเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมในเรื่องพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ของ โรงเรียนการเคหะท่าทราย กรุงเทพมหานคร เพื่อพัฒนาคณะคุณลักษณะพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยของผู้เรียนและเป็นสมาชิกที่ดีต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาผลของการสอนแบบร่วมมือที่มีต่อการพัฒนาคุณลักษณะพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนการเคหะท่าทราย กรุงเทพมหานคร

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนของครูเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยโดยใช้วิธีการสอนแบบร่วมมือให้นักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษา
2. เป็นแนวทางในการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยโดยใช้วิธีการสอนแบบร่วมมือต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

ตัวแปรที่ศึกษาในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่

1. ตัวแปรต้น คือ การเรียนแบบร่วมมือ (Cooperative Learning) 3 รูปแบบดังนี้
 - 1.1 แบบรวมหัวคิด (Numbered Head Together)
 - 1.2 จิกซอร์ (Jigsaw)
 - 1.3 เกมกลุ่มแข่งขัน (Team Game Tournament; TGT)
2. ตัวแปรตาม คือ คุณลักษณะพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย 5 คุณลักษณะดังนี้
 - 2.1 ความมีวินัยในตนเอง
 - 2.2 มีความรับผิดชอบ
 - 2.3 ความซื่อสัตย์
 - 2.4 การเคารพในสิทธิและเสรีภาพ
 - 2.5 ความสามัคคี

นียมศัพท์

วิธีเรียนแบบร่วมมือ หมายถึง วิธีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ออกแบบการเรียนรู้ โดยส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ร่วมมือกันในกลุ่มย่อยๆ เน้นให้สมาชิกในกลุ่มจะต้องพึ่งพาและเกื้อกูลกัน ผู้เรียนปรึกษาหารือกันอย่างใกล้ชิด ร่วมกันรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของเพื่อนสมาชิกทุกคนในกลุ่ม มีการใช้ทักษะการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและทักษะการทำงานกลุ่มย่อย และการวิเคราะห์กระบวนการกลุ่ม ซึ่งเป็นรูปแบบการเรียนรู้แบบหนึ่ง ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ รู้จักการเป็นผู้นำและผู้ตาม ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้วิธีการสอนแบบร่วมมือ 3 แบบ คือ รวมหัวคิด (Numbered Head Together), จิกซอร์ (Jigsaw) และ เกมกลุ่มแข่งขัน (Team Game Tournament; TGT)

1. แบบรวมหัวคิด (Numbered Head Together) หมายถึง การเรียนที่มีการทำงานเป็นกลุ่ม และสมาชิกในกลุ่มจะมีการกำหนดกันว่าใครจะเป็นหมายเลข 1, 2, 3, 4 ซึ่งภายในกลุ่มต้องช่วยเหลือกันทำงาน และเมื่อมีการเรียกหมายเลขใดให้ตอบคำถามนั้น ให้หมายเลขนั้นลุกขึ้นตอบ โดยเพื่อนๆ ในกลุ่มนั้น ช่วยกันหาคำตอบ

2. แบบการต่อภาพ (Jigsaw) หมายถึง สมาชิกแต่ละคนไปเรียนร่วมกันกับสมาชิกของกลุ่มอื่นๆ ตามหัวข้อที่แตกต่างกันไป จากนั้นกลับมาที่กลุ่มของตน อธิบายและสอนเพื่อนจากสิ่งที่ได้ไปเรียนร่วมกับสมาชิกกลุ่มอื่นมา มีการประเมินผลเป็นรายบุคคลแล้วจึงนำมารวมเป็นคะแนนของกลุ่ม

3. แบบเกมกลุ่มแข่งขัน (Team Game Tournament: TGT) หมายถึง ครูสอนบทเรียนแต่ละบทแล้วกลุ่มจะต้องเตรียมสมาชิกทุกคนในกลุ่มให้พร้อมสำหรับการแข่งขันการตอบคำถามที่ครูจะให้ มีขึ้นในวันต่อไป โดยมีการช่วยสอนและถามกันในกลุ่มตามเนื้อหาในเอกสารที่ครูแจกให้ โดยมีการแข่งขันสัปดาห์ละครั้ง ด้วยการถามคำถามสั้นๆ เกี่ยวกับบทเรียนที่ครูสอนไปแล้วและที่ปรากฏในเอกสาร ใช้เวลาแข่งขันครั้งละประมาณ 40 นาที ในการแข่งขันครูจะจัดให้ผู้เรียนที่มีผลการเรียนในระดับเดียวกันแข่งขันกัน โดยจัดผู้เรียนที่ได้คะแนนสูงสุด 3 คนแรกในการแข่งครั้งก่อนได้แข่งขัน และคนที่ได้คะแนนรองลงไปแข่งขัน ชุดละ 3 คน ตามลำดับคะแนนที่สมาชิกในแต่ละกลุ่มทำได้จะนำมารวมกันเป็นคะแนนของกลุ่ม

พลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย หมายถึง ผู้ที่มีคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองดีและมีบุคลิกภาพหรือวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตยซึ่งเป็นคุณลักษณะที่พึงประสงค์อย่างยิ่งของสังคมไทย โดยในการวิจัยครั้งนี้ ศึกษาคุณลักษณะ 5 คุณลักษณะ คือ ความมีวินัยในตนเอง ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ การเคารพในสิทธิและเสรีภาพ และ ความสามัคคี โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ความมีวินัยในตนเอง หมายถึง การเรียนรู้ที่ช่วยให้ผู้เรียนควบคุมตนเองได้ให้แสดงพฤติกรรมออกมาได้อย่างสอดคล้องกับความคาดหวังของสังคม อันจะส่งผลให้เกิดผลดีทำให้เป็นที่ยอมรับซึ่งพฤติกรรมที่แสดงออกถึงความมีวินัยในตนเองมีลักษณะ ดังเช่น เชื่อฟังคำสั่งของครู ไม่ส่งเสียงดังรบกวนในห้องเรียน เข้าแถวรอตามลำดับ รักษาความสะอาดของห้องเรียน

2. ความรับผิดชอบ หมายถึง ความมุ่งมั่นตั้งใจที่จะปฏิบัติหน้าที่ด้วยความผูกพัน ความพากเพียรและความละเอียดรอบคอบ เพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตามความมุ่งหมาย ยอมรับผลของการกระทำในการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเต็มใจ พยายามที่จะปรับปรุงการปฏิบัติหน้าที่ให้ดียิ่งขึ้น มีความสำนึกในหน้าที่ทั้งต่อตนเองและสังคม ซึ่งพฤติกรรมที่แสดงออกถึงความรับผิดชอบมีลักษณะ ดังเช่น ส่งงานครบตามที่ครูได้มอบหมาย ทำงานเสร็จตามเวลาที่กำหนด หมั่นใฝ่หาความรู้เพิ่มเติมจากห้องสมุด เข้าเรียนสม่ำเสมอ เข้าร่วมกิจกรรมตามที่ได้รับมอบหมาย มีการเตรียมอุปกรณ์การเรียนพร้อม ยอมรับสิ่งที่ตนกระทำลงไปทั้งในด้านที่เป็นผลดีและผลเสีย

3. ความซื่อสัตย์ หมายถึง การปฏิบัติตนตามระเบียบกฎเกณฑ์ในการทำกิจกรรมอย่างเคร่งครัดปฏิบัติอย่างตรงไปตรงมาทั้งต่อตนเองและผู้อื่น ซึ่งพฤติกรรมที่แสดงออกถึงความซื่อสัตย์มีลักษณะ ดังเช่น ไม่หยิบของผู้อื่นก่อนได้รับอนุญาต ไม่นำของส่วนรวมไปเป็นของตน ไม่ทุจริตในการสอบ รักษากฎกติกาในการทำกิจกรรมร่วมกัน

4. การเคารพในสิทธิและเสรีภาพ หมายถึง การยอมรับในสิทธิของบุคคลในการกระทำใดๆ โดยอิสระ ถ้าการกระทำนั้นไม่สร้างความเดือดร้อนให้แก่ผู้อื่น ไม่ผิดศีลธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงามของสังคม และอยู่ภายในขอบเขตของกฎหมาย ซึ่งพฤติกรรมที่แสดงออกถึงการเคารพในสิทธิและเสรีภาพมีลักษณะ ดังเช่น รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น แสดงความคิดเห็นออกมาโดยไม่ล่วงเกินผู้อื่น การเคารพครูอาจารย์ ไม่ข่มเหงรังแก แกล้งผู้อื่น

5. ความสามัคคี หมายถึง การที่บุคคลในกลุ่มแสดงออกถึงการรวมพลังเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันในการทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง ให้สำเร็จลุล่วงตามวัตถุประสงค์ของกลุ่มซึ่งพฤติกรรมที่แสดงออกถึงความสามัคคีมีลักษณะ ดังเช่น การไม่แบ่งเป็นพวกเขาพวกเรา การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของส่วนรวมด้วยความเต็มใจ ยอมรับในข้อตกลงของกลุ่มช่วยเหลืองานในกลุ่ม แบ่งงานกันทำตามหน้าที่

บทที่ 2

การตรวจสอบเอกสาร

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าตำรา บทความ และงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นพื้นฐานสำหรับการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ทฤษฎีและหลักการ

1.1 ทฤษฎีเกี่ยวกับพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย

1.1.1 ความหมายประชาธิปไตย

1.1.2 คุณลักษณะของพลเมืองดีตามวิถีชีวิตประชาธิปไตย

1.1.3 การฝึกอบรมเพื่อปลูกฝังเกี่ยวกับพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของสถาบันการศึกษา

1.2 ทฤษฎีเกี่ยวกับวิธีสอนแบบร่วมมือ

1.2.1 ความหมายของการสอนแบบร่วมมือ

1.2.2 องค์ประกอบของการสอนแบบร่วมมือ

1.2.3 รูปแบบการสอนแบบร่วมมือ

1.2.4 แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการสอนแบบร่วมมือ

1.2.5 ประโยชน์ของการสอนแบบร่วมมือ

2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 งานวิจัยที่เกี่ยวกับพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย

2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวกับการสอนแบบร่วมมือ

ทฤษฎีและหลักการ

ทฤษฎีเกี่ยวกับพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย

ความหมายประชาธิปไตย

คำว่า “ประชาธิปไตย” หรือ “Democracy” ในภาษาอังกฤษ เป็นคำมาจากภาษากรีก เพราะคำว่า Cracy มาจาก Kratein ซึ่งแปลว่า “การปกครอง” ส่วน Demo หรือ Demos หมายถึงประชาชน เพราะฉะนั้น คำว่า “ประชาธิปไตย” หรือ “Democracy” จึงแปลว่า “การปกครองโดยประชาชน คือประชาชนมีอำนาจสูงสุด ประชาธิปไตยจึงเป็นทั้งแนวความคิด อุดมการณ์ ระบบการเมือง การปกครอง และวิธีการดำเนินชีวิต ตลอดจนสัมพันธ์ภาพระหว่างบุคคลในสังคมประชาธิปไตย (ปัญญา ปุຍเป็ย, 2518)

กมล สมวิเชียร (2535) อ้างถึง Aristotle นักปราชญ์ ชาวกรีกเมื่อประมาณ 2,500 ปีมาแล้ว ซึ่งเชื่อว่าการปกครองระบอบประชาธิปไตยเป็นระบบการปกครองที่ปลอดภัยที่สุด แม้จะไม่ใช่เป็นแบบที่ดีที่สุด ประชาธิปไตยเป็นระบบการปกครอง ซึ่งอำนาจอยู่ในมือของประชาชน โดยทั่วไปนี้ตรงกับทัศนะของ ลอร์ด ไบรซ์ (Lord Bryce) ซึ่งกล่าวว่า “ประชาธิปไตย คือ การปกครองซึ่งเจตจำนงของบุคคลที่เป็นเสียงส่วนใหญ่มีอำนาจสูงสุด เสียงส่วนใหญ่นี้ประกอบด้วยบุคคลที่เหมาะสมรวมกันมีจำนวนอย่างน้อยสามในสี่ของทั้งหมด ซึ่งจะทำให้พลังมวลชนเหล่านั้นได้ส่วนลัดกับคะแนนเสียงของเขา” และได้แบ่งประชาธิปไตยออกเป็น 2 ความหมาย คือ

1. ประชาธิปไตยในความหมายที่แคบ เป็นประชาธิปไตยที่เป็นระบบการเมือง (Political system) หรือรูปแบบการปกครอง (Form of government) โดยมีรูปแบบของรัฐบาล รัฐธรรมนูญ หรือการเลือกตั้งผู้แทนราษฎร มีสิทธิในการออกเสียงที่เท่าเทียมกัน

2. ประชาธิปไตยในความหมายที่กว้าง เป็นกิจกรรมสัมพันธ์ภาพ และความเกี่ยวข้องระหว่างประชาชนในระดับต่างๆ กล่าวคือ เราอาจพูดได้ว่าเป็นเรื่องของประชาธิปไตยในระดับครอบครัว ระดับโรงเรียน ระดับหมู่บ้าน ระดับที่ทำงาน ระดับชนชั้นขึ้นไปจนถึงระดับชาติ และระดับโลกก็ได้

ชัยอนันต์ สมุทวานิช (2520) กล่าวว่า ระบอบประชาธิปไตยมีลักษณะเด่นบางประการที่แตกต่างไปจากการปกครองระบอบอื่นได้แก่

1. การมีศรัทธาในสติปัญญาของมนุษย์และเชื่อในความสามารถของมนุษย์ที่จะใช้หลักเหตุผลในการพิจารณาตัดสินปัญหาความเป็นอยู่ของมนุษย์

2. ความเชื่อในความสามารถและการมีเหตุผลของมนุษย์นำไปสู่การสนับสนุนเสรีภาพในรูปแบบต่างๆ เช่น เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น เสรีภาพในการรวบรวมกันเป็นสมาคม เสรีภาพในการนับถือศาสนา

3. ความเชื่อในความเสมอภาค (Equality) ของบุคคลในสังคมที่ควรได้รับโอกาสเท่าเทียมกันจากการปฏิบัติงานของรัฐ จากกฎหมายต่างๆ โดยมีการเลือกตั้ง

(Michaelis อ้างใน สมชัย ชนประชา, 2521) การปกครองในระบอบประชาธิปไตยมีแนวความคิดที่สนับสนุนส่งเสริมคุณค่าของมนุษย์อันเป็นประโยชน์ต่อสังคมหลายประการคือ

1. ระบอบประชาธิปไตยมีความเท่าเทียมกันในโอกาสการตัดสินปัญหาต่างๆ มีกติกา มีวินัย และมีความเป็นระเบียบ

2. ระบอบประชาธิปไตยส่งเสริมการใช้สติปัญญา และมีการร่วมมือในการแก้ปัญหาต่างๆ ที่ก่อปรด้วยเหตุผล

3. มีเสรีภาพในการพูด การแสดงความคิดเห็น การพิมพ์ การชุมนุม การสมาคม การนับถือศาสนา การศึกษาหาความรู้อย่างกว้างขวาง

4. ระบอบประชาธิปไตยเคารพเสียงส่วนใหญ่ ในขณะที่เดียวกันก็ไม่ละเลยต่อเสียงของส่วนน้อย
5. ในระบอบประชาธิปไตย บุคคลแต่ละคนมีสิทธิมีความรับผิดชอบ มีความคิดสร้างสรรค์ และการนำตนเอง
6. เคารพนับถือกฎหมายของส่วนรวม สิทธิของคนส่วนน้อย สิทธิในทรัพย์สิน สิทธิในร่างกาย สิทธิในการเลือกถิ่นที่อยู่ อันเป็นสิทธิขั้นมูลฐาน
7. เชื่อในความสามารถของบุคคลในการแก้ปัญหา มีความไว้วางใจซึ่งกันและกัน
8. มีใจกว้าง ยุติธรรม รับฟังความคิดเห็นของคนอื่นโดยไม่แบ่งวรรณะเผ่าพันธุ์
9. ส่งเสริมให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการปกครองตนเอง
10. เชื่อในหลักเหตุผล ตามวิธีการทางวิทยาศาสตร์

ปราโมทย์ นาครทรรพ (2530) ได้กล่าวว่า ประชาธิปไตยจะเป็นองค์ประกอบเพื่อเสริมสร้างให้เกิดระบบการเมืองแบบประชาธิปไตยที่มั่นคง ซึ่ง อินซอน บุญเรืองรัตน์ (2517) ได้กล่าวสนับสนุนโดยชี้ให้เห็นความสำคัญของประชาชนว่า

...การปกครองแบบประชาธิปไตยจะไม่สมบูรณ์และสลายหรือด้วยการมีรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศแต่เพียงอย่างเดียว รัฐธรรมนูญเป็นเพียงกฎหมายหรือกฎเกณฑ์อันสำคัญเป็นรากฐานในการจัดระบบการปกครองของรัฐ วางระเบียบ กำหนดอำนาจหน้าที่ขององค์กรสูงสุดในการปกครอง ความเกี่ยวพันแห่งอำนาจนั้นกำหนดรับรองสิทธิบางประการของพลเมืองเท่านั้นแต่การปกครองจะเกิดขึ้นอย่างสมบูรณ์ก็ต่อเมื่อประชาชนทุกคนมีจิตใจเป็นประชาธิปไตยด้วย...

สนิท สมักรการ (2517) ได้กล่าวว่าคนส่วนใหญ่ยังไม่มีคุณลักษณะสำคัญของนักประชาธิปไตย หรืออีกนัยหนึ่งยังไม่มีบุคลิกภาพของนักประชาธิปไตย (Democratic personality)

สังคมนั้นจะปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตยไม่ได้ ถ้าจัดการปกครองตามระบอบนี้ก็จะพบแต่ความยุ่งยากสับสน และพบกับความล้มเหลวในที่สุด

จากการศึกษาความหมายของประชาธิปไตยสรุปได้ว่า ประชาธิปไตยไม่ได้มีความหมายเฉพาะในด้านอุดมคติและรูปแบบการปกครองเท่านั้น หากแต่ประชาชนในสังคมประชาธิปไตยจะต้องมีความคิดรวบยอดและการอยู่ร่วมกันแบบประชาธิปไตยหรือ “มีจิตใจ ค่านิยม บุคลิกภาพ และวิถีทางการดำเนินชีวิตที่เป็นประชาธิปไตย” ด้วย ประชาธิปไตยในวิถีชีวิตจึงมีความสำคัญ และมีความจำเป็นอย่างยิ่ง เพราะส่งผลให้สังคมต่างๆ เป็นประชาธิปไตยที่แท้จริงหรือไม่ สังคมใดก็ตามจะเป็นสังคมประชาธิปไตยไม่ได้ ถ้าหากประชาชนมิได้ดำเนินชีวิตตามวิถีทางประชาธิปไตย ตั้งแต่ยังเยาว์วัย ทั้งในสถาบันครอบครัวและสถาบันการศึกษา

คุณลักษณะของพลเมืองดีตามวิถีชีวิตประชาธิปไตย

คุณลักษณะของบุคคลที่ถือว่าเป็นวิถีการดำเนินชีวิตแบบประชาธิปไตย ได้มีผู้เสนอความคิดเห็นไว้มากมายหลายท่าน เช่น

ชัยอนันต์ สมุทวานิช (2520) กล่าวว่า ผู้มีวิถีชีวิตประชาธิปไตย คือ ผู้ที่มีใจกว้างที่จะพิจารณาปัญหาต่างๆ ด้วยวิจรรณญาณ อาศัยการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกันก่อนที่จะมีการตัดสินใจ รู้จักประนีประนอม ไม่ใช่ตัดสินปัญหาหาข้อขัดแย้งด้วยการใช้กำลังรุนแรง มีขันติธรรมอดทนรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นที่แตกต่างไปจากตัว เคารพสิทธิและเสรีภาพของผู้อื่น ตลอดจนยอมรับความเสมอภาคระหว่างบุคคล

วีรยุทธ วิเชียรโชติ (2517) เห็นว่า ผู้มีวิถีชีวิตประชาธิปไตยควรจะต้องมีคุณลักษณะดังนี้ คือ มีวินัยในตนเอง มีความยุติธรรม มีความรับผิดชอบ มีความมั่นใจในตนเองสูง หรือมีเอกลักษณ์แห่งตน มีประสิทธิภาพในการทำงาน มีใจกล้ายอมรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่างจากตน มีความอิสระ มีความคิดสร้างสรรค์ มีการวางแผนอนาคต เชื่อในหลักเหตุผลและแก้ปัญหาด้วยวิธีการทางวิทยาศาสตร์

ทินพันธ์ นาคะตะ (2517) ได้ศึกษาการวิจัยของนักรัฐศาสตร์ และสรุปลักษณะการมีจิตใจแบบประชาธิปไตยไว้ดังนี้

1. ต้องมีจิตใจที่สนับสนุนหลักการปกครองแบบประชาธิปไตย
2. ต้องยึดมั่นในความสำคัญและศักดิ์ศรีของบุคคล จะต้องมีความเสมอภาคของบุคคลและเคารพสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น
3. ตัดสินปัญหาด้วยเสียงข้างมาก โดยมีข้อผูกพันที่จะต้องปฏิบัติตามจากทุกฝ่าย ขณะเดียวกันก็ให้ความคุ้มครองสิทธิของฝ่ายที่มีเสียงข้างน้อย
4. ต้องสนใจในการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองและการปกครอง
5. ต้องสำนึกในหน้าที่พลเมืองของตนและความเชื่อมั่นในตนเอง
6. ต้องมองโลกในแง่ดี มีความไว้วางใจในผู้อื่น และมีความเชื่อมั่นในตน เจ้าหน้าที่หรือสถาบันของทางราชการ
7. ต้องรู้จักการวิพากษ์วิจารณ์อย่างมีเหตุผล และสร้างสรรค์
8. ต้องไม่มีจิตใจเป็นเผด็จการ เช่น การอ่อนน้อมยอมจำนนต่อผู้มีอำนาจ

สาโรช บัวศรี (2513) กล่าวว่า บุคคลที่มีการดำเนินชีวิตแบบประชาธิปไตย หมายถึง สัมพันธภาพระหว่างบุคคล ซึ่งมีลักษณะ 3 ประการ คือ

1. การเคารพซึ่งกันและกัน หรือการมีคารวะธรรม คือ ทุกคนต้องให้เกียรติซึ่งกันและกัน
2. มีการแบ่งปันกัน ร่วมงานกัน ประสานงานกัน เช่น การแบ่งงานกันทำ วางแผนทำงานร่วมกัน ประสานในกิจการต่างๆ ซึ่งอาจเรียกว่า “สามัคคีธรรม”
3. มีความเชื่อมั่นในวิธีการแห่งปัญญา อาจเป็นคำศัพท์ว่า “ปัญญาธรรม” คือ การทำอะไรต้องใช้ปัญญาเป็นเครื่องเหนี่ยวรั้ง และเตือนสติ ให้ทำแต่สิ่งที่ดี มีคุณธรรม

นวลเพ็ญ วิเชียรโชติ และ วีรยุทธ วิเชียรโชติ (2537) ได้ให้สูตรประชาธิปไตยไว้เพื่อทดสอบพฤติกรรมของคนว่าเป็นประชาธิปไตยหรือไม่ 6 ประการ คือ

1. การวบรวม คือการเคารพในสิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีในความเป็นมนุษย์ซึ่งกันและกัน ทั้งทางกาย วาจา และใจ

2. สามัคคีธรรม คือการร่วมประชุมปรึกษาหารือ วางแผนในการทำงานร่วมกัน ตัดสินใจร่วมกัน

3. ปัญญาธรรม คือการใช้สติปัญญาในรูปของวิธีการทางวิทยาศาสตร์เป็นหลักในการพัฒนาความคิด คิดแบบวิเคราะห์และสร้างสรรค์ รู้จักวิพากษ์วิจารณ์ อย่างมีเหตุผล

4. วินัยธรรม คือการรู้จักขอบเขตกติกา สำนึกในสิทธิหน้าที่ ใช้เสรีภาพในขอบเขต การมีวินัยทั้งต่อตนเอง วินัยต่อกลุ่ม และวินัยต่อสังคม

5. คุณธรรม คือการมีศีลธรรมประจำใจ มีความซื่อสัตย์ยุติธรรมและปรารถนาดีต่อคนอื่น ๆ

6. สันติธรรม คือการไฝ่หาสันติภาพในสังคม ไม่มุ่งทำลายและเอาเปรียบผู้อื่น มุ่งประสานผลประโยชน์ในสังคมให้มากที่สุด

อมร รักษาสัตย์ (2514) ได้กล่าวถึงประชาธิปไตยในฐานะที่เป็นวิถีชีวิตไว้ คือ

1. ยอมรับว่ามนุษย์ทุกคนดี มีความสามารถที่จะปกครองตนเองได้ ต้องนับถือเกียรติศักดิ์และความสำคัญของแต่ละคน

2. ประชาธิปไตยนับถือในความเสมอภาคของบุคคล เพศ ผิว ตระกูล ชั้น วรรณะ ศาสนาก็ดีไม่ทำให้คนแตกต่างกันเลย

3. ประชาธิปไตยต้องนับถือเสรีภาพของบุคคล เชื่อว่าเสรีภาพเป็นของดี เสรีภาพคือ ภาวะที่จะทำได้ตามใจชอบ และเชื่อว่าโดยตัวของมันเองเป็นของดี

4. ประชาธิปไตยต้องให้เกียรติบุคคลที่สามารถสร้างความสำเร็จได้ไม่ว่าทางใด

5. ประชาธิปไตยยอมรับว่า คนมีความสามารถคนละด้าน แต่ละด้านก็มีประโยชน์ต่อ สังคมเป็นส่วนร่วม

6. ประชาธิปไตยส่งเสริมความเสมอภาคที่จะให้บุคคลได้มีโอกาสแสดงความสามารถ

7. ประชาธิปไตยเป็นเรื่องของความถูกต้องและความยุติธรรม

Ebenstein (1979) อ้างใน สมชัย ชนประชา (2521) ได้แสดงทัศนะเกี่ยวกับประชาธิปไตย ตามวิถีทางของชีวิตว่า มีลักษณะสำคัญดังนี้

1. การใช้เหตุผลเป็นหลักในการทำงานใด ๆ
2. มีการปรึกษาหารือและยอมรับในความคิดเห็นของกันและกัน
3. มีความเสมอภาคกันตามขั้นมูลฐานของมวลมนุษย์
4. การยอมรับและเน้นถึงความสำคัญของแต่ละบุคคลในสังคมเป็นหลัก

จากการศึกษา คุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยจากทัศนะของ นักวิชาการต่าง ๆ ที่กล่าวมาข้างต้นสามารถสรุปคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามวิถี ประชาธิปไตยได้ดังนี้

1. ความมีวินัยในตนเอง หมายถึง การเรียนรู้ที่ช่วยให้ผู้เรียนควบคุมตนเองได้ให้แสดง พฤติกรรมออกมาได้อย่างสอดคล้องกับความคาดหวังของสังคม อันจะส่งผลให้เกิดผลดีทำให้เป็น ที่ยอมรับซึ่งพฤติกรรมที่แสดงออกถึงความมีวินัยในตนเองมีลักษณะ ดังเช่น เชื่อฟังคำสั่งของครู

ไม่ส่งเสียงดังรบกวนในห้องเรียน เข้าแถวรอตามลำดับ รักษาความสะอาดของห้องเรียน

2. มีความรับผิดชอบ หมายถึง ความมุ่งมั่นตั้งใจที่จะปฏิบัติหน้าที่ด้วยความผูกพัน ความพากเพียรและความละเอียดรอบคอบ เพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตามความมุ่งหมาย ยอมรับผลของการกระทำในการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเต็มใจ พยายามที่จะปรับปรุงการปฏิบัติหน้าที่ให้ดียิ่งขึ้น มีความสำนึกในหน้าที่ทั้งต่อตนเองและสังคม ซึ่งพฤติกรรมที่แสดงออกถึงความรับผิดชอบมีลักษณะดังเช่น ส่งงานครบตามที่ครูได้มอบหมาย ทำงานเสร็จตามเวลาที่กำหนด หมั่นใฝ่หาความรู้เพิ่มเติมจากห้องสมุด เข้าเรียนสม่ำเสมอ เข้าร่วมกิจกรรมตามที่ได้รับมอบหมาย มีการเตรียมอุปกรณ์การเรียนพร้อม ยอมรับสิ่งที่ตนกระทำลงไปทั้งในด้านที่เป็นผลดีและผลเสีย

3. ความซื่อสัตย์ หมายถึง การปฏิบัติตนตามระเบียบกฎเกณฑ์ในการทำกิจกรรมอย่างเคร่งครัดปฏิบัติอย่างตรงไปตรงมาทั้งต่อตนเองและผู้อื่น ซึ่งพฤติกรรมที่แสดงออกถึงความซื่อสัตย์มีลักษณะ ดังเช่น ไม่หยิบของผู้อื่นก่อนได้รับอนุญาต ไม่นำของส่วนรวมไปเป็นของตน ไม่ทุจริตในการสอบ รักษากฎกติกาในการทำกิจกรรมร่วมกัน

4. การเคารพในสิทธิและเสรีภาพ หมายถึง การยอมรับในสิทธิของบุคคลในการกระทำใดๆ โดยอิสระ ถ้าการกระทำนั้นไม่สร้างความเดือดร้อนให้แก่ผู้อื่น ไม่ผิดศีลธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงามของสังคม และอยู่ภายในขอบเขตของกฎหมาย ซึ่งพฤติกรรมที่แสดงออกถึงการเคารพในสิทธิและเสรีภาพมีลักษณะ ดังเช่น รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น แสดงความคิดเห็นออกมาโดยไม่ล่วงเกินผู้อื่น การเคารพครูอาจารย์ ไม่ข่มเหงรังแก แกล้งผู้อื่น

5. ความสามัคคี หมายถึง การที่บุคคลในกลุ่มแสดงออกถึงการรวมพลังเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันในการทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง ให้สำเร็จลุล่วงตามวัตถุประสงค์ของกลุ่มซึ่งพฤติกรรมที่แสดงออกถึงความสามัคคีมีลักษณะ ดังเช่น การไม่แบ่งเป็นพวกเขาพวกเรา การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของส่วนรวมด้วยความเต็มใจ ยอมรับในข้อตกลงของกลุ่มช่วยเหลืองานในกลุ่ม แบ่งงานกันทำตามหน้าที่

การฝึกอบรมเพื่อปลูกฝังเกี่ยวกับพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของสถาบันการศึกษา

สถาบันการศึกษาเป็นสถาบันหนึ่งในสังคมที่มีบทบาทต่อการปลูกฝังประชาธิปไตยให้กับพลเมืองของประเทศ นักเรียนจะได้รับการปลูกฝังจากการศึกษาในบทเรียนและกิจกรรมต่างๆ ซึ่งได้มีผู้เสนอแนะวิธีการปฏิบัติไว้หลายท่าน เช่น

Jarolimek (1999) กล่าวว่า นอกจากจะอบรมนักเรียนให้มีความรู้ ความเข้าใจและทัศนคติที่มีต่อประชาธิปไตยแล้ว ยังต้องฝึกทักษะต่าง ๆ เพื่อสามารถนำไปปฏิบัติในการดำรงชีวิตในสังคมประชาธิปไตย ทักษะที่ต้องฝึกหัดได้แก่

1. ทักษะทางสังคม คือ การรู้จักทำงานร่วมกัน การรู้จักให้ การรู้จักรับผิชอบ การยอมรับสิทธิของผู้อื่น
2. ทักษะการทำงาน เช่น การตั้งสมมติฐาน การเก็บรวบรวมข้อมูล การเขียนรายงาน การพูดในกลุ่ม
3. ทักษะการทำงานเป็นกลุ่ม ได้แก่ การวางแผนร่วมกัน การเป็นผู้นำ การตัดสินใจร่วมกันในกลุ่ม และการประเมินผลการทำงาน
4. ทักษะการแก้ปัญหา ได้แก่ การรู้จักคิด การใช้และการประยุกต์ เหตุผลสำหรับการแก้ปัญหา

Mork (1971) ได้เสนอแนะการจัดประชาธิปไตยในโรงเรียนแบบใหม่ เพื่อให้เกิดประชาธิปไตยอย่างมีความหมายดังต่อไปนี้

1. การทำงาน การเรียนเป็นไปตามธรรมชาติ ห้องเรียนจัดแบบตามความเหมาะสม ครูและนักเรียนมีอรรถาศัยที่ดีและให้ความพึงพอใจต่อกัน
2. กฎเกณฑ์ต่าง ๆ ครูต้องทำความเข้าใจและยินยอมจากนักเรียนเสียก่อน โดยจัดให้เหมาะสมกับวัย และบุคลิกของแต่ละบุคคล

3. ครูต้องเป็นผู้แนะนำแนวทางเป็นรายบุคคลตามความแตกต่างของแต่ละบุคคลเพื่อก่อประโยชน์แก่นักเรียนในวัยเด็กและเมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่

4. การจัดบทเรียน ประสบการณ์ต้องเหมาะสมตามโอกาส ขอบเขต และระดับความสนใจของแต่ละบุคคล

5. ให้นักเรียนมีโอกาสแสดงความคิดสร้างสรรค์ การแสดงความคิดเห็นตามความสนใจและความสามารถ

6. การจัดประสบการณ์ของประชาธิปไตย เช่น การเลือกตั้ง การเคารพในตำแหน่งหน้าที่การทำงานเป็นกลุ่ม การยอมรับการตัดสินใจของผู้แทน การยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล

7. การแสดงความพอใจและเข้าใจบุคคล หรือกลุ่มคนที่มีความแตกต่างไปจากตนทั้งในด้านผิวสี ศาสนา ประเพณี และความสามารถ

8. สอนให้นักเรียนได้มีการตัดสินใจด้วยวิธีการประชาธิปไตยโดยกลุ่มพวกตนและยอมรับที่จะรับข้อผิดพลาดของตน

9. แบ่งความรับผิดชอบให้นักเรียนรักษาอุปกรณ์ต่างๆ ในห้องเรียน โดยจัดทั้งเป็นรายบุคคล และร่วมกันเป็นกลุ่มตามความสามารถ

กรมสามัญศึกษา (2518) ได้เสนอหลักทั่วไปในการส่งเสริมการจัดประชาธิปไตยในห้องเรียน ดังนี้ คือ

1. ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็นมากเท่าที่จะทำได้
2. ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ซักถามปัญหาเมื่อมีสิ่งสงสัย
3. ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ

4. ส่งเสริมให้ผู้เรียนนำวิธีการ หลักการ และเหตุผลจากบทเรียน ไปใช้แก้ปัญหาในสังคม และในชีวิตประจำวัน
5. ส่งเสริมให้ผู้เรียน ได้มีอิสระในการเลือกวิธีเรียน และบทเรียนตามขอบเขตของ หลักสูตร
6. ฝึกหัดให้ผู้เรียนมีความรับผิดชอบ
7. จัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนให้เป็นประชาธิปไตย
8. เปิดโอกาสให้ผู้เรียน ได้วางกฎเกณฑ์สำหรับหมู่คณะของนักเรียนเอง

กล่าวโดยสรุป การฝึกอบรมเพื่อปลูกฝังเกี่ยวกับพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยของ สถาบันการศึกษา นอกจากจะอบรมนักเรียนให้นักเรียนมีความรู้แล้ว ยังต้องฝึกทักษะต่างๆ ได้แก่ ทักษะทางสังคม ทักษะการทำงานกลุ่ม และทักษะทางปัญญา รวมทั้งการจัดประชาธิปไตยใน โรงเรียนเพื่อให้เกิดประชาธิปไตยแก่นักเรียน โดยส่งเสริมการจัดประสบการณ์ของประชาธิปไตย ให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็น ได้ซักถามปัญหา การมีส่วนร่วมในกิจกรรม มีความรับผิดชอบ เปิดโอกาสให้นักเรียนได้วางกฎเกณฑ์สำหรับหมู่คณะ และจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนให้เป็น ประชาธิปไตย

ทฤษฎีเกี่ยวกับวิธีสอนแบบร่วมมือ

ความหมายของการสอนแบบร่วมมือ

นักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายของการสอนแบบร่วมมือแตกต่างกันออกไป ซึ่ง การเรียนแบบร่วมมือ นับว่าเป็นแนวความคิดหนึ่งทางการศึกษาที่เน้นความสำคัญของการทำงาน ร่วมกัน และให้ผู้เรียนสนุกกับการทำงานด้วยกัน ซึ่งแนวคิดนี้ค่อนข้างจะสอดคล้องเหมาะสมกับ การพัฒนาคุณลักษณะพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย และแนวคิดนี้เหมาะสมกับวิชาสังคม ศึกษาเป็นอย่างมากอันเนื่องมาจากธรรมชาติของวิชาที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้เพื่อดำรงชีวิตอยู่

ร่วมกันในสังคม (นาตยา ปิณฑานนท์, 2538) การเรียนแบบร่วมมือนั้นมีผู้ให้คำจำกัดความหลายท่าน ดังนี้

บุญชม ศรีสะอาด (2537) กล่าวว่า การสอนแบบร่วมมือกันเป็นวิธีการสอนที่มุ่งให้ผู้เรียนร่วมมือกันในการเรียนซึ่งมีวิธีการดังนี้

1. ครูสอนบทเรียน
2. นักเรียนกลุ่มละ 4 คนทำงานร่วมกันตามที่ครูกำหนด มีการเปรียบเทียบ คำตอบ ชักถาม ตรวจสอบกัน
3. แนะนำให้คนเก่งในกลุ่มอธิบายแบบฝึกหัดให้เพื่อน
4. เมื่อเรียนจบบทเรียนให้นักเรียนทุกคนทำแบบทดสอบสั้นๆ ด้วยตนเอง
5. ตรวจสอบผลทดสอบ หาค่าเฉลี่ยของแต่ละกลุ่ม
6. นักเรียนคนใดทำได้ดีขึ้น ครูจะชมเชย และกลุ่มใดที่ทำได้ดีขึ้นก็จะได้รับคำชมเชย

วิธีการเรียนการสอนแบบนี้มีข้อดีหลายประการคือ ผู้เรียนได้ร่วมกันเรียนรู้ได้ดี การซักถามทำให้เกิดความกล้า และได้ทราบคำตอบในเรื่องที่ตนสนใจหรือยังไม่กระจ่าง การอธิบายให้เพื่อนฟังจะทำให้ผู้อธิบายมีความแม่นยำในเรื่องที่เรียนมากขึ้น เพื่อนๆ ที่ฟังเกิดความเข้าใจอย่างชัดเจน ผู้เรียนได้พัฒนาการทำงานเป็นกลุ่มให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น คนอ่อนได้เรียนรู้จากคนที่เก่งกว่าซึ่งจะมีความตั้งใจช่วยเหลือเพื่อนๆ เพื่อยกระดับผลงานของกลุ่มให้สูงขึ้น ซึ่งจะส่งผลกับสมาชิกทุกคนในกลุ่ม

สำหรับ วัฒนาพร ระงับทุกข์ (2541) ได้กล่าวถึง การสอนแบบร่วมมือ เป็นวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นการจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนให้แก่ผู้เรียนได้เรียนรู้ร่วมกันเป็นกลุ่มเล็กๆ แต่ละกลุ่มประกอบด้วยสมาชิกที่มีความรู้ความสามารถแตกต่างกันโดยที่แต่ละคนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงในการเรียนรู้และในความสำเร็จของกลุ่มทั้งโดยการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น

การแบ่งปันทรัพยากรการเรียนรู้รวมทั้งการเป็นกำลังใจแก่กันและกันคนที่เรียนเก่งจะช่วยเหลือคนที่อ่อนกว่า สมาชิกในกลุ่มไม่เพียงแต่รับผิดชอบต่อการเรียนของตนเองเท่านั้นหากแต่จะต้องร่วมรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของเพื่อนสมาชิกทุกคนในกลุ่ม ความสำเร็จของแต่ละบุคคลคือความสำเร็จของกลุ่ม

ในทำนองเดียวกัน เบญจมาศ อยู่เป็นแก้ว (2545) ได้ให้ความหมาย การสอนแบบมีส่วนร่วม คือ การเรียนรู้โดยการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนทำงานร่วมกัน ซึ่งเป็นคุณลักษณะหนึ่งของการเรียนรู้จากชีวิตจริง เพราะคนเราต้องอยู่ในสังคม ต้องทำงานเป็นกลุ่ม ต้องร่วมมือ อาศัยพลังความคิดร่วมกัน การจัดการเรียนการสอนแบบมีส่วนร่วม เป็นรูปแบบการเรียนรู้แบบหนึ่ง ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เน้นให้ผู้เรียนทำงานร่วมกัน ช่วยเหลือกัน ร่วมกันคิดร่วมกันทำ รู้จักการเป็นผู้นำและผู้ตาม เป็นการพัฒนาคูณลักษณะที่ได้ผลอย่างยิ่ง การทำงานร่วมกันจะสำเร็จลุล่วงไปด้วยกัน ต้องมีความรับผิดชอบร่วมกัน เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความเอื้ออาทรเป็นพื้นฐานการดำรงชีวิตอยู่ในสังคม ทำให้ปรับตัวอยู่ในสังคมได้ เพราะได้บ่มเพาะทักษะทางสังคม ซึ่งจะเป็นพื้นฐานสำหรับความสำเร็จอื่นๆ ต่อไป

เช่นเดียวกับ ทิศนา แจมมณี (2547) ได้ให้ความหมาย การเรียนรู้แบบร่วมมือ คือ การเรียนรู้เป็นกลุ่มย่อยโดยมีสมาชิกกลุ่มที่มีความสามารถแตกต่างกันประมาณ 3-6 คนช่วยกันเรียนรู้เพื่อไปสู่เป้าหมายของกลุ่ม

Manning และ Lucking (1991) กล่าวถึงความหมายของการเรียนแบบร่วมมือว่า เป็นกระบวนการที่ช่วยในการสอน ซึ่งเป็นทางเลือกใหม่ของระบบการสอนแบบการออกคำสั่ง (instructional) เทคนิคนี้เป็นเทคนิคซึ่งนักเรียนจะมีความแตกต่างกันมาทำงานร่วมกันภายในกลุ่มโดยมีสมาชิกตั้งแต่ 4-6 คน ในการศึกษาหาความรู้บางครั้งการจัดกลุ่มนั้นจะมีพื้นฐานมาจากผลการศึกษาของกลุ่มนั้น

Johnson และ Johnson (1992) ได้กล่าวว่า การสอนแบบร่วมมือเป็นการที่นักเรียนได้ทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มเล็กๆ ซึ่งใช้ความสามารถของตนเองเป็นส่วนใหญ่ และเป็นการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน นักเรียนจะมีความรับผิดชอบ 2 อย่างด้วยกันคือ ศึกษาเนื้อหาที่ได้รับมอบหมายอย่างถ่องแท้และเข้าใจและต้องมีความมั่นใจว่า สมาชิกคนอื่นๆ ก็มีความเข้าใจในเนื้อหานั้นๆ มีการอภิปรายเนื้อหาและช่วยเหลือกันเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์

จากการศึกษาความหมายของการสอนแบบร่วมมือสามารถสรุปได้ว่า วิธีสอนแบบร่วมมือเป็นวิธีการสอนที่ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้โดยส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ร่วมมือกันในกลุ่มย่อยๆ เน้นการสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียน ในแต่ละกลุ่มจะมีสมาชิกที่มีความสามารถแตกต่างกัน ผู้เรียนแต่ละคนจะต้องร่วมมือในการเรียนรู้ร่วมกัน มีการช่วยเหลือและแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ให้กำลังใจซึ่งกันและกัน คนที่เก่งกว่าจะช่วยคนที่อ่อนกว่า สมาชิกในกลุ่มจะต้องร่วมกันรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของเพื่อนสมาชิกทุกคนในกลุ่ม ซึ่งเป็นการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน

องค์ประกอบของการสอนแบบร่วมมือ

การสอนแบบร่วมมือไม่ได้หมายความว่า มีการจัดให้ผู้เรียนเข้ากลุ่มแล้วให้งานและบอกผู้เรียนให้ช่วยกันทำงานเท่านั้น การเรียนรู้จะเป็นแบบร่วมมือได้ ต้องมีองค์ประกอบที่สำคัญครบ 5 ประการ ดังนี้ (Johnson and Johnson, 1994)

1. การพึ่งพาและเกื้อกูลกัน (Positive interdependence) กลุ่มการเรียนรู้แบบร่วมมือจะต้องมีความตระหนักว่า สมาชิกกลุ่มทุกคนมีความสำคัญ และความความสำเร็จของกลุ่มขึ้นกับสมาชิกทุกคนในกลุ่ม ในขณะที่เดียวกันสมาชิกแต่ละคนจะประสบความสำเร็จได้ก็ต่อเมื่อกลุ่มประสบความสำเร็จของบุคคลและของกลุ่ม ดังนั้นแต่ละคนต้องรับผิดชอบในบทบาทหน้าที่ของตนและในขณะที่เดียวกันก็ช่วยเหลือสมาชิกคนอื่น ๆ ด้วย เพื่อประโยชน์ร่วมกัน การจัดกลุ่มเพื่อช่วยให้ผู้เรียนมีการพึ่งพาช่วยเหลือเกื้อกูลกันนี้ทำได้หลายทาง เช่น การให้ผู้เรียนมีเป้าหมายเดียวกัน หรือให้ผู้เรียนกำหนดเป้าหมายในการทำงาน / การเรียนรู้ร่วมกัน (Positive goal interdependence) การให้รางวัลตามผลงานของกลุ่ม (Positive reward interdependence) การให้งานหรือวัสดุอุปกรณ์ที่ทุกคนต้องทำหรือใช้ร่วมกัน (Positive resource interdependence) การมอบหมายบทบาทหน้าที่ในการทำงานร่วมกันในแต่ละคน (Positive role interdependence)

2. การปรึกษาหารือกันอย่างใกล้ชิด (Face-to-face promotive interaction) การที่สมาชิกในกลุ่มมีการพึ่งพาช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เป็นปัจจัยที่จะส่งเสริมให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันและกันในทางที่จะช่วยให้กลุ่มบรรลุเป้าหมาย สมาชิกกลุ่มจะห่วงใย ใ้วางใจ ส่งเสริม และช่วยเหลือกัน และกันในการทำงานต่าง ๆ ร่วมกัน ส่งผลให้เกิดสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน

3. ความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ของสมาชิกแต่ละคน (Individual accountability) สมาชิกในกลุ่มการเรียนรู้ทุกคนจะต้องมีหน้าที่รับผิดชอบ และพยายามทำงานที่ได้รับมอบหมายอย่างเต็มความสามารถ ไม่มีใครที่จะได้รับประโยชน์โดยไม่ทำหน้าที่ของตน ดังนั้นกลุ่มจึงจำเป็นต้องมีระบบการตรวจสอบผลงาน ทั้งที่เป็นรายบุคคลและเป็นกลุ่ม วิธีการที่สามารถส่งเสริมให้ทุกคนได้ทำหน้าที่ของตนอย่างเต็มที่ที่มีหลายวิธี เช่น การจัดกลุ่มให้เล็ก เพื่อจะได้มีการเอาใจใส่กันและกันได้อย่างทั่วถึง การทดสอบเป็นรายบุคคล การสุ่มเรียกชื่อให้รายงาน ครูสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียนในกลุ่ม การจัดให้กลุ่มมีผู้สังเกตการณ์ การให้ผู้เรียนสอนกันและกัน เป็นต้น

4. การใช้ทักษะการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและทักษะการทำงานกลุ่มย่อย (Interpersonal and small-group skills) การเรียนรู้แบบร่วมมือจะประสบความสำเร็จได้ ต้องอาศัยทักษะที่สำคัญๆ หลายประการ เช่น ทักษะทางสังคม ทักษะการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น ทักษะการทำงานกลุ่ม ทักษะการสื่อสาร และทักษะการแก้ปัญหาขัดแย้ง รวมทั้งการเคารพ ยอมรับ และไว้วางใจกันและกัน ซึ่งครูควรสอนและฝึกให้แก่ผู้เรียนเพื่อช่วยให้ดำเนินงานไปได้

5. การวิเคราะห์กระบวนการกลุ่ม (Group processing) กลุ่มการเรียนรู้แบบร่วมมือจะต้องมีการวิเคราะห์กระบวนการทำงานของกลุ่มเพื่อช่วยให้กลุ่มเกิดการเรียนรู้และปรับปรุงการทำงานให้ดีขึ้น การวิเคราะห์กระบวนการกลุ่มครอบคลุมการวิเคราะห์เกี่ยวกับวิธีการทำงานของกลุ่ม พฤติกรรมของสมาชิกกลุ่มและผลงานของกลุ่ม การวิเคราะห์การเรียนรู้นี้อาจทำโดยครู หรือผู้เรียน หรือทั้งสองฝ่าย การวิเคราะห์กระบวนการกลุ่มนี้เป็นยุทธวิธีหนึ่งที่ส่งเสริมให้กลุ่มตั้งใจทำงาน เพราะรู้ว่าจะได้รับข้อมูลป้อนกลับ และช่วยฝึกทักษะการรู้คิด (Metacognition) คือสามารถที่จะประเมินการคิดและพฤติกรรมของตนที่ได้ทำไป

จากการศึกษาองค์ประกอบที่สำคัญของการสอนแบบร่วมมือดังกล่าวจึงสรุปได้ว่า องค์ประกอบที่สำคัญของการสอนแบบร่วมมือมี 5 ประการ คือ การพึ่งพาและเกื้อกูลกัน การปรึกษาหารือกันอย่างใกล้ชิด ความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ของสมาชิกแต่ละคน การใช้ทักษะการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและทักษะการทำงานกลุ่มย่อย และการวิเคราะห์กระบวนการกลุ่ม

รูปแบบการสอนแบบร่วมมือ

รูปแบบการเรียนแบบร่วมมือ ที่นิยมใช้กันทั่วไปมี 8 รูปแบบด้วยกันซึ่ง Slavin (1995) สรุปไว้ดังนี้

1. รูปแบบของการแบ่งกลุ่มตามผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (Student Teams Achievement Division หรือ STAD) การเรียนแบบนี้มีสมาชิกกลุ่มละ 4 คน มีระดับสติปัญญาต่างกัน เช่น เก่ง 1 คน ปานกลาง 2 คน และอ่อน 1 คน ครูกำหนดบทเรียนและงานของกลุ่มไว้แล้ว ครูทำการสอนบทเรียนให้ผู้เรียนทั้งชั้น แล้วให้กลุ่มทำงานตามที่กำหนด ผู้เรียนในกลุ่มช่วยเหลือกันในการตรวจงานของเพื่อนให้ถูกต้องก่อนนำเสนอ ครู ผู้เรียนต่างคนต่างทำข้อสอบแล้วเอาคะแนนของทุกคนมารวมกันเป็นคะแนนของกลุ่ม ครูจัดลำดับคะแนนของทุกกลุ่มปิดประกาศให้ทุกคนทราบ

2. รูปแบบการแข่งขันระหว่างกลุ่มด้วยเกม (Teams-Games-Tournament หรือ TGT) รูปแบบนี้มีวิธีการจัดกลุ่มเช่นเดียวกับ STAD หลังจากครูสอนบทเรียนแต่ละบทแล้วกลุ่มจะต้องเตรียมสมาชิกทุกคนในกลุ่มให้พร้อมสำหรับการแข่งขันการตอบคำถามที่ครูจะให้ มีขึ้นในวันต่อไป โดยมีการช่วยสอนและถามกันในกลุ่มตามเนื้อหาในเอกสารที่ครูแจกให้ โดยมักจะมีการแข่งขันสัปดาห์ละครั้ง ด้วยการถามคำถามสั้นๆ เกี่ยวกับบทเรียนที่ครูสอนไปแล้วและที่ปรากฏในเอกสาร ใช้เวลาแข่งขันครั้งละประมาณ 40 นาที ในการแข่งขันครูจะจัดให้ผู้เรียนที่มีผลการเรียนในระดับเดียวกันแข่งขันกัน โดยจัดผู้เรียนที่ได้คะแนนสูงสุด 3 คนแรกในการแข่งครั้งก่อนได้แข่งขัน และคนที่ได้คะแนนรองลงไปแข่งขัน ชุดละ 3 คน ตามลำดับคะแนนที่สมาชิกในแต่ละกลุ่มทำได้จะนำมารวมกันเป็นคะแนนของกลุ่ม เมื่อเสร็จสิ้นการแข่งขันแต่ละครั้ง ครูจะออกจตุลสารประจำห้องลงประกาศชมเชยผู้ที่ทำคะแนนได้สูงสุด และกลุ่มที่ทำคะแนนได้มากที่สุด

3. รูปแบบการจัดกลุ่มช่วยเหลือรายบุคคล (Team Assisted Individualization หรือ TAI) รูปแบบนี้เหมาะกับการสอนวิชาคณิตศาสตร์สำหรับผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 3-6 สมาชิกของกลุ่มมี 4 คน มีระดับความรู้ต่างกัน ครูเรียกผู้เรียนที่มีความรู้ระดับเดียวกันจากแต่ละกลุ่มมาสอนเนื้อหาวิชา ผู้เรียนกลับไปยังกลุ่มของตนและช่วยทำงานที่ได้รับมอบหมาย เมื่อจบการเรียนแต่ละหน่วย ครูจะทดสอบทุกๆ สัปดาห์ โดยที่สมาชิกไม่มีการช่วยเหลือกัน ครูนับจำนวนบทเรียนที่แต่ละกลุ่มทำได้ กลุ่มใดทำคะแนนได้มากกว่าที่ครูกำหนดไว้จะได้รางวัลและเพิ่มคะแนนเป็นพิเศษให้กับกลุ่มที่ทำแบบฝึกหัดได้ทุกข้อ

4. รูปแบบการสอนแบบร่วมมือแบบบูรณาการทางการอ่านและเขียน (Cooperative Integrated Reading and Composition หรือ CIRC) รูปแบบนี้ใช้สำหรับวิชาอ่านเขียน และทักษะอื่นๆ ทางภาษา แต่ละกลุ่มมีสมาชิก 4 คน ครูแบ่งผู้เรียนแต่ละกลุ่มออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มเก่งและกลุ่มอ่อน กลุ่มละ 2 คนจับคู่กัน ครูแยกสอนทีละทีม ขณะที่ครูสอนกลุ่มหนึ่ง กลุ่มที่เหลือจะจับคู่กันทำงานในกิจกรรมต่างๆ ตั้งแต่อ่านให้เพื่อนฟัง คาดการณ์เรื่องที่จะอ่านว่าจะจบอย่างไร เล่าเรื่องย่อให้เพื่อนฟัง ตอบคำถามท้ายบท ฝึกจดจำและสะกดคำ ค้นหาความหมายคำศัพท์ในเรื่อง จากนั้นให้ผู้เรียนเก่งและผู้เรียนอ่อนจับคู่กันทำงาน มักใช้กิจกรรมสรุปใจความสำคัญของเรื่อง ฝึกอ่านเพื่อความเข้าใจ จัดทำโครงร่างของเรียงความ เขียนเรียงความ และทบทวนแก้ไข ผู้เรียนจะเรียนตามแผนการสอนที่ครูกำหนดให้แล้วฝึกปฏิบัติ ทดลองสอบก่อนทดสอบจริง และจะสอบต่อเมื่อผู้เรียนทั้งคู่พร้อมที่จะสอบผู้เรียนคู่ใดได้คะแนนเฉลี่ยทั้งการอ่านและการเขียนสูงกว่าเกณฑ์ที่ครูกำหนดไว้จะได้รับการประกาศยกย่อง

5. รูปแบบการต่อภาพ (Jigsaw) รูปแบบนี้เหมาะสำหรับผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3-6 กลุ่มหนึ่งจะมีสมาชิก 6 คน ซึ่งมีระดับความรู้ต่างกัน สมาชิกแต่ละคนไปเรียนร่วมกันกับสมาชิกของกลุ่มอื่นๆ ตามหัวข้อที่แตกต่างกันไป จากนั้นกลับมาที่กลุ่มของตน อธิบายและสอนเพื่อนจากสิ่งที่ได้ไปเรียนร่วมกับสมาชิกกลุ่มอื่นมา มีการประเมินผลเป็นรายบุคคลแล้วจึงนำมารวมเป็นคะแนนของกลุ่ม

6. รูปแบบการต่อภาพ 2 (Jigsaw II) รูปแบบนี้ได้รับการพัฒนามาจากการต่อภาพแบบเดิม ด้วยการรวมลักษณะเด่นของ STAD กับเนื้อหาหลักสูตรปกติ มีสมาชิกในกลุ่ม 4-5 คน สมาชิกแต่ละคนในกลุ่มได้มอบหมายให้ไปศึกษาเนื้อหาตามหัวข้อย่อยในบทเรียนที่ตนเองสนใจ จากนั้นผู้เรียนไปพบกับสมาชิกของกลุ่มอื่น ๆ ที่ไปศึกษาในหัวข้อเดียวกัน มีการประชุมกันคลำ และอภิปรายกันถึงหัวข้อนั้น ๆ จากนั้น ผู้เรียนกลับมายังกลุ่มของตนในฐานะผู้เชี่ยวชาญ และถ่ายทอดความรู้สึกลงให้สมาชิกในกลุ่มทราบการวัดผลการเรียนจะนำคะแนนที่สมาชิกแต่ละคนสอบได้มารวมกันเป็นคะแนนของกลุ่ม ซึ่งกลุ่มที่ทำคะแนนได้ดีขึ้นจะได้รับรางวัล

7. รูปแบบการสืบค้นเป็นกลุ่ม (Group Investigation หรือ GI) รูปแบบนี้มุ่งให้ผู้เรียนที่มีความสนใจในเรื่องเดียวกันศึกษาด้วยกันเป็นกลุ่ม ทุกคนมีเสรีภาพ มีแนวคิดเป็นประชาธิปไตยในการวางแผนและเลือกวิธีการศึกษา แบ่งงานกันรับผิดชอบเริ่มจากครูอธิบายหัวข้อ จัดทีมผู้เรียนคละกัน 2-6 คน โดยผู้เรียนเลือกหัวข้อที่ตนสนใจ ผู้เรียนวางแผนทำงาน เก็บรวบรวมข้อมูล

แลกเปลี่ยนความคิดเห็น อภิปรายและสรุป ซึ่งผู้เรียนอาจใช้เวลาทำนอกห้องเรียนก็ได้ จากนั้นจึงรายงานหน้าชั้นเรียน และมีการวัดและประเมินผลโดยเพื่อนและครู มีการให้คะแนนเป็นกลุ่ม

8. รูปแบบการสอนร่วมมือแบบรวมกลุ่ม (Co-op Co-op) รูปแบบการเรียนนี้เริ่มจากการช่วยกันอภิปรายหัวข้อที่จะศึกษา แบ่งหัวข้อใหญ่เป็นหัวข้อย่อยๆ จัดผู้เรียนเข้ากลุ่มตามความสามารถที่แตกต่างกัน กลุ่มเลือกหัวข้อที่สนใจแล้วแบ่งหัวข้อย่อยลงไปอีกเพื่อให้สมาชิกเลือกไปศึกษา แล้วนำเสนอผลงานต่อกลุ่ม กลุ่มรวบรวมหัวข้อและจัดการรายงานผลเสนอหน้าชั้น มีการประเมินเป็นรายบุคคลและรายกลุ่ม จากครู เพื่อน และประเมินตนเอง

จากรูปแบบของการสอนแบบร่วมมือที่กล่าวมานี้ เป็นเทคนิคที่นิยมใช้ซึ่งยังมีรูปแบบอื่นๆ อีกที่มีการใช้อยู่ตามลักษณะเนื้อหาวิชา แต่ลักษณะเด่นที่ยังคงไว้ของการเรียนแบบร่วมมือ คือ การศึกษาเป็นกลุ่มย่อยๆ กลุ่มละ 2-6 คน มีความรับผิดชอบต่อหัวข้อที่ตนได้รับมอบหมายและช่วยเหลือกันในกลุ่ม มีการประเมินเป็นรายบุคคลและรายกลุ่มจากการทำงาน การนำเสนอผลงาน และการทดสอบ ซึ่งครูสามารถเลือกไปปรับใช้ได้ตามความเหมาะสมกับเนื้อหาวิชาและระดับชั้นของผู้เรียนและสภาพแวดล้อมอื่นๆ

แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการสอนแบบร่วมมือ

การสอนแบบร่วมมือ (Cooperative Learning) เป็นวิธีการเรียนที่ใช้เทคนิควิธีที่หลากหลายซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับแนวคิดทฤษฎีต่างๆ คือ ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม ทฤษฎีความต้องการของมาสโลว์ ทฤษฎีการพัฒนาทางสติปัญญา ทฤษฎีการเสริมแรง โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning Theory) ของ Bandura เป็นทฤษฎีที่มีความเชื่อว่าการเรียนรู้เกิดจากการมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งรอบตัว คือ ผู้เรียนรู้จักที่จะสังเกตสิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสิ่งแวดล้อมของสังคม โดยมีการเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่น สร้างปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น ในการแก้ปัญหาหรือทำงานร่วมกัน ซึ่งสอดคล้องกับ การเรียนแบบร่วมมือมีการฝึกบทบาทในการทำงานร่วมกันกับผู้อื่นอีกทั้งยังเน้นที่การสังเกตพฤติกรรมของบุคคลอื่น เพื่อที่จะได้เห็นและจดจำไว้ กระทำตามเมื่อตนเองได้มีโอกาสกระทำตามบทบาทนั้นๆ ซึ่งเหล่านี้มีพื้นฐานมาจากแนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม ของ Bandura ที่ให้ความสำคัญของการปฏิสัมพันธ์ของอินทรีย์และสิ่งแวดล้อมและถือว่าการเรียนรู้ก็เป็นผลของปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนและสิ่งแวดล้อมโดยผู้เรียน

และสิ่งแวดลอมมีอิทธิพลต่อกันและกัน (สุรางค์ โค้วตระกูล, 2537) ซึ่งความเชื่อของทฤษฎีนี้ถือว่า อิทธิพลของการทำการบางอย่างเป็นไปโดยวิธีการข่าวสารและผู้สังเกตก็ได้พอกพูนเอาเหตุการณ์ที่เป็นแบบอย่างที่เป็นสัญลักษณ์มากกว่าสิ่งเร้าและปฏิกิริยาโต้ตอบ (วุฒิชัย จานง, 2521) ซึ่งกระบวนการที่สำคัญของการเรียนรู้โดยการสังเกตจากตัวแบบมี 4 อย่าง คือ ความใส่ใจ การจดจำ การแสดงเหมือนตัวแบบ แรงจูงใจ โดยมีรายละเอียดดังนี้ (พรณี ช. เจนจิต, 2538)

1.1 ความใส่ใจ (Attention) ความใส่ใจของผู้เรียนเป็นสิ่งสำคัญมาก ถือว่า เป็นเกณฑ์ขั้นแรกเพราะถ้าผู้เรียนไม่มีความใส่ใจการเรียนรู้โดยการสังเกตหรือการเลียนแบบก็จะไม่เกิดขึ้น สิ่งที่เป็นองค์ประกอบสำคัญทำให้ผู้เรียนมีความใส่ใจที่จะสังเกต คือ ระดับของความคล้ายคลึงกันระหว่างตัวแบบ

1.2 การจดจำ (Retention) เมื่อผู้เรียนได้สังเกตพฤติกรรมของตัวแบบด้วยความใส่ใจ ผู้เรียนก็บันทึกพฤติกรรมนั้นไว้ในความจำ แล้วผู้สังเกตสามารถระลึกถึงสิ่งที่สังเกตได้เป็นภาพในใจ และสามารถเข้ารหัสด้วยคำพูด หรือถ้อยคำ จะเป็นผู้ที่สามารถแสดงพฤติกรรมเลียนแบบได้ แม้ว่าเวลาจะผ่านไปนานก็ตาม

1.3 การแสดงเหมือนตัวแบบ (Reproduction) ซึ่งแบ่งออกได้เป็น 2 ลักษณะ คือ

1.3.1 การเลือกและการจัดระบบพฤติกรรมที่จะแสดง

1.3.2 การปรับการแสดงพฤติกรรม ให้เหมาะสมโดยอาศัยข้อคิดเห็นจากผู้อื่น

การแสดงพฤติกรรมเหมือนตัวแบบจึงเป็นกระบวนการที่ผู้เรียนแปรสภาพภาพที่สะสมเอาไว้หรือสิ่งที่จำได้ ออกมาเป็นการกระทำ หรือแสดงพฤติกรรมที่เหมือนหรือใกล้เคียงกับตัวแบบ แต่เนื่องจากการเรียนรู้โดยการสังเกตประกอบด้วยกระบวนการทางสติปัญญา และความพร้อมทางร่างกายของผู้เรียน ดังนั้น การแสดงพฤติกรรมเหมือนตัวแบบของแต่ละคนจึงต่างกันไป บางคนอาจทำได้ดีกว่าตัวแบบที่ตนสังเกตหรือบางคนก็ไม่สามารถเลียนแบบได้เหมือนมาก ส่วนบางคนทำได้ไม่เหมือนแบบเพียงคล้ายคลึงเท่านั้น

1.4 แรงจูงใจ (Motivation) ซึ่ง Bandura มีความคิดที่สอดคล้องกับของ Skinner ที่เห็นคุณค่าของการเสริมแรงในฐานะที่เป็นแรงจูงใจ แต่มีลักษณะที่กว้างกว่าดังนี้

1.4.1 การเสริมแรงทางตรง (Direct reinforcement) ซึ่งเกิดขึ้นเมื่อผู้เรียนได้เฝ้าสังเกตการณ์กระทำของตัวแบบ เลียนแบบพฤติกรรม และได้รับการเสริมแรงหรือถูกลงโทษจากตัวแบบหรือจากบุคคลอื่น

1.4.2 ความคาดหวังที่จะได้แรงเสริมเมื่อเห็นผู้อื่นได้ (Vicarious reinforcement) หมายถึงสภาพการณ์ที่ผู้เรียนคาดหวังว่าจะได้รับรางวัลถ้าประพฤติปฏิบัติโดยวิธีการเดียวกับที่เพื่อนได้รับรางวัล

1.4.3 การให้แรงเสริมด้วยตนเอง (Self-reinforcement) เป็นสภาพการณ์ที่ผู้เรียนพยายามที่จะทำตนให้ได้มาตรฐานที่ตนเองตั้งใจโดยไม่สนใจต่อปฏิกิริยาของผู้อื่น

การที่บุคคลเกิดการเรียนรู้แล้วจะแสดงพฤติกรรมหรือไม่นั้น ย่อมขึ้นอยู่กับกระบวนการจูงใจ ซึ่งขึ้นอยู่กับองค์ประกอบของสิ่งล่อใจจากภายนอก สิ่งนั้นจะต้องกระตุ้นการรับรู้ เป็นสิ่งของที่จับต้องได้เป็นที่ยอมรับของสังคม และพฤติกรรมที่กระทำตามตัวแบบนั้นสามารถที่จะควบคุมเหตุการณ์ต่างๆได้ นอกจากนี้ยังขึ้นอยู่กับสิ่งล่อใจที่เห็นผู้อื่นได้รับ ตลอดจนสิ่งล่อใจของตนเองซึ่งอาจจะเป็นวัตถุสิ่งของและการประเมินตนเอง (สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต , 2536)

กล่าวโดยสรุป ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning) มีลักษณะ กิจกรรมที่มีความสอดคล้องกับการเรียนแบบร่วมมือที่พยายามฝึกบทบาทต่างๆเพื่อที่จะให้มีการจดจำและเกิดการเรียนรู้จนใส่ใจแล้วนำไปใช้ได้ในอนาคต โดยผ่านกระบวนการเสริมแรงจูงใจให้รู้สึกมั่นใจและภาคภูมิใจในตนเอง ซึ่งในขณะที่กิจกรรมการเรียนการสอนกำลังดำเนินไปนั้นการเรียนแบบร่วมมือได้มีการฝึกทักษะการทำงานร่วมกัน โดยที่ให้ทุกคนได้แสดงตนตามบทบาทที่ได้รับมอบหมาย ซึ่งการแสดงตามบทบาทเหล่านี้จะสามารถก่อให้เกิดการเรียนรู้ได้

การสอนแบบร่วมมือเป็นวิธีการเรียนที่มุ่งเน้นให้นักเรียนได้เรียนร่วมกัน ช่วยกันสอนซึ่งนั่นหมายถึง การได้เป็นผู้แสดงบทบาทสำคัญทั้งในฐานะผู้เรียนและผู้สอน และการที่ตนเองได้เป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ต่างๆ ที่ได้รับมอบหมายกับเพื่อนจนทำให้กลุ่มประสบผลสำเร็จ สิ่งเหล่านี้จะสร้างความภาคภูมิใจให้กับตนเอง และจะมั่นใจว่าตนเองนั้นมีคุณค่าที่ทุกคนยอมรับ เพื่อนๆให้ความรู้สึกรักและชื่นชมและสามารถยอมรับเข้ากลุ่มในภายหลังได้ ถึงแม้ว่าก่อนหน้านี้จะไม่ได้รับ

การยอมรับเพราะอาจถูกมองว่าเรียนอ่อนก็ตาม ทั้งนี้ เพราะได้มีการแสดงศักยภาพที่มีในตนเอง ให้ได้รับการยอมรับจากกลุ่มซึ่ง ลักษณะของการที่ได้รับการยอมรับในสังคมทั่วไป นับว่าเป็นความต้องการพื้นฐานของเรา หลักวิธีการเรียนนี้สอดคล้องกับทฤษฎีความต้องการของมาสโลว์ ซึ่งจะได้นำเสนอในลำดับต่อไป

2. ทฤษฎีความต้องการของมาสโลว์ (Maslow's Theory of Need Gratification)

แนวคิดทฤษฎีความต้องการของมาสโลว์ โดยธรรมชาติแล้วมนุษย์เกิดมาดี และพร้อมที่จะทำสิ่งดี ถ้าความต้องการพื้นฐาน ได้รับการตอบสนองอย่างเพียงพอ และมองว่าความดีที่อยู่ในตัวมนุษย์เป็นสิ่งที่คิดตัวมาตั้งแต่กำเนิด การเรียนรู้หรือการแสดงพฤติกรรมเกิดจากแรงผลักดันภายในตัวบุคคล เด็กมีธรรมชาติพร้อมที่จะศึกษาสำรวจสิ่งต่างๆ คนทุกคนมีแรงภายในที่จะไปถึงสภาพการณ์ที่เรียกว่า “การเรียนรู้จักตนเองตรงตามสภาพที่เป็นจริง” หรือความต้องการที่จะตระหนักในความสามารถของตนซึ่งหมายถึงความสามารถที่จะเข้าใจตนเอง ยอมรับตนเอง ทั้งในส่วนบกพร่องและส่วนดี รู้ทั้งจุดอ่อน และตระหนักในความสามารถของตนเอง พร้อมทั้งรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นที่มีต่อตนเองเป็นสภาพที่บุคคลพยายามใช้ความสามารถที่ตนเองมีอยู่ได้อย่างเต็มที่ ซึ่งสิ่งเหล่านี้จึงทำให้ Maslow ได้เน้นเกี่ยวกับความสามารถของแต่ละบุคคลในการควบคุมพฤติกรรมตนเอง (พรณี ช. เจนจิต, 2538)

ความต้องการพื้นฐาน 5 ชนิด ตามทฤษฎีของ Maslow มี ดังนี้

2.1 ความต้องการทางสรีระ (Physiological Needs) หมายถึง ความต้องการพื้นฐานทางร่างกาย เช่น อาหาร ยา เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค ซึ่งมีความจำเป็นสำหรับการมีชีวิตอยู่

2.2 ความต้องการความมั่นคงปลอดภัยหรือสวัสดิภาพ (Safety Needs) หมายถึง ความต้องการความมั่นคงปลอดภัยทั้งทางร่างกายและจิตใจ เป็นอิสระจากความกลัว ขู่เข็ญ บังคับ จากผู้อื่นและสิ่งแวดล้อม เป็นความต้องการที่จะได้รับการปกป้องคุ้มครอง ความต้องการประเภทนี้เริ่มตั้งแต่วัยทารก จนกระทั่งวัยรุ่น ความต้องการที่จะมีงานทำเป็นหลักแหล่งก็เป็นความต้องการเพื่อสวัสดิภาพของผู้ใหญ่อายุนึง

2.3 ความต้องการความรักและเป็นส่วนหนึ่งของหมู่ (Love and Belonging Needs) หมายถึงการที่มนุษย์ทุกคนมีความปรารถนาจะให้เป็นที่ยอมรับของผู้อื่น และต้องการมีความสัมพันธ์กับผู้อื่น และเป็นส่วนหนึ่งของหมู่ ทราบว่าทุกคนยอมรับตนเป็นสมาชิก

2.4 ความต้องการที่จะรู้สึกตนเองมีค่า (Esteem Needs) หมายถึง ความต้องการที่จะประสบความสำเร็จ มีความสามารถ ต้องการให้ผู้อื่นเห็นว่าตนมีความสามารถและมีคุณค่าและมีเกียรติ ต้องการได้รับความยกย่องนับถือจากผู้อื่น เมื่อสมปรารถนาจะทำให้เป็นผู้ที่มีความมั่นใจในตนเอง เป็นคนที่มีประโยชน์และมีค่า

2.5 ความต้องการที่จะรู้จักตนเองตามสภาพที่แท้จริงและพัฒนาตามศักยภาพของตน (Self Actualization Needs) หมายถึง เป็นผู้ที่จะกล้าตัดสินใจเลือกทางเดินชีวิตของตนเอง รู้จักค่านิยมของตนเอง เปิดโอกาสให้ตนเองเผชิญกับความจริงของชีวิต และจะพัฒนาตนเองเต็มที่ตามศักยภาพของตน (สุรางค์ ใคว์ตระกูล, 2545)

จากที่กล่าวมาแนวคิดทฤษฎีของ Maslow สรุปได้ว่าความต้องการพื้นฐาน 4 ประการแรกจำเป็นสำหรับความต้องการที่จะพัฒนาตนตามศักยภาพของตน การช่วยนักเรียนให้สมปรารถนาในความต้องการทั้ง 4 ประเภท ตามลำดับขั้น คือ ต้องการทางสรีระ ความต้องการความปลอดภัย ความต้องการความรักและเป็นส่วนหนึ่งของหมู่ และความต้องการที่จะรู้สึกที่ตนเองมีค่าและเป็นที่ยอมรับนับถือของผู้อื่น จึงเป็นหลักการพื้นฐานซึ่งมีส่วนสำคัญต่อการเรียนแบบร่วมมือที่จัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยเน้นด้านจิตพิสัยกับด้านพุทธิพิสัย เพื่อที่จะสนองความต้องการของแต่ละบุคคลอย่างแท้จริง เพื่อที่จะให้การเรียนการสอนประสบผลสำเร็จ

3. ทฤษฎีการพัฒนาทางสติปัญญา (Cognitive Theory) ของ Piaget ซึ่ง สุรางค์ ใคว์ตระกูล (2537) กล่าวว่า Piaget เชื่อว่าคนเราทุกคนตั้งแต่เกิดมามีความพร้อมที่จะมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมและโดยธรรมชาติแล้วมนุษย์เป็นผู้พร้อมที่จะมีกิจกรรมหรือเริ่มกระทำก่อน (Active) และเชื่อว่ามนุษย์เรามีแนวโน้มพื้นฐานที่ติดตัวมาแต่กำเนิด 2 ชนิด ดังนี้

3.1 การจัดและรวบรวม (Organization) หมายถึง การจัดและรวบรวมกระบวนการต่างๆ ภายในเข้าเป็นระบบอย่างต่อเนื่องกัน และเป็นระเบียบ และมีการปรับปรุง เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาทราบที่มีการปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม

3.2 การปรับตัว (Adaptation) หมายถึง การปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมเพื่ออยู่ในสภาพสมดุล การปรับตัวประกอบด้วยกระบวนการ 2 อย่างคือ

3.2.1 การซึมซาบหรือดูดซึมประสบการณ์ (Assimilation) เมื่อมนุษย์มีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมก็จะ ซึมซาบหรือดูดซึมประสบการณ์ใหม่ให้ความรู้ในโครงสร้างของสติปัญญา (Cognitive Structure)

3.2.2 การปรับโครงสร้างทางเขาวนปัญญา (Accommodation) หมายถึงการเปลี่ยนแบบโครงสร้างของเขาวนที่มีอยู่แล้วให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมหรือประสบการณ์ใหม่หรือเป็นการเปลี่ยนแปลงความคิดเดิมให้สอดคล้องกับสิ่งแวดล้อม

องค์ประกอบที่มีส่วนเสริมสร้างพัฒนาการเขาวนปัญญา 4 องค์ประกอบดังนี้ (สุรางค์ ใ้วตระกูล, 2545)

1. วุฒิภาวะ (Maturation) จะต้องจัดประสบการณ์หรือสิ่งแวดล้อมให้เหมาะสมกับความพร้อมหรือวัยของเด็ก

2. ประสบการณ์ (Experience) ทุกครั้งที่คนเรามีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมก็จะเกิดประสบการณ์ออกเป็น 2 ชนิด คือ ประสบการณ์ที่เนื่องมาจากปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติและประสบการณ์เกี่ยวกับการคิดหาเหตุผลและทางคณิตศาสตร์

3. การถ่ายทอดความรู้ทางสังคม (Social Transmission) หมายถึง การที่พ่อแม่ครูและคนที่อยู่รอบตัวเด็กจะถ่ายทอดความรู้ให้หรือสอนเด็กที่พร้อมจะรับถ่ายทอดด้วยกระบวนการซึมซาบประสบการณ์หรือการรับโครงสร้างทางเขาวนปัญญา

4. กระบวนการพัฒนาสมดุล (Equilibration) หรือการควบคุมพฤติกรรมของตนเอง (Self Regulation) ซึ่งอยู่ในตัวของแต่ละบุคคล เพื่อจะปรับความสมดุลของพัฒนาการเขาวนปัญญาขั้นต่ำไปอีกขั้นหนึ่งซึ่งสูงกว่าโดยใช้กระบวนการการซึมซาบประสบการณ์ และการปรับโครงสร้างทางสติปัญญา

สรุปได้ว่าแนวคิดทฤษฎีนี้มีความสัมพันธ์กับสภาพของกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือที่มีการส่งเสริมให้นักเรียนเป็นผู้ที่ใช้ความสามารถที่มีอยู่ในตัวเองในการแสวงหาความรู้และถ่ายทอดแก่สมาชิกกลุ่มได้อย่างเข้าใจซึ่งถือว่าการเริ่มต้นให้นักเรียนได้มองเห็นความสำคัญของตนเองว่าตนเองมีความสามารถ อันจะเป็นการสร้างความมั่นใจให้แก่แก่นักเรียนมากขึ้นและยังเป็นการที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้ที่ทำงานและเรียนรู้ได้อย่างเต็มศักยภาพอย่างแท้จริง

4. ทฤษฎีการเสริมแรง (Reinforcement) ของ Skinner การเรียนแบบร่วมมือนั้น จะมีการใช้วิธีการให้รางวัล และมีการวางเงื่อนไขทั้งแบบกลุ่มและรายบุคคล ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งที่จะทำให้เด็กเกิดแรงจูงใจในการเรียนมากขึ้น ซึ่งหลักการดังกล่าว มีพื้นฐานมาจากวิธีการปรับพฤติกรรม (Behavioral Modification) อันเป็นวิธีการหนึ่งที่จะช่วยพัฒนาบุคลิกภาพและแก้ไขพฤติกรรมไม่พึงประสงค์โดยใช้หลักการเสริมแรงตามแนวคิดของทฤษฎีการเรียนรู้ การวางเงื่อนไขแบบกระทำ (Operant Conditioning) ของ Skinner มีแนวคิดว่าการกระทำใดๆ ถ้าได้รับการเสริมแรงจะมีแนวโน้มให้เกิดการกระทำนั้นอีก ส่วนการกระทำใดที่ไม่มีการเสริมแรงย่อมมีแนวโน้มให้ความถี่ของการกระทำนั้นค่อย ๆ หายไปในที่สุด (พรณี ช. เจนจิต, 2538) ซึ่งการวางเงื่อนไขแบบการกระทำมีส่วนช่วยในการปรับปรุงแก้ไขพฤติกรรม ซึ่งบางครั้งนักเรียนไม่ค่อยรู้ว่าตัวเองว่าถูกวางเงื่อนไขให้เกิดนิสัยอะไรขึ้นเมื่อได้รับการเสริมแรงเสมอๆ จะช่วยให้เด็กมีพฤติกรรมหรือนิสัยเหล่านี้ติดตัวตลอดไป (จาเนียร โชติช่วง, จิตรา วสุวานิช, จันมาศ ชื่นบุญ และ มลวิภา สุวรรณมาลัย, 2518) ตามทฤษฎีการเสริมแรงนั้นถือว่าพฤติกรรมหนึ่ง ๆ ถูกกำหนดโดยเงื่อนไขการเสริมแรงในสังคมนั้น ความคาดหวังที่จะได้รับแรงเสริมหนึ่ง ๆ เกิดก่อนที่จะกระทำพฤติกรรม จึงเป็นแรงผลักดันให้เกิดพฤติกรรมที่นำไปสู่แรงเสริมนั้น (ชัยพร วิชชาวุธ, 2537) โดยทั่วไปแล้วผลที่เกิดตามมาของพฤติกรรมอาจจะเป็นบวกหรือลบก็ได้ ถ้าผลที่ตามมานั้นทำให้คนๆ นั้นแสดงพฤติกรรมนั้นซ้ำเดิม หรือทำให้ความถี่ของการแสดงพฤติกรรมเพิ่มขึ้น เรียกว่า “การเสริมแรง” (Reinforcement) ซึ่งอาจเป็นการเสริมแรงทางบวก

อารี พันธุ์ณี (2542) กล่าวถึง การเสริมแรง แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ

1. การเสริมแรงทางบวก (Positive Reinforcer) หมายถึง สิ่งเร้าใดเมื่อนำมาใช้แล้ว ทำให้อัตราการตอบสนองเพิ่มมากขึ้น เช่น คำชมเชย รางวัล อาหาร เป็นต้น

2. การเสริมแรงทางลบ (Negative Reinforcer) หมายถึงสิ่งเร้าใดซึ่งนำออกไปแล้ว ทำให้การตอบสนองเพิ่มขึ้น เช่น เสียงดัง คำตำหนิ อากาศร้อน กลิ่นเหม็น เป็นตัวเสริมแรงทางลบ

ประเภทของการเสริมแรง แบ่งออกเป็น 5 ประเภท ได้แก่ (สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต, 2536)

1. การเสริมแรงที่เป็นสิ่งของ (Material Reinforcers) เป็นตัวเสริมแรงที่กล่าวได้ว่ามีประสิทธิภาพกับเด็กมากที่สุด เนื่องจากเป็นตัวเสริมแรงที่ประกอบด้วยอาหารสิ่งต่างๆ

2. การเสริมแรงทางสังคม (Social Reinforcers) แบ่งออกได้เป็น 2 ลักษณะ คือ เป็นคำพูดและเป็นการแสดงออกทางท่าทาง ได้แก่ การชมเชย การยกย่อง การยิ้ม การเข้าใกล้ การแตะตัว เป็นต้น

3. การเสริมแรงที่เป็นกิจกรรม (Activity Reinforcers) หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่าหลักการของฟรีแม็ค (Premack Principle) ซึ่งเป็นกิจกรรมหรือพฤติกรรมที่มีความถี่สูงสามารถนำมาใช้เสริมแรงกิจกรรมหรือพฤติกรรมที่มีความถี่ต่ำได้

4. การเสริมแรงที่เป็นเบี้ยอรรถกร (Token Reinforcers) อรรถกรนั้นเป็นตัวเสริมที่จะมีคุณค่าของการเป็นตัวเสริมแรงได้ ต่อเมื่อนำไปแลกเป็นตัวเสริมแรงอื่น ๆ ได้ ตัวเสริมแรงที่นำไปแลกได้นั้น เรียกว่า ตัวเสริมแรงสนับสนุน (Back-up Reinforcers) เบี้ยอรรถกรจะมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ถ้าสามารถนำไปแลกตัวเสริมอื่น ๆ ได้มากกว่า 1 ตัว ขึ้นไป ซึ่งมักอยู่ในรูปของเงิน เบี้ยแต้ม ดาว เป็นต้น

5. การเสริมแรงภายใน (Covert Reinforcers) ซึ่งครอบคลุมถึงความคิด ความรู้สึกต่างๆ เช่น ความพึงพอใจ ความสุข หรือความภาคภูมิใจ เป็นต้น ซึ่งตัวเสริมแรงภายในนี้จะอธิบายได้ว่าทำไมบุคคลหลายคนจึงแสดงพฤติกรรมบางอย่างที่เมื่อแสดงแล้วไม่เห็นจะได้รับผลตอบแทนที่เห็นอย่างชัดเจน ความรู้สึกภายในเหล่านี้จัดได้ว่าเป็นตัวเสริมแรงต่อการแสดงพฤติกรรมนั่นเอง

สจวร์ตส์ ไคว้ตระกูล (2545) กล่าวถึง Skinner ที่มีความเชื่อมั่นว่าแรงเสริมเป็นตัวแปรสำคัญในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมหรือการเรียนรู้ของนักเรียนซึ่งได้แบ่งแรงเสริมออกเป็น 2 ชนิดคือ

1. การให้แรงเสริมทุกครั้ง คือ ให้แรงเสริมแก่อินทรีย์ที่แสดงพฤติกรรมที่กำหนดไว้ทุกครั้ง (Continuous Reinforcement)

2. การให้แรงเสริมเป็นครั้งคราว (Partial Reinforcement) คือ ไม่ต้องให้แรงเสริมทุกครั้งที่อินทรีย์แสดงพฤติกรรม Skinner พบว่า การให้แรงเสริมทุกครั้ง แม้ว่าจะช่วยให้ระยะแรกของการเรียนรู้ แบบการวางเงื่อนไขแบบโอเปอเรนต์ แต่ไม่มีประสิทธิภาพดีเท่ากับการให้แรงเสริมเป็นครั้งคราว ซึ่งแบ่งออกได้เป็น 4 ประเภท ดังนี้

2.1 การให้แรงเสริมตามช่วงเวลาที่แน่นอน (Fixed Interval) หมายถึง การให้แรงเสริมโดยการกำหนดระยะเวลาหลังจากผู้เรียนแสดงพฤติกรรมที่ถูกเป็นครั้งแรกและครั้งต่อไปได้อย่างแน่นอน ผู้แสดงพฤติกรรมสามารถจะคาดคะเนได้ถูกว่าเมื่อไรจะได้รับแรงเสริม

2.2 การให้แรงเสริมตามช่วงเวลาที่ไม่นั่นอนหรือไม่สม่ำเสมอ (Variable Interval) หมายถึง ช่วงเวลาที่จะให้แรงเสริมครั้งแรกและครั้งต่อไปไม่คงที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ผู้แสดงพฤติกรรมไม่สามารถจะทายหรือคาดคะเนได้ว่า เมื่อไรจะได้รับแรงเสริม

2.3 การให้แรงเสริมตามอัตราส่วนที่แน่นอนหรือคงที่ (Fixed Ratio) หมายถึง การให้แรงเสริมตามจำนวนครั้งของพฤติกรรม โดยจัดเป็นอัตราส่วนที่คงที่ระหว่างการตอบสนองที่ไม่ได้รับแรงเสริมกับการตอบสนองที่ได้รับแรงเสริม

2.4 การให้แรงเสริมตามอัตราส่วนที่ไม่นั่นอน (Variable Ratio) หมายถึง การให้แรงเสริมที่ผู้แสดงพฤติกรรมไม่สามารถจะคาดคะเนได้ถูกว่า เมื่อใดจะได้รับแรงเสริมเป็นการให้แรงเสริมพฤติกรรมตามจำนวนครั้งที่แปรไปเสมอ ผู้เรียนไม่สามารถที่จะคาดคะเนหรือทายได้ว่าเมื่อไรจะได้รับแรงเสริม

กล่าวโดยสรุป ทฤษฎีการเสริมแรงของ Skinner เป็นแนวคิดทฤษฎีที่มีบทบาทอย่างยิ่งในการที่จะให้นักเรียนที่เรียนแบบร่วมมือ ได้มีการแสดงออกตามพฤติกรรมที่พึงประสงค์ได้เนื่องจากการให้แรงเสริม ทั้งเป็นรางวัล คำชมเชย ทั้งบุคคลและกลุ่มอันนำไปสู่ความสำเร็จ และแนวความคิด ของ Skinner เกี่ยวกับการแสดงพฤติกรรมในลักษณะที่ผู้เรียนเป็นผู้ลงมือกระทำ และได้รับการเสริมแรงลักษณะของกิจกรรมการเรียนแบบร่วมมือ นั้นจะส่งผลให้มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่ดีขึ้นอันจะส่งผลให้นักเรียนมีลักษณะที่สังคมต้องการ

ประโยชน์ของการสอนแบบร่วมมือ

การสอนแบบร่วมมือได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายมาก นับตั้งแต่รายงานวิจัยเรื่องแรกได้รับการตีพิมพ์ในปี ค.ศ. 1898 ปัจจุบันมีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยเป็นงานวิจัยเชิงทดลองประมาณ 600 เรื่อง และงานวิจัยเชิงหาความสัมพันธ์ประมาณ 100 เรื่อง ผลจากการวิจัยทั้งหลายดังกล่าว พบว่าการเรียนรู้แบบร่วมมือส่งผลดีต่อผู้เรียนตรงกันในด้านต่างๆ ดังนี้ (ทิสนา เขมมณี, 2547 อ้างอิง Johnson, Johnson and Holubec, 1994)

1. มีความพยายามที่จะบรรลุเป้าหมายมากขึ้น (Greater Efforts to Achieve) การเรียนรู้แบบร่วมมือช่วยให้ผู้เรียนมีความพยายามที่จะเรียนรู้ให้บรรลุเป้าหมาย เป็นผลทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น และมีผลงานมากขึ้น การเรียนรู้มีความคงทนมากขึ้น (Long-term Retention) มีแรงจูงใจภายในและแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ มีการใช้เวลาอย่างมีประสิทธิภาพ ใช้เหตุผลดีขึ้น และคิดอย่างมีวิจารณญาณมากขึ้น

2. มีความสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนดีขึ้น (More Positive Relationships among Students) การเรียนรู้แบบร่วมมือช่วยให้ผู้เรียนมีน้ำใจนักกีฬามากขึ้น ใส่ใจในผู้อื่นมากขึ้น เห็นคุณค่าของความแตกต่าง ความหลากหลาย การประสานสัมพันธ์และการรวมกลุ่ม

3. มีสุขภาพจิตดีขึ้น (Greater Psychological Health) การเรียนรู้แบบร่วมมือช่วยให้ผู้เรียนมีสุขภาพจิตดีขึ้น มีความรู้สึกที่ดีเกี่ยวกับตนเองและมีความเชื่อมั่นในตนเองมากขึ้น นอกจากนี้ยังช่วยพัฒนาทักษะทางสังคมและความสามารถในการเผชิญกับความเครียดและความแปรผันต่าง ๆ

วัฒนาพร ระงับทุกข์ (2542) ได้กล่าวถึง ประโยชน์ของการสอนแบบร่วมมือดังนี้

1. ช่วยเสริมสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ดี ผู้เรียนในกลุ่มทุกคนจะช่วยเหลือ หรือ แลกเปลี่ยนและให้ความร่วมมือซึ่งกันและกันในบรรยากาศที่เป็นกันเองและเปิดเผย สมาชิกกลุ่มทุกคนกล้าถามคำถามที่ตนไม่เข้าใจ บรรยากาศเช่นนี้นำไปสู่การอภิปรายซักถามทั้งในและนอกชั้นเรียนอันจะนำไปสู่การเรียนรู้แบบไร้พรมแดน

2. ก่อให้เกิดการเรียนรู้ในกลุ่มย่อย การแบ่งผู้เรียนเป็นกลุ่มจะเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้พูดคุย อภิปราย ซักถาม จนเกิดความเข้าใจอย่างชัดเจน คนที่เรียนเก่งสามารถช่วยเหลือคนที่เรียนอ่อนกว่าให้ตามเพื่อนให้ทัน

3. ช่วยลดปัญหาวินัยในชั้นเรียน ผู้เรียนจะให้กำลังใจยอมรับและร่วมมือและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน สมาชิกในกลุ่มทุกคนจะรับผิดชอบในความสำเร็จของกลุ่ม จึงจำเป็นต้องร่วมมือกันพัฒนาเสริมสร้างพฤติกรรมที่พึงประสงค์ให้เกิดขึ้นในกลุ่ม

4. ช่วยยกระดับคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเฉลี่ยของทั้งห้องเรียน เมื่อผู้ที่เรียนเก่งจะช่วยเหลือผู้เรียนอ่อน เขาจะเรียนรู้ความคิดรวบยอดของสิ่งที่กำลังเรียนได้ชัดเจนขึ้นขณะที่ผู้ที่เรียนอ่อนสามารถเรียนรู้จากเพื่อนที่ใช้ภาษาใกล้เคียงกันได้ง่ายกว่าเรียนจากครู

5. ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาความคิดสร้างสรรค์ ได้ศึกษาค้นคว้าทำงาน และแก้ปัญหาด้วยตนเอง และมีอิสระที่จะเลือกวิธีการเรียนรู้ของตน

6. ผู้เรียนที่มีประสบการณ์ในการสอนแบบร่วมมือ จะมีทักษะในการบริหารจัดการการเป็นผู้นำ การแก้ปัญหา มนุษย์สัมพันธ์และการสื่อความหมาย

7. การสอนแบบร่วมมือช่วยเตรียมผู้เรียนให้ออกไปใช้ชีวิตในโลกของความเป็นจริง ซึ่งเป็นโลกที่ต้องอาศัยความร่วมมือมากกว่าการแข่งขัน

กล่าวโดยสรุป ประโยชน์ของการสอนแบบร่วมมือช่วยให้ผู้เรียนมีความพยายามที่จะบรรลุเป้าหมายมากขึ้น ผู้เรียนมีความสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนดีขึ้น มีสุขภาพจิตดีขึ้น ช่วยเสริมสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ดี ก่อให้เกิดการเรียนรู้ในกลุ่มย่อย ช่วยลดปัญหาวินัยในชั้นเรียน ช่วยยกระดับคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเฉลี่ยของทั้งห้องเรียน ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาความคิดสร้างสรรค์ ผู้เรียนมีทักษะการจัดการ การเป็นผู้นำ การแก้ปัญหา และการเรียนแบบร่วมมือช่วยเตรียมผู้เรียนให้ออกไปใช้ชีวิตในโลกของความเป็นจริง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

นักวิจัยหลายท่านได้ศึกษาผลของการสอนแบบร่วมมือและเกี่ยวกับพลเมืองดีในวิถีชีวิตประชาธิปไตย โดยงานวิจัยแบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ งานวิจัยที่เกี่ยวกับพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยและการเรียนแบบร่วมมือ โดยมีสาระสำคัญดังต่อไปนี้

งานวิจัยที่เกี่ยวกับพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย

สาระสำคัญของงานวิจัยนี้เรียงเรียงตามลำดับคือ ระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอุดมศึกษา ซึ่งแสดงรายละเอียดดังต่อไปนี้

สิทธิศักดิ์ ไววิชา (2543) ได้ทำการวิจัยเรื่องการศึกษาพฤติกรรมการสอนเพื่อปลูกฝังประชาธิปไตย ในโรงเรียนประถมศึกษา ของครูสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดชัยภูมิ กลุ่มตัวอย่างคือ ครูผู้รับผิดชอบโครงการประชาธิปไตยที่ปฏิบัติหน้าที่การสอนในโรงเรียนประถมศึกษา ปีการศึกษา 2542 จำนวน 194 คน เลือกกลุ่มตัวอย่างโดยกำหนดสัดส่วน (Quota Sampling) ตามขนาดของโรงเรียนและใช้เกณฑ์ การสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือ แบบสอบถามพฤติกรรมการสอนเพื่อปลูกฝังประชาธิปไตย ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นมีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของ Cronbach 0.91 การวิเคราะห์ข้อมูลใช้ค่าสถิติ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One – Way ANOVA) และทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ ด้วยวิธีของ Sheffe method ผลการวิจัยพบว่า 1) ครูมีพฤติกรรมการสอนเพื่อปลูกฝังประชาธิปไตยอยู่ในระดับ “มาก” ตามเกณฑ์คะแนนเฉลี่ย 2) ครูผู้สอนในโรงเรียนขนาดต่างกันมีพฤติกรรมการสอนเพื่อปลูกฝังประชาธิปไตยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) ครูผู้สอนในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกันมีพฤติกรรมด้านสามัคคีธรรม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านคารวธรรม และปัญญาธรรมไม่แตกต่างกัน

สมชัย ชนประชา (2521) ได้ศึกษา ความคิดรวบยอดเกี่ยวกับพลเมืองดีในวิถีชีวิตประชาธิปไตย ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 7 ในภาคเหนือ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 7 จำนวน 500 คน จากโรงเรียนรัฐบาลในภาคเหนือจำนวน 12 โรงเรียน ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยความถี่ร้อยละ และทดสอบสมมติฐานด้วยค่าไคสแควร์ ที่ความมีนัยสำคัญทาง

สถิติที่ระดับ .05 ผลวิจัยปรากฏว่า นักเรียนมีความคิดรวบยอดแตกต่างจากเกณฑ์ที่คาดหวังอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 อันเป็นการปฏิเสธสมมติที่ตั้งไว้ดังนี้

1. ความคิดรวบยอดเกี่ยวกับพลเมืองดีในวิถีชีวิตประชาธิปไตยที่อยู่ในเกณฑ์ที่พึงประสงค์ ได้แก่ คุณลักษณะการทำงานเป็นหมู่คณะ การเคารพในความเท่าเทียมของมนุษย์ การมีวินัยในตนเอง การใช้เสียงข้างมากในการตัดสินใจ การรู้จักสิทธิหน้าที่ของตนเองและผู้อื่น การประนีประนอมการมีใจกว้าง การนับถือความยุติธรรม การเคารพต่อกฎหมาย

2. ความคิดรวบยอดเกี่ยวกับพลเมืองดีในวิถีชีวิตประชาธิปไตย ต่ำกว่าเกณฑ์ที่พึงประสงค์ ได้แก่ คุณลักษณะการมีความรับผิดชอบ การเชื่อในวิธีการหาเหตุผลเชิงวิทยาศาสตร์ การยอมรับในเหตุผล, การเคารพในเสรีภาพของบุคคล การเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี การมีความจงรักภักดีต่อประเทศชาติ

Amllessie (1976) ได้วิจัยเรื่อง “Citizenship Education and Political Socialization of Filipino School Children in Provincial Setting” จุดมุ่งหมายของการวิจัยเพื่อศึกษาผลของการเรียนวิชาหน้าที่พลเมืองของนักเรียนในชั้นประถมศึกษาจนบทของประเทศฟิลิปปินส์ กลุ่มตัวอย่างประชากร จำนวน 300 คน จากโรงเรียนรัฐบาลและโรงเรียนราษฎร์ในเมือง Dumaguete City ซึ่งเรียนอยู่ระดับ 2 ระดับ 4 และระดับ 6 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสอบถามแบบให้เลือกตอบ จำนวน 36 ข้อ เป็นคำถามที่ใช้จุดมุ่งหมายของหลักสูตรวิชาหน้าที่พลเมืองของรัฐเป็นเกณฑ์ ซึ่งได้แก่นิยามความรู้ ค่านิยม และทัศนคติ ผลการวิจัยพบว่าผลการเรียนวิชาหน้าที่พลเมืองตามหลักสูตรยังไม่ดีพอไม่บรรลุวัตถุประสงค์ที่จะให้ค่านิยมที่ดีต่อระบอบการปกครองประชาธิปไตย และวัฒนธรรมฟิลิปปินส์อย่างไรก็ตาม การวิจัยครั้งนี้พบว่านักเรียนในระดับต้น มีทัศนคติตามคาดหวังไว้ได้ดีกว่านักเรียนในระดับสูง แสดงว่าครึ่งหนึ่งของความมุ่งหมายเกี่ยวกับเนื้อหาได้ผลตามระดับชั้นกล่าวคือในด้านค่านิยมและทัศนคตินักเรียนในระดับ 2 ได้ผลสำเร็จ 90 เปอร์เซ็นต์ ส่วนนักเรียน ระดับ 6 ได้ผลสำเร็จ 60 เปอร์เซ็นต์ แสดงให้เห็นว่าในการพัฒนาค่านิยมและทัศนคติของเด็กหลักสูตรมีผลน้อยมาก นอกจากนี้จากการสังเกตตัวแปรอิสระพบว่าเพศของนักเรียนไม่ได้มีผลต่อทัศนคติและค่านิยมของเด็กในระดับต่าง ๆ และนักเรียนรัฐบาลกับโรงเรียนราษฎร์มีผลการเรียนอย่างไม่แตกต่างกันในทางสถิติ

ถาวร ชนะสิทธิ์ (2521) ได้ศึกษาความคิดรวบยอดเกี่ยวกับพลเมืองในวิถีชีวิตประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในภาคใต้ ประชากรเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในภาคใต้ ปีการศึกษา 2520 โดยการสุ่มตัวอย่างอย่างง่ายจากโรงเรียน 9 โรงเรียน จำนวนตัวอย่างประชากรทั้งหมด 360 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าร้อยละของระดับความคิดรวบยอด และเปรียบเทียบความคิดรวบยอดของนักเรียนกับเกณฑ์ที่คาดหวังด้วยการทดสอบค่าไคสแควร์แบบสำรวจเป็นแบบเลือกตอบ 60 ข้อ โดยการกำหนดสถานการณ์ขึ้นและมีตัวเลือกที่จะปฏิบัติต่อสถานการณ์นั้นๆ 5 ตัวเลือกพร้อมทั้งมีคำตอบปลายเปิด ผลวิจัยปรากฏว่า นักเรียนส่วนใหญ่มีความคิดรวบยอดเกี่ยวกับพลเมืองในวิถีชีวิตประชาธิปไตย แตกต่างจากเกณฑ์ที่คาดหวังอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งมีลักษณะแตกต่างดังนี้

1. ความคิดรวบยอดเกี่ยวกับพลเมืองดีในวิถีชีวิตประชาธิปไตยที่อยู่ในเกณฑ์ความคิดรวบยอดที่พึงประสงค์ ได้แก่ คุณลักษณะด้านความรับผิดชอบ การทำงานเป็นหมู่คณะ การเคารพในความเสมอภาคของมนุษย์ ความมีวินัยในตนเอง การใช้เสียงข้างมากในการตัดสินใจ การรู้จักสิทธิหน้าที่ของตนเองและผู้อื่น การยอมรับในเหตุผล การประนีประนอม ความมีใจกว้าง ความยุติธรรม การเคารพกฎหมาย ความเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี และความรักชาติ

2. ความคิดรวบยอดเกี่ยวกับพลเมืองดีในวิถีชีวิตประชาธิปไตยที่ต่ำกว่าเกณฑ์ความคิดรวบยอดที่พึงประสงค์ ได้แก่ คุณลักษณะด้านความเชื่อในวิธีการหาเหตุผลเชิงวิทยาศาสตร์ และการเคารพในเสรีภาพของบุคคล

Irlanda (1974) ได้วิจัยเรื่อง “Political Socialization in Puerto Rico: A Development Study” วัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อศึกษาแบบต่างๆ ที่ให้เลือกในการพัฒนาให้ความรู้ทางการเมืองที่ถูกต้อง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสอบถามตัวอย่างประชากร คือ นักเรียนระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา และนักศึกษาในวิทยาลัยในเปอร์โตริโก จำนวน 2,296 คน ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาและการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เกิดขึ้นในเด็กวัยเรียน และเด็กวัยผู้ใหญ่ตอนต้น ในการให้ความรู้เบื้องต้น 5 ประการ ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับระบบพรรค ความสนใจทางการเมือง การมีส่วนร่วมทางการเมือง สื่อมวลชนทางการเมืองและมโนทัศน์เกี่ยวกับอำนาจทางการเมือง ผู้วิจัยยังได้เสนอแนะการเพิ่มความเอาใจใส่ต่อเป้าหมายเกี่ยวกับการให้ความรู้ทางการเมืองที่แตกต่างกัน

Carol (1974) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “Political Socialization in India” วัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อศึกษาว่าได้รับความรู้ทางการเมืองที่เป็นทางการที่สูงกว่าระดับมัธยมศึกษา มีผลอย่างมีนัยสำคัญต่อทัศนคติทางการเมืองของนักเรียนอินเดียหรือไม่ กลุ่มตัวอย่างได้จากการสุ่มตัวอย่างประชากร จากนักเรียนเกรด 9 และเกรด 11 จำนวน 1,161 คน จากโรงเรียนที่สูงกว่าระดับมัธยมศึกษา จำนวน 20 โรงเรียน ในกรุงเดลี และนิวเดลี เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความสามารถทางการเมือง ความรู้ทางการเมือง การรับรู้เกี่ยวกับบทบาทของพลเมือง โดยเอาผลที่ได้จากนักเรียนเกรด 9 ที่ไม่ได้เรียนวิชาหน้าที่พลเมือง ไปเทียบกับนักเรียนเกรด 11 จากโรงเรียนเดียวกับที่ได้เรียนวิชาหน้าที่พลเมืองมา 2 ปี ผลการวิจัยปรากฏว่านักเรียนเกรด 11 กับนักเรียนเกรด 9 ไม่แตกต่างกันมากนัก และเมื่อเปรียบเทียบกับนักเรียนเกรด 11 ที่ไม่ได้เรียนวิชานี้เลยพบว่า ไม่มีความแตกต่างเกี่ยวกับทัศนคติทางการเมือง ผู้วิจัยได้สรุปว่าตัวแปรอิสระ เช่น เพศ ประเภทของโรงเรียนที่นักเรียนศึกษาฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม ภูมิฐานะของพ่อแม่ของนักเรียนและสิ่งแวดล้อมของนักเรียนไม่ว่าจะเป็นในเมืองหรือในชนบท ตัวแปรเหล่านี้จะมีผลต่อทัศนคติทางการเมืองของนักเรียนมากกว่าการได้รับการอบรมวิชาหน้าที่พลเมืองอย่างเป็นทางการในโรงเรียน

สมัย บัวพัฒน์ (2540) ได้ทำการศึกษาเรื่องพฤติกรรมการสอนเพื่อปลูกฝังประชาธิปไตยในโรงเรียนมัธยมศึกษาของครูในสังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น ผลการศึกษาพบว่า

1. ครูผู้สอนพฤติกรรมการสอนเพื่อปลูกฝังประชาธิปไตยอยู่ในระดับมาก
2. ครูผู้สอนเพศชายและเพศหญิง มีพฤติกรรมการสอนไม่แตกต่างกัน
3. ครูผู้สอนที่มีอายุต่างกัน มีพฤติกรรมการสอนเพื่อปลูกฝังประชาธิปไตยไม่แตกต่างกัน
4. ครูผู้สอนมีประสบการณ์การทำงานต่างกัน มีพฤติกรรมการปลูกฝังประชาธิปไตยไม่แตกต่างกัน
5. ครูผู้สอนในโรงเรียนขนาดต่างกัน มีพฤติกรรมการสอนเพื่อปลูกฝังประชาธิปไตยแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

6. ครูผู้สอนที่ทำหน้าที่การสอนกลุ่มวิชาที่ต่างกัน มีพฤติกรรมการสอนเพื่อปลูกฝังประชาธิปไตยไม่แตกต่างกัน

วีรพงษ์ นกน้อย (2546) ได้ทำการวิจัยเรื่องลักษณะความเป็นพลเมืองดี: กรณีศึกษานิสิตระดับอุดมศึกษา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ นิสิตปริญญาตรี คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ จำนวน 300 คน การเก็บรวบรวมข้อมูลใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือ ค่าสถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าสถิติร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสถิติ t-test และ F-test โดยการวิจัยครั้งนี้กำหนดระดับความมีนัยสำคัญทางสถิติไว้ที่ .05 ผลการวิจัยปรากฏว่า นิสิตระดับปริญญาตรี คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ส่วนใหญ่มีระดับลักษณะความเป็นพลเมืองดีปานกลาง นอกจากนั้นพบว่า อายุ ภาควิชาที่ศึกษาระดับชั้นปีที่กำลังศึกษา และภูมิภาคมีผลกระทบบนลักษณะความเป็นพลเมืองดี ในขณะที่เพศ และการสังคมประภคิตในมหาวิทยาลัยไม่ส่งผลกระทบต่อลักษณะความเป็นพลเมืองดี

สรุปผลงานวิจัยที่เกี่ยวกับพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย ซึ่งในระดับประถมศึกษา สิทธิศักดิ์ ไววิชา (2543) ได้ทำการศึกษาเรื่องพฤติกรรมการสอนเพื่อปลูกฝังประชาธิปไตย ในโรงเรียนประถมศึกษา ครูผู้สอนพฤติกรรมการสอนเพื่อปลูกฝังประชาธิปไตย ครูมีพฤติกรรมการสอนเพื่อปลูกฝังประชาธิปไตยอยู่ในระดับ “มาก” ตามเกณฑ์คะแนนเฉลี่ย ส่วน สมชัย ชนประชา (2521) ได้ศึกษา ความคิดรวบยอดเกี่ยวกับพลเมืองดีในวิถีชีวิตประชาธิปไตย ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 7 ในภาคเหนือ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 7 จำนวน 500 คน จากโรงเรียนรัฐบาลในภาคเหนือจำนวน 12 โรงเรียน ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยความถี่ร้อยละ และทดสอบสมมติฐานด้วยค่าไคสแควร์ ที่ความมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผลวิจัยปรากฏว่า นักเรียนมีความคิดรวบยอดแตกต่างจากเกณฑ์ที่คาดหวังอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ Amlesslie (1976) ได้วิจัยเรื่อง “Citizenship Education and Political Socialization of Filipino School Children in Provincial Setting” การวิจัยครั้งนี้พบว่านักเรียนในระดับต้น มีทัศนคติตามคาดหวังไว้ได้ดีกว่านักเรียนในระดับสูง แสดงว่าครึ่งหนึ่งของความมุ่งหมายเกี่ยวกับเนื้อหาได้ผลตามระดับชั้นกล่าวคือในด้านค่านิยมและทัศนคตินักเรียนในระดับ 2 ได้ผลสำเร็จ 90 เปอร์เซ็นต์ ส่วนนักเรียน ระดับ 6 ได้ผลสำเร็จ 60 เปอร์เซ็นต์ แสดงให้เห็นว่าในการพัฒนาค่านิยมและทัศนคติของเด็กหลักสูตรมีผลน้อยมาก

ในระดับมัธยมศึกษา ถาวร ชนะสิทธิ์ (2521) ได้ศึกษาคุณลักษณะการทำงานเป็นหมู่คณะ การเคารพในความเท่าเทียมของมนุษย์, การมีวินัยในตนเอง การใช้เสียงข้างมากในการตัดสินใจ ปัญหา การรู้จักสิทธิหน้าที่ของตนเองและผู้อื่น การประนีประนอม การมีใจกว้าง การนับถือความยุติธรรม การเคารพต่อกฎหมาย ของผู้เรียน ซึ่งคุณลักษณะเหล่านี้ครูผู้สอนสามารถปลูกฝังให้กับผู้เรียน โดยการจัดการเรียนสอน โดยใช้วิธีสอนแบบร่วมมือซึ่งเป็นวิธีสอนที่สามารถพัฒนาผู้เรียนทั้งทางด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เจตคติ และทักษะการทำงานร่วมกัน ส่วน Irlanda (1974) ได้วิจัยเรื่อง “Political Socialization in Puerto Rico: A Development Study” ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาและการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เกิดขึ้นในเด็กวัยเรียน และเด็กวัยรุ่นตอนต้น ส่วน Carol (1974) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “Political Socialization in India” วัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อศึกษาว่า ได้ความรู้ทางการเมืองที่เป็นทางการที่สูงกว่าระดับมัธยมศึกษา มีผลอย่างมีนัยสำคัญต่อทัศนคติทางการเมืองของนักเรียนอินเดียหรือไม่ ปี ผลการวิจัยปรากฏว่านักเรียนเกรด 11 กับนักเรียนเกรด 9 ไม่แตกต่างกันมากนัก และเมื่อเปรียบเทียบกับนักเรียนเกรด 11 ที่ไม่ได้เรียนวิชานี้เลยพบว่า ไม่มีความแตกต่างเกี่ยวกับทัศนคติทางการเมือง และ สมัย บัวพัฒน์ (2540) ได้ทำการศึกษาเรื่องพฤติกรรมการสอนเพื่อปลูกฝังประชาธิปไตย ในโรงเรียนมัธยมศึกษาของครูในสังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น ผลการศึกษาพบว่า ครูผู้สอนในโรงเรียนขนาดต่างกัน ต่างกัน มีพฤติกรรมการสอนเพื่อปลูกฝังประชาธิปไตยแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และครูผู้สอนที่ทำหน้าที่การสอนกลุ่มวิชาที่ต่างกัน มีพฤติกรรมการสอนเพื่อปลูกฝังประชาธิปไตยไม่แตกต่างกัน ส่วนในระดับอุดมศึกษา วิรพงษ์ นกน้อย (2546) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ลักษณะความเป็นพลเมืองดี: กรณีศึกษานิสิตระดับอุดมศึกษามหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ผลการวิจัยปรากฏว่า นิสิตระดับปริญญาตรี คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ส่วนใหญ่มีระดับลักษณะความเป็นพลเมืองดีปานกลาง

งานวิจัยที่เกี่ยวกับการสอนแบบร่วมมือ

สาระสำคัญของงานวิจัยนี้เรียบเรียงตามลำดับคือ ระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอุดมศึกษา ซึ่งแสดงรายละเอียดดังต่อไปนี้

บุษบา โชคช่วยชู (2537) ได้ทำการวิจัยเรื่องผลของการเรียนแบบร่วมมือที่มีต่อความสามารถในการเขียนภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีผลสัมฤทธิ์สูงทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษ กลุ่มตัวอย่างคือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเมือง

ร้อยเอ็ดที่กำลังศึกษาอยู่ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2537 จำนวน 66 คน แบ่งเป็น 2 กลุ่ม โดยจับฉลากเป็นกลุ่มทดลอง จำนวน 32 คน และกลุ่มควบคุมจำนวน 34 คน ใช้เวลาในการทดลองจำนวน 16 ชั่วโมง 4 สัปดาห์ ผลการวิจัยปรากฏว่า นักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์สูงทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษ ที่เรียนการเขียนตามวิธีเรียนแบบร่วมมือ มีความสามารถในการเขียนและมีแนวคิดในการเขียนภาษาอังกฤษสูงกว่านักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์สูงทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษที่เรียนการเขียนแบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05

Holguin (1997) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับผลของการเรียนแบบร่วมมือต่อการเรียนรู้ภาษาเป็นที่สองของนักเรียนเกรด 3 กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนเกรด 3 จำนวน 20 คน แบ่งเป็นกลุ่มควบคุม 10 คนและกลุ่มทดลอง 10 คน กลุ่มทดลองได้รับการสอนโดยวิธีการเรียนแบบร่วมมือทุกวัน วันละ 1 ชั่วโมง 50 นาที ตลอดระยะเวลา 6 เดือน ผู้วิจัยศึกษาตามสมมติฐาน 3 ข้อ ได้แก่ ด้านทักษะการฟัง พูดภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่สอง ด้านทักษะสังคม และด้านการยอมรับถือตนเอง โดยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากคะแนนทดสอบก่อนและหลังการสอน โดยใช้แบบทดสอบ Proficiency Test และศึกษาข้อมูลด้านทักษะสังคมและการยอมรับนับถือตนเอง โดยใช้แบบวัดเจตคติต่อการเรียนแบบร่วมมือและสิ่งแวดล้อมด้านการอ่าน ผลการวิจัยพบว่าคะแนนหลังการเรียนของกลุ่มทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองรวมทั้งมีเจตคติที่ดีขึ้น ส่วนคะแนนก่อนและหลังการเรียนของกลุ่มควบคุมไม่มีความแตกต่างกัน

Armstrong (1994) ได้ทำการวิจัยเรื่องผลของการเรียนแบบร่วมมือต่อการจัดกลุ่มนักเรียนแบบวิวิธพันธ์ และเอกพันธ์ วัดอุปสรรคของการวิจัยคือ เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านและระดับความพอใจในการทำงานของตนเอง กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนเกรด 4-6 จำนวน 47 คน จากโรงเรียนประถมขนาดเล็กในภาคตะวันตกตอนกลาง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบทดสอบความสามารถในการอ่านโดยใช้ Gates-Mac Ginitie Reading Test และแบบวัดความพอใจในตนเองในการสอบก่อนและหลังเรียน สำหรับกิจกรรมการเรียนแบบร่วมมือ นั้น ผู้วิจัยเป็นผู้สร้างขึ้นเอง ผลการวิจัยพบว่า ไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระหว่างการอ่าน และความพอใจในการอ่านของนักเรียนระหว่างกลุ่มแบบวิวิธพันธ์ กับเอกพันธ์ และนักเรียนที่จัดกลุ่มแบบวิวิธพันธ์มีสัมฤทธิ์ผลทางการอ่านเท่าเทียมกัน และมีความพอใจในการทำงานของตนเอง และพอใจในการใช้กลวิธีการทำงานกลุ่ม

ปาริชาติ นำจิตร (2540) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การเรียนแบบร่วมมือเพื่อพัฒนาสัมฤทธิ์ผล เจตคติ และทักษะการทำงานร่วมกันในวิชาสังคมศึกษา ส 504 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ของโรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน จำนวน 67 คน และโรงเรียนสุรศักดิ์มนตรี จำนวน 77 คน แผนการเรียนที่ 1 (วิทยาศาสตร์-คณิตศาสตร์) และแผนการเรียนที่ 2 (ภาษาอังกฤษ-ฝรั่งเศส) ในภาคเรียนที่ 2 ปี การศึกษา 2539 การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติทดสอบที (t-test), ANOVA, ANCOVA และการหาค่า ร้อยละ ผลวิจัยปรากฏว่า (1) คะแนนก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนในกลุ่มทดลอง และกลุ่ม ควบคุมของนักเรียนในแผนการเรียนที่ 1 และแผนการเรียนที่ 2 มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .001 (2) สัมฤทธิ์ผลทางการเรียนของนักเรียนในกลุ่มทดลองระหว่างแผนการ เรียนที่ 1 และแผนการเรียนที่ 2 มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 (3) นักเรียนในแผนการเรียนที่ 1 และแผนการเรียนที่ 2 มีเจตคติที่ดีต่อวิธีการเรียนแบบร่วมมือไม่ แตกต่างกันและ (4) นักเรียนในแผนการเรียนที่ 1 และแผนการเรียนที่ 2 มีทักษะการทำงานร่วมกัน ไม่แตกต่างกัน

นวลอนงค์ ทวีทรัพย์ (2544) ได้ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนใน รายวิชาสังคมศึกษา ส 503 สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้กิจกรรมการเรียนแบบ ร่วมมือกันเรียนรู้ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเจียงทองพิทยาคม ในภาค เรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2543 จำนวน 54 คน การวิจัยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการ และใช้ กิจกรรมการเรียนแบบร่วมมือกันเรียนรู้ 6 กิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมการเรียนแบบประสานความรู้ กิจกรรมการเรียนแบบจัดเกมแข่งขัน กิจกรรมการเรียนแบบอาศัยผลสัมฤทธิ์ของทีม กิจกรรมการ เรียนแบบรวมหัวกันคิด กิจกรรมการเรียนแบบร่วมมือสืบสวนสอบสวน กิจกรรมการเรียนแบบ เรียนรู้ร่วมมือ ประสิทธิภาพของกิจกรรมการเรียนการสอนใช้เกณฑ์การประเมินผลสัมฤทธิ์ ร้อยละ 70 วิเคราะห์ โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จำนวน 60 ข้อ ผลการวิจัยปรากฏว่า 1) กิจกรรมการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา ส 503 โดยใช้กิจกรรมการเรียนกันเรียนรู้โดยมี รูปแบบกิจกรรมการเรียน 6 รูปแบบ ได้ส่งผลต่อการพัฒนาพฤติกรรมของนักเรียนตามลำดับ ดังนี้ คือนักเรียนได้พัฒนาทักษะ การทำงานเป็นกลุ่ม พัฒนาทักษะการยอมรับความคิดเห็นของบุคคล อื่น พัฒนาทักษะการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน ในทางบวก นักเรียนได้รู้จักตนเองและเห็นคุณค่า ของตนเองเมื่อได้ทำงานร่วมกัน และนักเรียนได้พัฒนาเจตคติที่ดีต่อการทำงานกลุ่ม 2) ผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียนโดยใช้กิจกรรมการเรียนแบบร่วมมือกันเรียนรู้ พบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการ เรียนก้าวหน้าใน 6 วงจรปฏิบัติ คิดเป็นค่าเฉลี่ยร้อยละ 69.47, 72.42, 78.20, 82.45, 82.63 และ

83.82 ตามลำดับ และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเมื่อสิ้นสุดการวิจัย คิดเป็นค่าเฉลี่ยร้อยละ 78.20 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์การประเมินร้อยละ 70 จากผลการวิจัยที่กล่าวมาข้างต้น ไม่ว่าจะนำการใช้รูปแบบการสอนแบบร่วมมือกันเรียนรู้มาใช้สอนในวิชาใดก็ตาม ต่างให้ผลการวิจัยที่สอดคล้องกัน คือ การใช้รูปแบบการสอนแบบร่วมมือกันเรียนรู้ช่วยให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้นและมีปฏิสัมพันธ์ ที่ดีในกลุ่มเพื่อนอีกด้วย

อามัด ไญนี คาโอะ (2541) ได้ทำการวิจัยเรื่องผลการเรียนแบบร่วมมือต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษและเจตคติของผู้เรียน กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 74 คน โดยเป็นผู้เรียนหญิง 39 คน และชาย 35 คน ซึ่งแยกกันเรียน ใช้เวลาในการทดลองจำนวน 8 สัปดาห์ ๆ ละ 4 คาบ ผลการวิจัยปรากฏว่า ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการทดสอบหลังการสอนโดยใช้วิธีการเรียนแบบร่วมมือสูงกว่าก่อนการสอน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และผู้เรียนส่วนใหญ่มีเจตคติที่ดีต่อการเรียนต่อการเรียนแบบร่วมมือ

ศุภวรรณ เล็กวิไล(2539) ได้ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนารูปแบบการสอนอ่านอย่างมีวิจารณญาณ ด้วยวิธีการเรียนภาษาโดยใช้หลักการเรียนรู้แบบร่วมมือ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น กลุ่มตัวอย่างคือนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ปีการศึกษา 2539 ของโรงเรียนคุณที่รุทธารามวิทยาคม จำนวน 84 คน โดยแบ่งเป็นกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 42 คน ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นักเรียนมีพฤติกรรมการร่วมมือในการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และนักเรียนมีความเห็นว่า การเรียนแบบร่วมมือให้ประโยชน์มากในการเรียน

Brandt (1995) ได้ทำการวิจัยเรื่องผลของการเรียนแบบร่วมมือ กับการเรียนแบบปกติที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ผลทางการเรียน และการยอมรับตนเองของนักเรียนที่มีความสามารถจำกัด กลุ่มตัวอย่างคือ นักเรียนเกรด 9-12 ในเขตเมือง จำนวน 74 คน ที่มีความสามารถจำกัดในการเรียนคณิตศาสตร์ ภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่สอง และวิทยาศาสตร์ จำนวน 74 คน โดยแบ่งนักเรียนออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มทดลองใช้วิธีการเรียนแบบร่วมมือ และกลุ่มควบคุมใช้วิธีการสอนแบบปกติผลการวิจัยพบว่า จากการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ปรากฏว่าการยอมรับตนเอง และสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนของทั้ง 2 กลุ่ม ไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ หลังจากทำข้อสอบหลังเรียน แต่ผลการสอบโดยใช้ t-test ปรากฏว่ากลุ่มที่เรียนโดยใช้วิธีการเรียนแบบ

ร่วมมือหลังจากทำข้อสอบมาตรฐาน และแบบอิงเกณฑ์ ปรากฏว่ามีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จากผลการวิจัยสรุปได้ว่าการเรียนแบบร่วมมือ เป็นวิธีการเรียนที่ดีวิธีหนึ่งสำหรับนักเรียนที่มีความสามารถจำกัด

Gooden – Jones (1996) ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาความสามารถทางการเขียนโดยใช้กลวิธีการเขียนแบบร่วมมือของนักศึกษาระดับมหาวิทยาลัยที่มีความสามารถจำกัดทางภาษาอังกฤษ วิธีดำเนินการวิจัยใช้การสังเกตการณ์ การสัมภาษณ์ แบบสอบถาม และให้นักศึกษาเขียนความเรียงเกี่ยวกับการพัฒนาการเขียนของนักศึกษาในการเรียนแบบร่วมมือ ใช้การเขียนหลากหลายรูปแบบเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ และการคิดอย่างมีเหตุมีผลแล้วจึงลงมือเขียน จากผลการวิจัยพบว่า กลวิธีการเรียนแบบร่วมมือ มีผลในการพัฒนาความสามารถทางการเขียน จากการศึกษาได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและความรู้ใหม่ๆ และการปฏิสัมพันธ์ระหว่างเพื่อน

Simpson (1998) ได้ทำการวิจัยเรื่องการสร้างเสริมประสิทธิภาพให้กับตนเองของผู้เรียนในระดับอุดมศึกษาที่มีปัญหาด้านการอ่าน โดยใช้รูปแบบการสอนแบบกลวิธีแบบร่วมมือ ความกระตือรือร้น และการคิดอย่างมีวิจารณญาณผู้วิจัยเลือกใช้กลวิธีการอ่านต่างๆ 12 กลวิธีโดยใช้การเรียนแบบร่วมมือเป็นหลักตลอดภาคเรียน รวมระยะเวลาในการทดลอง 14 สัปดาห์ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสังเกตการณ์ จากบันทึกของผู้เรียน ชิ้นงาน แถบบันทึกภาพ การสัมภาษณ์ ผู้เรียนและจากแบบทดสอบด้านการอ่าน Nelson Denny หลังการเรียน ผลการวิจัยพบว่า การสอนอ่านด้วยรูปแบบการเรียนแบบร่วมมือ สามารถพัฒนาความสามารถ ด้านการอ่านของผู้เรียนที่มีปัญหาด้านการอ่านได้ ผู้เรียนสามารถอ่าน เขียน และคิดได้ดีขึ้น รวมถึงมีเจตคติที่ดีต่อตนเองในด้านการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต

สรุปผลการวิจัยการเรียนแบบร่วมมือต่อการเรียนรู้ในระดับประถมศึกษาซึ่ง Holguin (1997) และ บุญบา โชคช่วยชู (2537) ได้ทำการวิจัยผลการวิจัยปรากฏว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นรวมทั้งมีเจตคติที่ดีขึ้น ส่วนในระดับมัธยมศึกษา ปาริชาติ นัจจิตร (2540) ได้ศึกษา การเรียนแบบร่วมมือเพื่อพัฒนาสัมฤทธิ์ผล เจตคติ และทักษะการทำงานร่วมกันในวิชาสังคมศึกษา ส 504 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ผลการวิจัยปรากฏว่า การใช้รูปแบบการสอนแบบร่วมมือกันเรียนรู้ช่วยให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้นและมีปฏิสัมพันธ์ ที่ดีในกลุ่มเพื่อนอีกด้วย ส่วน สุภวรรณ เล็กวิไล (2539) ได้ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาแบบการสอนอ่านอย่างมีวิจารณญาณ ด้วยวิธีการเรียนภาษาโดยใช้หลักการเรียนรู้แบบร่วมมือ และอามัดไญนี

ดาโอะ (2541) ได้ทำการวิจัยเรื่องผลการเรียนแบบร่วมมือต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษ และเจตคติของผู้เรียน ซึ่งผลการวิจัยทั้ง 2 ท่าน ปรากฏว่า ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการทดสอบ หลังการสอนโดยใช้วิธีการเรียนแบบร่วมมือสูงกว่าก่อนการสอน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนในระดับอุดมศึกษาผู้เรียนส่วนใหญ่มีเจตคติที่ดีต่อการเรียนต่อการเรียนแบบร่วมมือ ซึ่ง Gooden – Jones (1996) ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาความสามารถทางการเขียน โดยใช้กลวิธีการเขียนแบบร่วมมือของนักศึกษาระดับมหาวิทยาลัยที่มีความสามารถจำกัดทางภาษาอังกฤษ ผลการวิจัยพบว่า กลวิธีการเรียนแบบร่วมมือ มีผลในการพัฒนาความสามารถทางการเขียน จากการที่ได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและความรู้ใหม่ ๆ และการปฏิสัมพันธ์ระหว่างเพื่อน ซึ่งผลการวิจัยข้างต้น ทั้งในระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา อุดมศึกษา ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์สูงขึ้น มีเจตคติที่ดีต่อการเรียน และมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างเพื่อน ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าการเรียนแบบร่วมมือเป็นวิธีการเรียนที่พัฒนา นักเรียนทั้งด้านสติปัญญา ด้านเจตคติและด้านสังคม

สมมติฐานการวิจัย

คุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยโดยใช้การสอนแบบร่วมมือของนักเรียนหลังเรียนสูงขึ้นกว่าก่อนเรียน

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นงานวิจัยกึ่งทดลองแบบ One Group Pretest Posttest Design ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

กลุ่มประชากร

นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านการเคหะท่าทราย กรุงเทพมหานคร

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดลองเพื่อพัฒนาคุณลักษณะพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยโดยใช้วิธีการสอนแบบร่วมมือ คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5/2 โรงเรียนการเคหะท่าทราย กรุงเทพมหานคร จำนวน 30 คน เลือกมาโดยวิธีเฉพาะเจาะจง เพราะเป็นนักเรียนในระดับช่วงชั้นที่ 2 ซึ่งเป็นช่วงอายุที่มีพัฒนาการเรียนรู้ที่เหมาะสม และมีระดับเกณฑ์การเรียนปานกลางประกอบด้วยนักเรียนห้องนี้มีความต้องการในการพัฒนาคุณลักษณะด้านความมีวินัย ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ การเคารพสิทธิและเสรีภาพ และความสามัคคี มากกว่าห้องอื่น ๆ โดยผู้วิจัยได้ข้อมูลมาจากอาจารย์ประจำชั้น

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมี 4 ชนิด ได้แก่

1. แผนการจัดเรียนรู้เรื่องพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยโดยการสอนแบบร่วมมือ
2. แบบสังเกตพฤติกรรมผู้เรียน
3. อนุทินของผู้สอนและผู้เรียน

4. แบบวัดคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย

วิธีดำเนินการสร้างเครื่องมือ

การสร้างแผนการจัดการเรียนรู้

ในการสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ ผู้วิจัยจะดำเนินการสร้างตามขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาคำอธิบาย จุดประสงค์ของหลักสูตร และจุดประสงค์การเรียนรู้รายวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 มาตรฐานช่วงชั้นที่ 2
2. ศึกษาเนื้อหาที่จะใช้สอนและวิธีการสอนแบบร่วมมือ กิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวกับการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย โดยนำมาจากหนังสือ วารสาร อินเทอร์เน็ต สิ่งพิมพ์ต่างๆ ที่พบเห็นในชีวิตประจำวัน โดยพิจารณาให้มีความเหมาะสมกับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5
3. ศึกษาและสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ ซึ่งใช้กับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง โดยผู้วิจัยสร้างขึ้นตามหลักการของการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย โดยใช้วิธีการสอนแบบร่วมมือ และนำมาปรับสร้างให้เป็นกิจกรรมที่เหมาะสม ทั้งนี้เป็นไปตามจุดประสงค์ที่วางไว้ในแต่ละแผนการจัดการเรียนรู้
4. นำแผนการจัดการเรียนรู้เสนอต่อคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อพิจารณาความถูกต้องและเหมาะสมของเนื้อหา

การสร้างแผนการจัดการเรียนรู้มีการจัดการเรียนการสอนตามหน่วยการเรียนรู้ดังตารางต่อไป

ตารางที่ 1 สรุปโครงสร้างหน่วยการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

หน่วยการเรียนรู้ที่	แผนการจัดการเรียนรู้ที่	เวลา (ชั่วโมง)
1. เศรษฐศาสตร์ในชีวิตประจำวัน	1. การผลิตและการบริการ	1
	2. ตลาด	2
	3. ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ	1
	4. เงิน	1
	5. สถาบันการเงิน	2
	6. สินเชื่อ	1
	7. ระบบภาษีอากร	2
2. ประวัติศาสตร์ชาติไทย	8. ช่วงเวลา	1
	9. การศึกษาข้อมูลภูมิภาค	2
	10. การตั้งถิ่นฐานและการดำเนินชีวิตในภูมิภาค	2
	11. ภูมิปัญญาท้องถิ่น	1
	12. ความเป็นมาของชาติไทย	3
	13. ความสัมพันธ์กับชาติต่างๆ	1
	14. สังคมและศิลปวัฒนธรรมสมัยอยุธยา	1
	15. ประวัติและผลงานของบุคคลสำคัญ	2
3. ภูมิศาสตร์น้ำ	16. จังหวัดของเรา	2
	17. ลักษณะทางกายภาพของจังหวัดในภาคต่างๆ	3
	18. โลก	2
	19. ปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ	2
	20. แผนที่และเครื่องมือทางภูมิศาสตร์	3
	21. การแลกเปลี่ยนทรัพยากร	1
	22. สิ่งแวดล้อม	2
	23. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตั้งถิ่นฐาน	2
รวม 3 หน่วยการเรียนรู้	23 แผนการจัดการเรียนรู้	40 ชั่วโมง

การสร้างแบบสังเกตพฤติกรรมผู้เรียน

ในการสร้างแบบสังเกตพฤติกรรมผู้เรียน ผู้วิจัยดำเนินการสร้างตามขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาสาระมาตรฐานการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 มาตรฐานช่วงชั้นที่ 2 และศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับวิธีการสร้างแบบสังเกต การตั้งหัวข้อที่จะสังเกต วิธีการบันทึกข้อมูล

2. คัดเลือกเนื้อหาที่เหมาะสมกับวัยและความสนใจของผู้เรียน โดยเนื้อหานั้นเหมาะสมกับนักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ซึ่งทางโรงเรียนมีการกำหนดเนื้อหาในการเรียนไว้แล้ว ผู้วิจัยจึงนำเนื้อหามาปรับใช้ในการเรียนการสอน

3. สร้างแบบสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียนที่สอดคล้องกับการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย มี 5 คุณลักษณะ คือ ด้านความมีวินัย ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ การเคารพสิทธิและเสรีภาพ และความสามัคคี ซึ่งลักษณะแบบสังเกต เป็นแบบสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนในขณะที่ทำการเรียนการสอน โดยผู้สังเกตใส่คะแนนในช่องที่ตรงกับสภาพจริงมากที่สุด โดยมีระดับคะแนน 3 ระดับ คือ 3 คะแนน 2 คะแนน 1 คะแนน

4. นำแบบสังเกตพฤติกรรมดังกล่าวไปให้คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบความถูกต้อง ความเหมาะสมและให้ข้อเสนอแนะเพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไข

การสร้างแบบวัดคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย

ในการสร้างแบบวัดคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย ผู้วิจัยดำเนินการสร้างตามขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาสาระมาตรฐานการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 รวมทั้งศึกษาเอกสาร ตำราเกี่ยวกับการสร้างแบบทดสอบ

2. กำหนดจุดมุ่งหมายในการวัดเนื้อหาเกณฑ์ในการวัดคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย ผู้วิจัยสร้างแบบวัดคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย เป็นปรนัยชนิด 3 ตัวเลือก โดยออกข้อสอบ 46 ข้อ ให้ครอบคลุมคุณลักษณะ 5 ด้าน คือ ด้านความมีวินัย ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ การเคารพสิทธิและเสรีภาพ และความสามัคคี ส่วนเกณฑ์การตรวจให้คะแนน ในแต่ละตัวเลือกมีระดับคะแนน คือ 3 คะแนน 2 คะแนน 1 คะแนน หากไม่ตอบ หรือตอบเกิน 1 ตัวเลือกให้ 0 คะแนน

3. สร้างตารางวิเคราะห์แบบวัดคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย เพื่อวิเคราะห์การให้น้ำหนักในการวัดคุณลักษณะทั้ง คุณลักษณะ 5 ด้าน คือ ด้านความมีวินัย ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ การเคารพสิทธิและเสรีภาพ และความสามัคคี

ผลจากการวิเคราะห์คุณภาพของแบบวัดคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยเพื่อใช้ในการวัดคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยทั้ง 5 ด้าน ประกอบด้วยข้อสอบปรนัยแบบเลือกตอบ 3 ตัวเลือก จำนวน 46 ข้อ ดังปรากฏในตารางวิเคราะห์ข้อสอบ ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 2 วิเคราะห์ข้อสอบแบบวัดคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย

คุณลักษณะ	จำนวน
1. ความมีวินัยในตนเอง	8 ข้อ (ข้อ1-8)
- เชื่อฟังคำสั่งของครู	ข้อ1, 2
- ไม่ส่งเสียงดังรบกวนผู้อื่น	ข้อ3, 4
- เข้าแถวรอตามลำดับ	ข้อ5, 6
- รักษาความสะอาด	ข้อ7, 8
2. ความรับผิดชอบ	12 ข้อ (ข้อ9-20)
- ส่งงานครบตามที่ครูได้มอบหมาย	ข้อ 9, 10
- ทำงานเสร็จตามเวลาที่กำหนด	ข้อ 11, 12
- เข้าเรียนสม่ำเสมอ	ข้อ 13, 14
- ปฏิบัติหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมาย	ข้อ 15, 16

ตารางที่ 2 (ต่อ)

คุณลักษณะ	จำนวน
- มีการเตรียมอุปกรณ์การเรียนพร้อม	ข้อ 17, 18, 19, 20
3. ความซื่อสัตย์	8 ข้อ (ข้อ 21-28)
- ไม่เหยียบของผู้อื่นก่อนได้รับอนุญาต	ข้อ 21, 22, 23, 24
- ไม่ทุจริตในการสอบ	ข้อ 25, 26
- รักษากฎกติกาในการทำกิจกรรมร่วมกัน	ข้อ 27, 28
4. การเคารพสิทธิและเสรีภาพ	8 ข้อ (ข้อ 29-36)
- รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น	ข้อ 29, 30
- แสดงความคิดเห็นออกมาโดยไม่ล่วงเกินผู้อื่น	ข้อ 31, 32
- การเคารพครูอาจารย์	ข้อ 33, 34
- ไม่รังแกแกล้งผู้อื่น	ข้อ 35, 36
5. ความสามัคคี	10 ข้อ (ข้อ 37-46)
- การประชุมวางแผน	ข้อ 37, 38
- การมีส่วนร่วมในกิจกรรม	ข้อ 39, 40
- ยอมรับในข้อตกลงของกลุ่ม	ข้อ 41, 42
- ช่วยเหลืองานในกลุ่ม	ข้อ 43, 44, 45, 46
รวมทั้งหมด	46 ข้อ

นอกจากการวิเคราะห์ข้อสอบแบบวัดคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย ส่วนสำคัญอีกประการหนึ่ง คือ การวิเคราะห์ข้อสอบของหน่วยการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ดังปรากฏในตารางวิเคราะห์ข้อสอบ ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 3 วิเคราะห์ข้อสอบของหน่วยการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

หน่วยการเรียนรู้ที่	แผนการเรียนรู้ที่	จำนวนข้อสอบที่จำแนกตามพฤติกรรม					
		รู้-จำ	เข้าใจ	นำไปใช้	วิเคราะห์	สังเคราะห์	ประเมินค่า
1. เศรษฐศาสตร์ในชีวิตประจำวัน	1. การผลิตและการบริการ	1					
	2. ตลาด		2	3			
	3. ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ					4	
	4. เงิน	5		6	7		
	5. สถาบันการเงิน			8	9		10
	6. สินเชื่อ	11	12				13
	7. ระบบภาษีอากร			14			
2. ประวัติศาสตร์ชาติไทย	8. ช่วงเวลา	15	16	17			
	9. การศึกษาข้อมูลภูมิภาค					18	
	10. การตั้งถิ่นฐานและการดำเนินชีวิต			19	20		
	11. ภูมิปัญญาท้องถิ่น		21			22	
	12. ความเป็นมาของชาติไทย	23	24				25
	13. ความสัมพันธ์กับชาติต่างๆ		26		27	28	
	14. สังคมและศิลปวัฒนธรรมสมัยอยุธยา						29
3. ภูมิศาสตร์น่ารู้	15. ประวัติและผลงานของบุคคลสำคัญ					30	
	16. จังหวัดของเรา	31	32		33		
	17. ลักษณะทางกายภาพของจังหวัด			34		35	
	18. โลก		36			37	

ตารางที่ 3 (ต่อ)

หน่วยการ เรียนรู้ที่	แผนการเรียนรู้ที่	จำนวนข้อสอบที่จำแนกตามพฤติกรรม					
		รู้- จำ	เข้าใจ	นำไป ใช้	วิ- เคราะห์	สัง- เคราะห์	ประ เมินค่า
	19. ปรัชญาทางธรรมชาติ						
	20. แผนที่และเครื่องมือทาง ภูมิศาสตร์				38		39
	21. การแลกเปลี่ยนทรัพยากร		40				
	22. สิ่งแวดล้อม	41					42
	23. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตั้งถิ่น ฐาน	43			44	45	46
	รวม	8	9	7	7	8	7

รวมทั้งหมด 46 ข้อ

4. สร้างแบบวัดคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยตามที่ได้กำหนดวางแผนไว้

5. นำแบบวัดคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย ที่สร้างขึ้นเสนอคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

6. นำไปให้คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบความถูกต้องความเหมาะสมและให้ข้อเสนอแนะเพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไข โดยผู้เชี่ยวชาญมีดังนี้

6.1 รศ.ดร.สมเกียรติ วันทะนะ เชี่ยวชาญด้านการสอนรัฐศาสตร์

6.2 รศ.ดร.นาตยา ปิรันธนานนท์ เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน

การประเมิน และการสอนสังคมศึกษาและวัฒนธรรม

6.3 อ.สุระพี พงศ์ไพโรจน์ เชี่ยวชาญด้านการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

7. นำไปทดลองใช้กับกลุ่มนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง 30 คน โดยใช้เวลาในการทดสอบ 60 นาที

8. วิเคราะห์หาค่าความเที่ยง (α - conbrach) จากการที่นำไปทดลองใช้กับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง 30 คน โดยได้ค่าความเที่ยง เท่ากับ 0.87

9. ปรับปรุงเพื่อนำมาใช้จริงในการทดลอง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้จะดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. นำหนังสือราชการ จากคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ไปยังผู้อำนวยการ โรงเรียนการเคหะท่าทราย กรุงเทพมหานคร เพื่อขออนุญาตให้ผู้วิจัยทำการสอนนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5/2 ภาคปลาย ปีการศึกษา 2549 จำนวน 1 ห้องเรียน จำนวน 30 คน ซึ่งเลือกมาโดยวิธีเจาะจง เพราะ นักเรียนห้องนี้มีความต้องการในการพัฒนาคุณลักษณะด้านความมีวินัย ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ การเคารพสิทธิและเสรีภาพ และความสามัคคี มากกว่าห้องอื่น ๆ โดยผู้วิจัยได้ข้อมูลมาจากอาจารย์ประจำชั้น

2. ดำเนินการวัดคุณลักษณะประชาธิปไตย ผู้สอนมีการสร้างบรรยากาศในการสอบโดยมีการพูดโน้มน้าวให้นักเรียนตั้งใจทำแบบวัดคุณลักษณะประชาธิปไตยและปฏิบัติตามกฎกติกาที่วางไว้ คือ มีการชี้แจงรายละเอียดเกี่ยวกับการทำข้อสอบ

3. ผู้วิจัยดำเนินการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นให้กับนักเรียนกลุ่มตัวอย่างทำใบงาน ครบ 5 ชุด รวมทั้งสิ้น 40 คาบ คาบละ 60 นาที

4. ในแต่ละคาบผู้วิจัยสังเกตพฤติกรรมผู้เรียนถึงคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยโดยใช้วิธีการสอนแบบร่วมมือ โดยสังเกตคุณลักษณะ 5 ด้าน ดังต่อไปนี้

4.1 ความมีวินัย คือ นักเรียนเชื่อฟังคำสั่งของครู ไม่ส่งเสียงดังรบกวนในห้องเรียน เข้าแถวรอตามลำดับ รักษาความสะอาดของห้องเรียน

4.2 ความรับผิดชอบ คือ นักเรียนส่งงานครบตามที่ครูได้มอบหมาย ทำงานเสร็จตามเวลาที่กำหนด หมั่นใฝ่หาความรู้เพิ่มเติมจากห้องสมุด เข้าเรียนสม่ำเสมอ เข้าร่วมกิจกรรมตามที่ได้รับมอบหมาย มีการเตรียมอุปกรณ์การเรียนพร้อม ยอมรับสิ่งที่ตนกระทำลงไปทั้งในด้านที่เป็นผลดีและผลเสีย

4.3 ความซื่อสัตย์ คือ นักเรียนปฏิบัติตามระเบียบกฎเกณฑ์ในการทำกิจกรรมอย่างเคร่งครัด ไม่หยิบของผู้อื่นก่อนได้รับอนุญาต ไม่นำของส่วนรวมไปเป็นของตน ไม่ทุจริตในการสอบ รักษากฎกติกาในการทำกิจกรรมร่วมกัน

4.4 การเคารพสิทธิและเสรีภาพ คือ นักเรียนรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น แสดงความคิดเห็นออกมาโดยไม่ล่วงเกินผู้อื่น การเคารพครูอาจารย์ ไม่ข่มเหงรังแก แกล้งผู้อื่น

4.5 ความสามัคคี คือ นักเรียนร่วมกันทำงานกลุ่มแสดงถึงการรวมพลังเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของส่วนรวมด้วยความเต็มใจ ยอมรับในข้อตกลงของกลุ่มช่วยเหลืองานในกลุ่ม แบ่งงานกันทำตามหน้าที่

5. เมื่อสิ้นสุดการเรียนการสอนในแต่ละสัปดาห์ผู้วิจัยประเมินคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย คุณลักษณะ 5 ด้าน คือ ความมีวินัยในตนเอง ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ ความเคารพในสิทธิและเสรีภาพ และความสามัคคี

6. นำผลที่ได้มารวบรวม สังเคราะห์จากแบบประเมินทั้งหมดซึ่งได้แก่ แบบวัดคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย แบบสังเกตพฤติกรรมผู้เรียน รวมทั้ง อนุทินของครู และนักเรียน

7. เมื่อสอนครบทุกแผนแล้วผู้วิจัยดำเนินการวัด คุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยโดยหลังเรียน

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยจะนำผลที่ได้มาวิเคราะห์ดังนี้

1. บรรยายข้อมูลพื้นฐานของโรงเรียนและนักเรียน โดยใช้การแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
2. เปรียบเทียบคะแนนที่ได้จากการวัดคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยก่อนและหลังเรียน โดยใช้สถิติ Dependent t – test
3. ผลจากการสังเกตพฤติกรรมนักเรียน การเขียนอนุทินของครูและนักเรียนด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis)

บทที่ 4

ผลการวิจัยและข้อวิจารณ์

ผลการวิจัย

การรายงานผลการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยแบ่งการรายงานผลการวิเคราะห์เป็น 3 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 สภาพโรงเรียน

ตอนที่ 2 เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของผลการทดสอบโดยใช้วิธีสอนแบบร่วมมือเพื่อพัฒนาคุณลักษณะพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยของนักเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน

ตอนที่ 3 ผลการสังเกตพฤติกรรมความเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย การเรียน การสอนในชั่วโมงกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม และ นอกชั่วโมง

ตอนที่ 1 สภาพโรงเรียน

สภาพโรงเรียน

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการทดลองที่โรงเรียนการเคหะท่าทราย สังกัด กรุงเทพมหานคร ตั้งอยู่เลขที่ 304/233 หมู่บ้านการเคหะชุมชนท่าทราย แขวงทุ่งสองห้อง เขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร มีเนื้อที่ประมาณ 6 ไร่เศษ เปิดทำการสอนตั้งแต่วันที่ 26 เดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2529 ตั้งอยู่ในชุมชนที่มีความเจริญเส้นทางคมนาคมสะดวก ลักษณะชุมชนที่อยู่ล้อมรอบโรงเรียนเป็นหมู่บ้านจัดสรร โรงพยาบาล หน่วยงานภาครัฐและเอกชน ตลอดจนห้างสรรพสินค้าเป็นจำนวนมาก ลักษณะเด่นของชุมชนคือ มีสถาบันทางการศึกษาทุกระดับชั้นซึ่งให้บริการทั้งด้านอาคารสถานที่ และศูนย์วัฒนธรรม โรงเรียนการเคหะท่าทราย มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่มีความเป็นพิเศษได้รับการยอมรับให้เป็นตัวอย่างคือ ศูนย์การเรียนรู้ภาษาอังกฤษแบบพึ่งตนเองซึ่งมีคณะศึกษานิเทศก์ และคณะครูจากจังหวัดต่างๆ มาเยี่ยมชมเป็นจำนวนมาก อีกทั้งยังมีห้อง

การศึกษาก่อนวัยเรียน

รับนักเรียนก่อนประถม อายุ 4 ปีเต็ม และ 5 ปีเต็ม เข้าเรียนอนุบาล 1-2 เพื่อพัฒนาและเตรียมความพร้อม ด้านร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญา ก่อนเข้าเรียนประถมศึกษา การศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 1-6 รับนักเรียนเกณฑ์การศึกษาภาคบังคับ อายุ 6 ปีเต็ม เพื่อฝึกให้เป็นคน กิจเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น เป็นพลเมืองดีของประเทศ ดำรงชีวิตอย่างมีความสุข

การศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

รับนักเรียนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เพื่อให้ให้นักเรียนได้พัฒนาความสามารถตามความถนัด ความสนใจ อันเป็นพื้นฐานในการประกอบอาชีพ หรือศึกษาต่อและสามารถที่จะเลือกแนวทางที่จะนำประโยชน์ให้กับ สังคม ตามบทบาทหน้าที่ของตนในฐานะเป็นพลเมืองดี

การศึกษาพิเศษ

รับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาหรือร่างกายจัดเรียนร่วมกับนักเรียนปกติในระดับชั้นประถมศึกษา เริ่มดำเนินการในปีการศึกษา 2542

การศึกษานอกโรงเรียนแบบทางไกล

จัดการศึกษาสายสามัญระดับประถมศึกษามัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยจัดให้แก่ประชาชนที่พลาดโอกาสทางการศึกษาเพื่อนำความรู้ไปพัฒนาคุณภาพชีวิตสามารถปรับตัวได้ทันกับวิทยาการที่เปลี่ยนแปลง ดำรงชีวิตอย่างมีความสุข จัดให้มีกิจกรรม การเรียนการสอนและพบกลุ่มเพื่อร่วมกิจกรรม พัฒนาคุณภาพชีวิตในวันอาทิตย์

ปัจจุบัน โรงเรียนการเคหะท่าทรายมีอาคารเรียน 4 หลัง สร้างเชื่อมต่อเป็นรูปตัว L มีทางเดินติดต่อกัน และอาคารประกอบ 3 หลัง จัดเป็นอาคาร สหกรณ์ เรือนพลานามัย และโรงครัว ภายในอาคารเรียนจัดเป็นห้องเรียน 31 ห้องเรียนจัดเป็นห้องพิเศษสนับสนุนการสอน 26 ห้อง และห้องสำนักงานการบริหาร มีนักเรียน 1,346 คน ข้าราชการครู 53 คน ครูจ้าง 6 คน พี่เลี้ยงเด็กอนุบาล 7 คน เจ้าหน้าที่ธุรการ 1 คน พนักงานขับรถ 1 คน ภารโรง 5 คน

ผู้วิจัยได้ทำการทดลองกับนักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 5 ซึ่งมีจำนวนทั้งสิ้น 5 ห้อง คือ ป.5/1, ป.5/2, ป.5/3, ป.5/4 และ ป.5/5 โดยมีนักเรียนเฉลี่ยห้องเรียนละ 30 คน ผู้วิจัยเลือก ป.5/2 1 ห้อง มาเป็นกลุ่มตัวอย่างในการทดลอง โดยวิธีเจาะจง เพราะ นักเรียนห้องนี้มีความต้องการในการพัฒนาคุณลักษณะด้านความมีวินัย ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ การเคารพสิทธิและเสรีภาพ และความสามัคคี มากกว่าห้องอื่น ๆ โดยผู้วิจัยได้ข้อมูลมาจากอาจารย์ประจำชั้น นักเรียนภายในห้องมีจำนวน 30 คน เป็นนักเรียนชาย 16 คน หญิง 14 คน อาจารย์ประจำชั้นคือ อาจารย์สุระพิ พงศ์ไพโรจน์ งานวิจัยนี้เป็นการทดลองที่ใช้กลุ่มตัวอย่างแบบกลุ่มเดียว ทำการทดลอง 2 ครั้งต่อ สัปดาห์ ระยะเวลา 1 ภาคเรียน ใน ภาคปลาย ปีการศึกษา 2549 โดยผู้วิจัยทำการสอนใน วันอังคาร และวันพฤหัสบดี และมีการสังเกตพฤติกรรมนอกเวลาเรียนในวันอื่นๆ

สภาพการเรียนการสอนในห้องเรียน บางครั้งห้องเรียนแคบไม่เอื้ออำนวยในการจัด กิจกรรมต่างๆ ดังนั้น จึงต้องจัดกิจกรรมนอกห้องเรียน เช่น บริเวณสนาม ห้องแนะแนว เป็นต้น ซึ่งทาง โรงเรียนได้มีการอนุญาตให้ผู้วิจัยเข้าไปสอนในวันอังคาร เวลา 9.30-10.30 น และวัน พฤหัสบดี เวลา 10.30-11.30 น นอกจากนี้มีการสังเกตพฤติกรรมความเป็นพลเมืองดีตามวิถี ประชาธิปไตยได้ทุกวัน ตั้งแต่วันจันทร์ถึงวันศุกร์ ซึ่งทางโรงเรียนเห็นว่างานวิจัยนี้ดีมีประโยชน์ จึงให้อนุญาตให้ทดลองกับนักเรียน และทางโรงเรียนมีการสนับสนุนอำนวยความสะดวกซึ่งมีส่วนทำให้การวิจัยดำเนินการไปได้ด้วยดี

ตอนที่ 2 การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของผลการทดสอบโดยใช้วิธีสอนแบบร่วมมือเพื่อพัฒนา คุณลักษณะพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยของนักเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน

ในงานวิจัยนี้ผู้วิจัยได้มีการคำนวณคะแนนผลการทดลองจากค่าทางสถิติโดยมีการ เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยก่อนสอน และหลังสอน คุณลักษณะพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยโดยใช้วิธีสอนแบบร่วมมือ ได้ผลดังแสดงในตารางที่ 4, 5 ดังนี้

ตารางที่ 4 คะแนนประเมินคุณลักษณะพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยโดยใช้วิธีสอนแบบร่วมมือ
ของนักเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน

เลขที่	คะแนนก่อนเรียน (138)	คะแนนหลังเรียน (138)	การเปรียบเทียบ คะแนนที่เพิ่มขึ้น (ร้อยละ)
1	85.00	127.00	49.41
2	87.00	130.00	49.42
3	93.00	123.00	32.20
4	97.00	133.00	35.05
5	93.00	132.00	41.93
6	95.00	124.00	30.52
7	94.00	126.00	34.04
8	88.00	121.00	37.50
9	99.00	126.00	27.27
10	101.00	124.00	22.77
11	74.00	131.00	77.02
12	102.00	126.00	23.52
13	88.00	128.00	45.45
14	94.00	106.00	12.72
15	92.00	118.00	28.26
16	94.00	134.00	42.55
17	92.00	131.00	42.39
18	92.00	128.00	39.13
19	96.00	125.00	30.20
20	108.00	126.00	16.66
21	95.00	135.00	42.10
22	93.00	119.00	27.95

ตารางที่ 4 (ต่อ)

เลขที่	คะแนนก่อนเรียน (138)	คะแนนหลังเรียน (138)	การเปรียบเทียบ คะแนนที่เพิ่มขึ้น (ร้อยละ)
23	98.00	128.00	36.61
24	93.00	113.00	21.50
25	89.00	129.00	44.94
26	90.00	131.00	45.55
27	91.00	122.00	34.06
28	103.00	142.00	37.86
29	94.00	134.00	42.55
30	95.00	124.00	30.52

จากตารางที่ 4 พบว่าเมื่อนักเรียนได้พัฒนาคุณลักษณะพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยโดยใช้วิธีสอนแบบร่วมมือ คะแนนสอบหลังเรียนของนักเรียนเพิ่มขึ้นทุกคน เมื่อเปรียบเทียบจากคะแนนสอบก่อนเรียน ซึ่งคะแนนก่อนเรียนต่ำสุด คือ 85 คะแนน คะแนนก่อนเรียนสูงสุด คือ 108 คะแนน ส่วนคะแนนหลังเรียนต่ำที่สุด คือ 106 คะแนนสูงสุด คือ 142 คะแนน จากคะแนนเต็ม 138 คะแนน ส่วนเลขที่ 14 ได้คะแนน เพิ่มขึ้นร้อยละ 12.72 น้อยที่สุด เนื่องจากนักเรียนคนนี้มีพฤติกรรมอยู่ไม่นิ่ง เป็นเด็กสมาธิสั้น ครูต้องคอยตักเตือนประจำซึ่งส่งผลให้ได้คะแนนเพิ่มในระดับที่น้อยที่สุด

ตารางที่ 5 การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยคุณลักษณะพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยโดยใช้วิธีสอนแบบร่วมมือของนักเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน

คะแนน	n	\bar{x}	S.D.	df	t	sig
คะแนนก่อนเรียน		93.5	6.2			
	30			29	19.97	.00
คะแนนหลังเรียน		126.6	6.9			

จากตารางที่ 5 พบว่า คะแนนการสอบ มีค่ามัชฌิมเลขคณิตของคะแนนก่อนเรียนมีค่าเท่ากับ 93.5 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 6.2 ส่วน คะแนนหลังเรียน มีค่ามัชฌิมเลขคณิต 126.6 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 6.9 คะแนนหลังเรียนสูงกว่าคะแนนก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 ดังนั้น นักเรียนมีการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยสูงขึ้นหลังจากใช้วิธีการสอนแบบร่วมมือ

ตอนที่ 3 ผลการสังเกตพฤติกรรมความเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย การเรียน การสอนใน ชั่วโมงกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม และ พฤติกรรมนอกชั่วโมง

จากการสังเกตพฤติกรรมความเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย การเรียน การสอนใน ชั่วโมงกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม และ พฤติกรรมนอกชั่วโมง ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนการเคหะท่าทราย จำนวน 30 คน เป็นเวลา 1 ภาคเรียน 16 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 2 ชั่วโมง รวมเป็นเวลา 40 ชั่วโมง การวิจัยนี้เป็นการวิจัยที่ใช้กลุ่มตัวอย่างเพียงกลุ่มเดียวโดยทดสอบ 2 ครั้ง คือ ทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน การทดลองสอนโดยใช้วิธีการสอนแบบร่วมมือ สอนในวันอังคาร เวลา 9.30-10.30 น. และวันพฤหัสบดี เวลา 10.30-11.30 น. รวมทั้งมีการสังเกตพฤติกรรมทั้งในชั่วโมงเรียนและนอกชั่วโมงเรียนเกี่ยวกับ การจัดการเรียน การสอนแบบร่วมมือ เนื้อหาและกิจกรรมคุณลักษณะที่พัฒนาความเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยทั้ง 5 คุณลักษณะ โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. การจัดการเรียนการสอนแบบร่วมมือ เริ่มแรกครูอธิบายวิธีการเรียนแบบร่วมมือให้กับนักเรียนเข้าใจและมีการทำข้อตกลง กติกา ระหว่างครูกับนักเรียน โดยการจัดการเรียนการสอนเน้นการทำงานกลุ่มร่วมกัน ซึ่งในการจัดกลุ่มแต่ละครั้งนั้น ครูจะจัดกลุ่มนักเรียนตามความสามารถ โดยในแต่ละชั่วโมงเรียนนั้นจะมีการจัดกลุ่มที่มีสมาชิกไม่ซ้ำกัน แล้ว ครูจะให้สมาชิกในกลุ่มแบ่งหน้าที่กันซึ่งสมาชิกทุกคนมีหน้าที่ของตน นอกจากนี้ในกลุ่มมีการเลือกประธาน รองประธานกลุ่ม โดยมีการเวียนกันทำหน้าที่จนครบทุกคน จากนั้นเป็นการเปิดโอกาสให้นักเรียนทุกคนได้ฝึกในการปฏิบัติหน้าที่ และ สิ่งสำคัญในการทำกิจกรรมคือ การพัฒนา 5 คุณลักษณะ คือ ด้านความมีวินัย ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ การเคารพสิทธิและเสรีภาพ และความสามัคคี โดยการพัฒนาคุณลักษณะเหล่านี้สอดคล้องกับวิธีการสอนแบบร่วมมือหลายวิธี แต่ผู้วิจัยเลือก 3 แบบ มาออกแบบการวิจัยคือ แบบรวมหัวคิด, จิกซอร์ และเกมกลุ่มแข่งขัน ซึ่งเป็น การสอนที่นักเรียนชอบและสนุกกับกิจกรรมทำให้นักเรียนบรรลุเป้าหมายในการเรียน แต่ใน

บางครั้งนักเรียนไม่เข้าใจในกิจกรรม ครูก็ต้องอธิบายซ้ำและให้เพื่อนในกลุ่มที่เข้าใจอธิบายให้เพื่อนสมาชิกที่ไม่เข้าใจฟัง เพราะนักเรียนระหว่างนักเรียนสามารถที่จะสื่อสารกันเข้าใจได้ดี การจัดการเรียนการสอนแบบร่วมมือในครั้งนี้กล่าวถึงประเด็นของบรรยากาศการเรียน การเข้าชั้นเรียน และด้านความสนใจเรียน ดังรายละเอียดดังนี้

บรรยากาศการเรียน นักเรียนสนุกกับการทำกิจกรรมกลุ่ม การจัดกลุ่มทำกิจกรรม มีบางส่วนพูดคุยกันบ้าง โดยเฉพาะนักเรียนที่นั่งหลังห้อง ผู้วิจัยจึงต้องคอยเตือนอยู่บางครั้งและให้แลกที่กันนั่งใหม่เพื่อลดการพูดคุย เพราะนักเรียนจะนั่งจับกลุ่มเฉพาะกับเพื่อนที่ตนเองสนิทและเวลาเข้ากลุ่มชั่วโมงแรกมีการลากโต๊ะ และมีการพูดคุยเสียงดัง แต่ชั่วโมงต่อไปก็รวดเร็วขึ้นและเสียงดังน้อยลง เพราะผู้วิจัยให้นักเรียนที่นั่งใกล้กันหันหน้าหากัน แต่บางครั้งก็ครูก็จะจัดกลุ่มนักเรียนโดยลดความสามารถ จากนั้นครูจะกำหนดที่นั่งที่ครูจัดไว้ให้ตามมุมห้อง ซึ่งจับกลุ่มทำกิจกรรมกลุ่มละ 4-5 คน

การเข้าชั้นเรียน นักเรียนส่วนใหญ่เข้าเรียนครบ แต่ก็ยังมีนักเรียนขาดเรียน มาสาย และไปทำกิจกรรมของโรงเรียนบางวัน จะมีมาไม่ครบอยู่ 9 ครั้ง คือครั้งที่ 2, 5, 8, 9, 15, 16, 19, 25 และ 30 ในส่วนของผู้เรียนที่มาสายจะมีการมาสายเป็นประจำในช่วงแรกอยู่ 1-3 คน คือ ครั้งที่ 2, 3, 5, 6, 7, และ 10 จากนั้นในเวลาต่อมาตลอดจนจบภาคเรียนไม่มีนักเรียนมาสาย เพราะมีการทำข้อตกลงในการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย ซึ่งคุณลักษณะนั้นมีส่วนเกี่ยวกับการเข้าเรียนของผู้เรียน ดังนั้นจึงมีการทำข้อตกลง กติกา ระหว่างผู้วิจัยกับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง คือ ครูจะเช็คชื่อนักเรียนทุกคาบถ้านักเรียนคนใดเข้าเรียนสายจะถูกตัดคะแนนสะสมที่จะให้รางวัลในตอนคาบสุดท้ายของภาคเรียน และ ให้นักเรียนบำเพ็ญประโยชน์โดยการเก็บขยะในสนามโรงเรียน

ด้านความสนใจเรียน นักเรียนส่วนใหญ่ให้ความสนใจเรียนดี โดยขึ้นอยู่กับกิจกรรมที่ทำในชั่วโมง เช่น ให้ความสนใจในการทำงานกลุ่มเป็นอย่างมาก ร่วมมือกันแบ่งกันทำงานตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย ส่งผลให้นักเรียนทำงานเสร็จตามเวลาที่กำหนด ซึ่งแสดงถึงนักเรียนมีความสามัคคีในหมู่คณะ มีความรับผิดชอบร่วมกัน แต่มีนักเรียน 4 คนที่ไม่ค่อยให้ความช่วยเหลือเพื่อนในกลุ่ม เพราะชอบคุยกัน ผู้วิจัยจึงแก้ปัญหาโดยให้นักเรียน 4 คน นั้นจัดอยู่กลุ่มเดียวกันโดยผู้วิจัยจัดให้มานั่งเป็นกลุ่มด้านหน้าชั้นเรียน ซึ่งคอยกำกับให้ทำงานเสร็จตามเวลาที่กำหนด ส่งงานครบตามที่ได้รับมอบหมายและในช่วงที่มีการเปิดวิทัศน์เกี่ยวกับเรื่องวิธีการทำน้ำปลา 4 ภาค นักเรียน

ตั้งใจและมีการซักถาม แสดงความคิดเห็นร่วมกันซึ่งนักเรียนที่จะแสดงความคิดเห็นจะยกมือก่อนเพื่อขออนุญาตพูด

ชั่วโมงสอนที่ผู้วิจัยใช้วิธีสอนแบบร่วมมือ ที่ทำกิจกรรมกลุ่ม นักเรียนในแต่ละกลุ่มรักษากฎกติกาในการทำกิจกรรมร่วมกัน เช่น ผู้วิจัยทำความเข้าใจเกี่ยวกับการตอบคำถามของแต่ละกลุ่มคือ นักเรียนทุกคนช่วยกันปรึกษาหาคำตอบ ไม่ส่งเสียงดังรบกวนผู้อื่น ยอมรับฟังความคิดเห็นคนอื่น ซึ่งนักเรียนเชื่อฟังและปฏิบัติตามกฎกติกา ให้ความสนใจในการทำกิจกรรมกลุ่มดี โดยมีการประชุมวางแผนการทำงาน มีการแบ่งหน้าที่กันทำมีการเลือกประธาน เลขานุการ ในกลุ่ม ซึ่งแต่ละชั่วโมงเรียนที่มีการจัดกลุ่ม เป็นการจัดกลุ่มที่สมาชิกในกลุ่มไม่ซ้ำกัน โดยจะมีนักเรียนกลุ่มหนึ่งที่มีการพูดคุยอภิปรายกันภายในกลุ่มเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นในแต่ละภาคของประเทศไทย มีการแบ่งหน้าที่กันศึกษาความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นคนละ 1 ภาค แล้วนำความรู้ที่ตนเองศึกษานั้นมาอธิบายให้เพื่อนฟังจากนั้นให้นักเรียนร่วมกันทำใบงานของกลุ่ม โดยจะเห็นว่าแต่ละกลุ่มมีการประสานงานที่ดียิ่งสำเร็จทันตามเวลาที่กำหนด สมาชิกในกลุ่มมีการแนะนำเพื่อนในกลุ่มอื่นให้แบ่งหน้าที่ตามกลุ่มของตน

ในช่วงทำกิจกรรมหน้าห้องเรียนนักเรียนส่วนใหญ่มีความกล้าที่ออกมานำเสนองานกลุ่มของตน แต่มี 1 กลุ่มที่มีการออกมานำเสนอช้าเพราะไม่มีสมาชิกคนใดออกมา ผู้วิจัยแก้ปัญหาโดยให้สมาชิกในกลุ่มนั้นจับฉลากหมายเลขว่าใครจะคนออกมานำเสนอก่อนเป็นลำดับแรกแล้วใครเป็นลำดับต่อไปที่จะนำเสนอ โดยสมาชิกทุกคนได้ออกมานำเสนอ เช่น การนำเสนอรายงานเกี่ยวกับบุคคลสำคัญในประวัติศาสตร์ สมัยอยุธยาตอนต้น

จากเหตุการณ์ดังกล่าวข้างต้นนักเรียนทุกกลุ่มได้ออกมานำเสนองานครบทุกกลุ่มทำให้ไม่เสียเวลาในการเรียน และกล้าแสดงออกทางความคิดเห็น กิจกรรมบางกิจกรรมมีการให้นักเรียนเตรียมอุปกรณ์การเรียนครบทุกกลุ่ม เพราะผู้วิจัยได้กำชับและเตือน เช่น กิจกรรมกลุ่มการทำป้ายนิเทศความรู้เรื่อง เทคโนโลยีการผลิตสินค้าและบริการ โดยมีการเตรียมอุปกรณ์ คือ แผ่นฟิวเจอร์บอร์ด ขาวเกี่ยวกับเทคโนโลยี ภาพเทคโนโลยีการผลิตสินค้าและบริการ กรรไกร กาว สี และกระดาษสี การที่นักเรียนมีความรับผิดชอบที่เตรียมอุปกรณ์การเรียนมาพร้อม ทำให้นักเรียนทำงานเสร็จตามเวลาที่กำหนดและนักเรียนมีความสนใจในกิจกรรมซึ่งผลงานเป็นที่น่าพอใจ ซึ่งนักเรียนตั้งใจทำทุกกลุ่ม

ในช่วงแรกๆ ที่มีการสอนที่มีการบรรยายหรือมีการอธิบายเกี่ยวกับแผนที่ประเทศไทยและรูปภาพที่ประกอบการเรียนจะมีบางคนพูดคุยกัน ทำให้ผู้วิจัยต้องคอยเตือนเป็นระยะๆ สุดท้ายผู้วิจัยแก้ปัญหาโดยให้ทุกคนนั่งหลับตาทำสมาธิประมาณ 5 นาที แล้วจากนั้นก็ดำเนินการสอนต่อ ซึ่งการนั่งสมาธิทำให้นักเรียนมีสมาธิในการเรียนมากขึ้นสามารถทำแบบฝึกหัดหรือทำใบงานได้ดีทั้งกลุ่ม และในตอนสุดท้ายของชั่วโมงเรียนนักเรียนสามารถตอบคำถามได้ตามความเข้าใจ นอกจากนี้ในส่วนของความสะอาดของห้องเรียนห้องเรียนจะมีความสะอาดเพราะนักเรียนมีการทำเวรประจำวัน โดยในห้องมีกฎการรักษาความสะอาดห้อง คือ นักเรียนคนใดทิ้งขยะลงในห้อง 1 ชิ้นมีการปรับเงินขึ้นละ 5 บาท เมื่อถึงท้ายคาบครูให้คินนักเรียนและให้ทำความสะอาดห้องเรียนเป็นเวลา 1 อาทิตย์ นักเรียนทุกคนมีความรับผิดชอบในการรักษาความสะอาดซึ่งมีการทำเวรประจำวันในตอนเช้า ตอนพักเที่ยง และตอนเย็น ทำให้ห้องเรียนมีความสะอาดบรรยากาศน่าเรียนมากขึ้น

2. เนื้อหาและกิจกรรม ด้านเนื้อหาการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ประถมศึกษาปีที่ 5 ก่อนข้างจะยาก เพราะมีเนื้อหารายละเอียดมาก แต่มีการปรับเนื้อหาให้เข้ากิจกรรมการสอนแบบร่วมมือทำให้เนื้อหาในการเรียนนั้นง่ายขึ้นทำให้การสอนนั้นบรรลุตามเป้าหมายวัตถุประสงค์ของแผนการจัดการเรียนรู้ นักเรียนเข้าใจในเนื้อหาสิ่งที่เรียนโดยสังเกตจากการตอบคำถาม การทดสอบ และ การทำงานกลุ่ม เนื้อหาที่นักเรียนได้เรียนรู้ จำนวนหน่วยการเรียนรู้ 3 หน่วย คือ เศรษฐศาสตร์ในชีวิตประจำวัน ประวัติศาสตร์ชาติไทย และภูมิศาสตร์น้ำจืด จากเนื้อหาเหล่านี้มีการจัดกิจกรรมการเรียนแบบร่วมมือ และในแต่ละกิจกรรมนักเรียนได้พัฒนาคุณลักษณะ 5 ด้าน คือ ความมีวินัย ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ การเคารพสิทธิและเสรีภาพ และ ความสามัคคี นอกจากนี้นักเรียนได้เรียนรู้ การค้นคว้าหาข้อมูลจากแหล่งต่างๆ ในกิจกรรมการเรียนนั้นนักเรียนให้ความร่วมมือและปฏิบัติตามข้อตกลงและกติกาส่งผลให้การเรียนแบบร่วมมือประสบผลสำเร็จ โดยจะกล่าวประเด็นในรายละเอียดของหน่วยการเรียนรู้ที่ 1, 2 และ 3 ดังต่อไปนี้

หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง เศรษฐศาสตร์ในชีวิตประจำวัน ซึ่งผู้วิจัยเปิดโอกาสให้ซักถามได้ โดยคำถามส่วนมากใน แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง ปัจจัยการผลิตและการบริโภค ซึ่งนักเรียนยังสับสน ผู้วิจัยจึงมีการให้นักเรียนดูวีซีดีเกี่ยวกับการผลิตน้ำตาล ซ้ำอีก 1 รอบโดยผู้วิจัยอธิบายประกอบและชี้แจงรายละเอียดพร้อมทั้งยกตัวอย่างการผลิตสิ่งของอย่างอื่น เช่น การทำส้มตำ ที่ต้องมีปัจจัยในการผลิต คือ แรงงาน มะละกอ มะเขือเทศ น้ำปลา น้ำตาล ฯลฯ จากนั้นผู้วิจัยให้นักเรียนยกตัวอย่างสิ่งของ หรือสินค้ามา 1 อย่างและบอกปัจจัยในการผลิต สิ่งของหรือ

สินค้าเหล่านั้น ทำให้นักเรียนเข้าใจ สามารถตอบคำถาม และแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยในการผลิตและการบริโภคสิ่งของหรือสินค้าได้ถูกต้องซึ่งนักเรียนที่อยู่ในกลุ่มเดียวกันช่วยกันทำใบงานเสร็จเรียบร้อยตามเวลาที่ผู้วิจัยกำหนด

หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 เรื่องประวัติศาสตร์ชาติไทย แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 15 เรื่องประวัติและผลงานของบุคคลสำคัญ ซึ่งนักเรียนยังไม่เข้าใจในประวัติบุคคลสำคัญ เช่น ประวัติของสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ พระนเรศวรมหาราช สมเด็จพระนารายณ์มหาราช ซึ่งผู้วิจัยจัดกลุ่มนักเรียนเพื่อศึกษาจากใบความรู้แล้วนำมาอภิปรายกันภายในกลุ่ม แต่นักเรียนสับสน ผู้วิจัยจึงให้นักเรียนแต่ละกลุ่มแบ่งหน้าที่กันศึกษาประวัติของบุคคลสำคัญ โดยแต่ละกลุ่มศึกษาเพียง 1 ท่านไม่ซ้ำกัน ซึ่งผู้วิจัยให้นักเรียนไปค้นคว้าประวัติจากห้องสมุด และ อินเทอร์เน็ต นักเรียนมีการช่วยเหลือแบ่งหน้าที่กันทำอย่างเห็นได้ชัดเจน ซึ่งสมาชิกแต่ละกลุ่มมีการใช้อินเทอร์เน็ตในการค้นคว้าความรู้ มีการเข้าแถวรอตามลำดับในการที่จะรอใช้อินเทอร์เน็ตเนื่องจากอินเทอร์เน็ตมีไม่เพียงพอต่อความต้องการของนักเรียน จากนั้นนักเรียนนำความรู้ที่ไปค้นคว้ามารูปให้เพื่อนกลุ่มอื่นฟัง และผู้วิจัยอธิบายเพิ่มเติมให้นักเรียนฟังอีกรอบ พร้อมทั้งมีภาพประกอบการอธิบาย นักเรียนสามารถอธิบาย และนักเรียนทุกคนได้ตอบคำถามของผู้วิจัยได้อย่างถูกต้อง

หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 เรื่อง ภูมิศาสตร์น้ำรู้ แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 20 เรื่องแผนที่และเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ ซึ่งนักเรียนยังไม่เข้าใจเกี่ยวกับเรื่องแผนที่และเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ เช่น การใช้เข็มทิศซึ่งผู้วิจัยจัดกลุ่มนักเรียนเพื่อศึกษาการใช้แผนที่และเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ โดยมีสื่ออุปกรณ์ของจริงให้นักเรียนได้ศึกษาซึ่งนักเรียนสามารถได้ทดลองใช้เครื่องมือเหล่านั้นได้จริงสมาชิกในแต่ละกลุ่มศึกษาเอกสารที่ได้จัดเตรียมไว้ให้และทำใบงาน แต่มีนักเรียนบางคนยังไม่เข้าใจ ดังนั้นจึงให้สมาชิกในแต่ละกลุ่มอภิปรายเกี่ยวกับสิ่งที่ตนรู้และเข้าใจให้เพื่อนสมาชิกในกลุ่มฟัง จากนั้นในแต่ละกลุ่มส่งตัวแทนกลุ่มออกมาสาธิตการใช้เครื่องมือทางภูมิศาสตร์ เพื่อทดสอบความเข้าใจของนักเรียนและมีการเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ซักถามในสิ่งที่ไม่เข้าใจ ในช่วงสุดท้ายของชั่วโมงเรียนนักเรียนทุกกลุ่มทำงานเสร็จทันตามกำหนดและนักเรียนสามารถที่จะได้ตอบคำถามของผู้วิจัยได้อย่างถูกต้อง

เวลาที่ใช้ในการทดลองสอน เป็นไปตามที่กำหนดส่วนใหญ่ ผู้สอนจะสอนกินเวลาไป 10 นาทีในช่วงแรก เพราะเป็นครั้งแรกที่ยังขาดหลักเรื่องการเตรียมการสอน และในเรื่องความพร้อมของนักเรียนในการเข้าห้องเรียน เพราะผู้วิจัยจะรอให้นักเรียนครบก่อนจึงเริ่มสอนทำให้มีบาง

ชั่วโมงที่นักเรียนเข้าสายเพราะมีนักเรียนบางคนยังไม่ทราบว่าเรียนห้องไหนเนื่องจากการเปลี่ยนห้องกะทันหัน จึงต้องเลื่อนเวลาออกไป ประมาณ 10 นาที ซึ่งเหตุการณ์แบบนี้จะเป็นในช่วงแรกของชั่วโมงการสอน ครั้งที่ 1, 2, 3 และ 4 เท่านั้น หลังจากนั้นแล้วส่วนมากนักเรียนจะไม่เข้าเรียนสาย และการเรียนก็เป็นไปตามปกติ

3. คุณลักษณะที่พัฒนาความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยทั้ง 5 คุณลักษณะ คือ ด้านความมีวินัย ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ การเคารพสิทธิและเสรีภาพ และความสามัคคี โดยมีรายละเอียดดังนี้

3.1 ด้านความมีวินัย ครูทำข้อตกลง กฎกติกากับนักเรียน คือ เชื้อฟังคำสั่ง ไม่ส่งเสียงดังรบกวนผู้อื่น เข้าแถวรอตามลำดับ และรักษาความสะอาดของห้องเรียน

3.2 ด้านความรับผิดชอบ ครูทำข้อตกลง กฎกติกากับนักเรียน คือ ส่งงานครบตามที่ครูได้รับมอบหมาย ทำงานเสร็จตามเวลาที่กำหนด เข้าเรียนสม่ำเสมอ ปฏิบัติตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย และ มีการเตรียมอุปกรณ์การเรียนพร้อม

3.3 ด้านความซื่อสัตย์ ครูทำข้อตกลง กฎกติกากับนักเรียน คือ ไม่หยิบของผู้อื่นก่อนได้รับอนุญาต ไม่ทุจริตในการสอบ และรักษากฎกติกาในการทำกิจกรรมร่วมกัน

3.4 ด้านการเคารพสิทธิและเสรีภาพ ครูทำข้อตกลง กฎกติกากับนักเรียน คือ รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น แสดงความคิดเห็นออกมาโดยไม่ล่วงเกินผู้อื่น การเคารพครูอาจารย์และไม่ข่มเหงรังแกแกล้งผู้อื่น

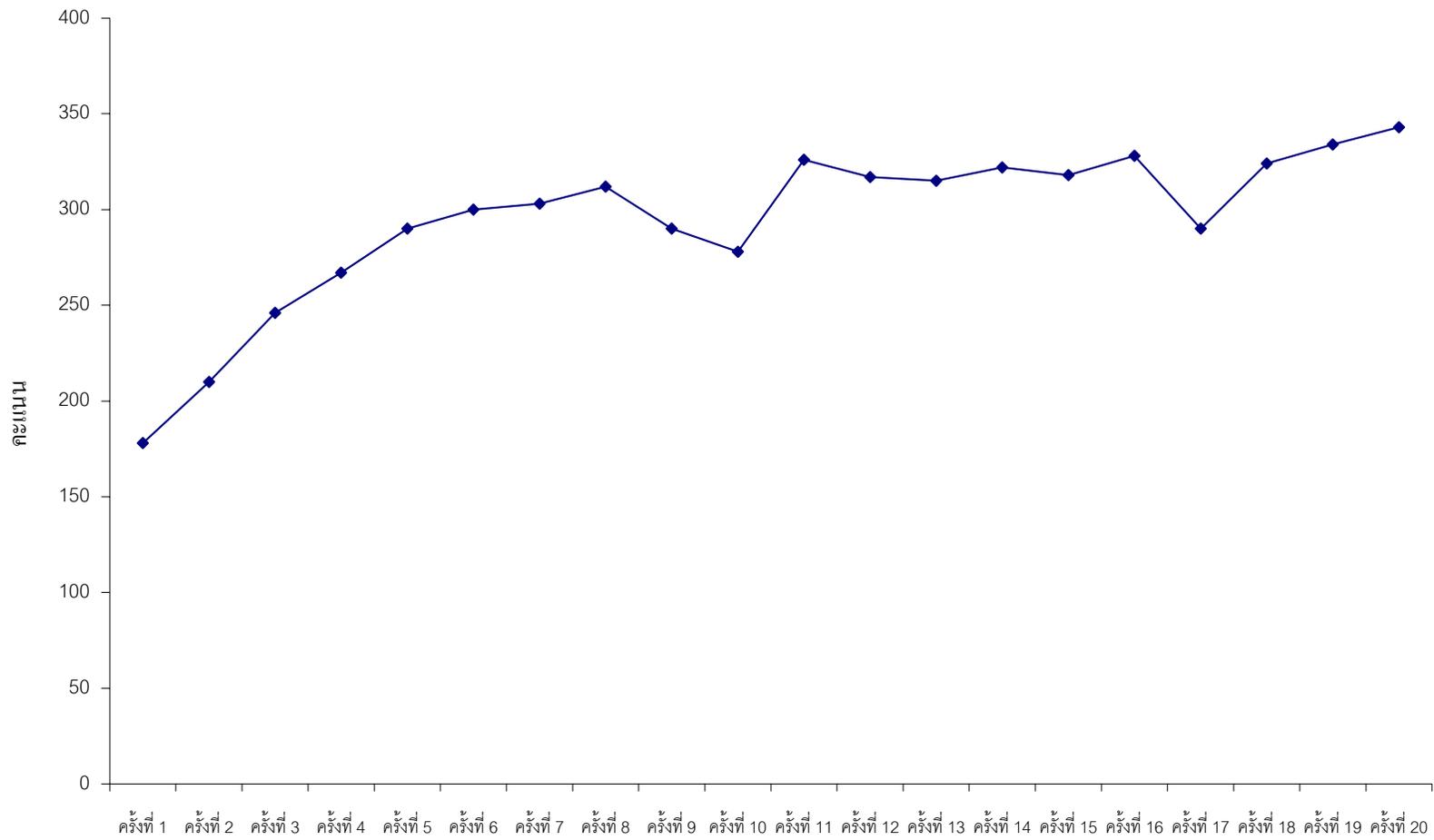
3.5 ด้านความสามัคคี ครูทำข้อตกลง กฎกติกากับนักเรียน คือ การประชุมวางแผน การมีส่วนร่วมในกิจกรรม ยอมรับในข้อตกลงของกลุ่ม และช่วยเหลืองานในกลุ่ม

คุณลักษณะทั้ง 5 ด้าน พัฒนาโดยใช้วิธีการสอนแบบร่วมมือ ในกิจกรรมการเรียนแต่ละแผนการจัดการเรียนรู้ ซึ่งในแต่ละคุณลักษณะจะมีการตั้งกฎกติกาที่แตกต่างกันออกไป เช่น ด้านความมีวินัยในส่วนของ การไม่ส่งเสียงรบกวนผู้อื่น ข้อตกลงว่า ถ้านักเรียนคนใดส่งเสียงดัง จะต้องทำเวรประจำวัน 1 สัปดาห์ การเข้าแถวรอตามลำดับ ข้อตกลง ถ้ามีการแซงแถวไม่รอตามลำดับ

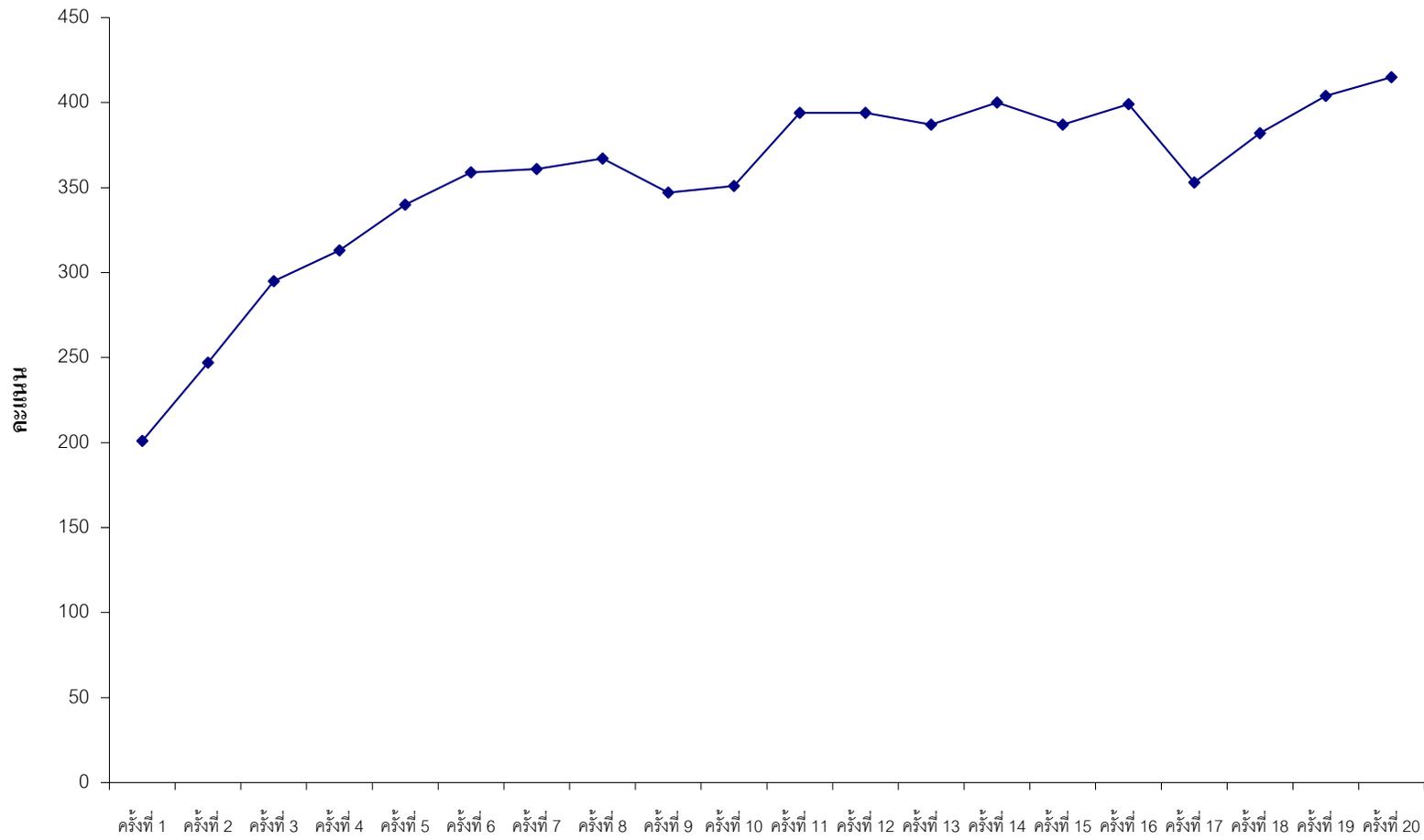
จะต้องบำเพ็ญประโยชน์โดยการเก็บขยะในสนาม และ การรักษาความสะอาดของห้องเรียน
ข้อตกลง ถ้านักเรียนคนใดทิ้งขยะในห้องเรียน 1 ชิ้นมีการปรับขึ้นละ 5 บาท ซึ่งในท้ายคาบครูคืน
เงินให้กับนักเรียน เป็นต้น

ช่วงแรกนักเรียนไม่เข้าใจในข้อตกลง กฎกติกา ทำให้เกิดปัญหาในการปรับตัวของนักเรียน
จากนั้นครูก็มีการชี้แจงอยู่เรื่อยๆ จนในที่สุดนักเรียนสามารถปฏิบัติได้ และเริ่มมีการพัฒนา
คุณลักษณะที่ดีขึ้น แต่มีนักเรียน 1 คนที่มีการพัฒนาคุณลักษณะทั้ง 5 ด้านช้ามาก แก้ปัญหาโดยครู
ต้องให้การเอาใจใส่เป็นอย่างมาก มีการตักเตือน หากนักเรียนคนนี้ประพฤติดีก็มีการชมเชย และ
ส่งเสริมให้มีการบำเพ็ญประโยชน์ เช่น ให้นำไปจัดหนังสือในห้องสมุด เก็บรวบรวมงานของเพื่อนใน
ชั้นมาส่งให้ครู ช่วยเหลือเพื่อนทำเวรประจำวัน จนในที่สุดนักเรียนสามารถพัฒนาตนเองให้มี
คุณลักษณะทั้ง 5 ด้าน

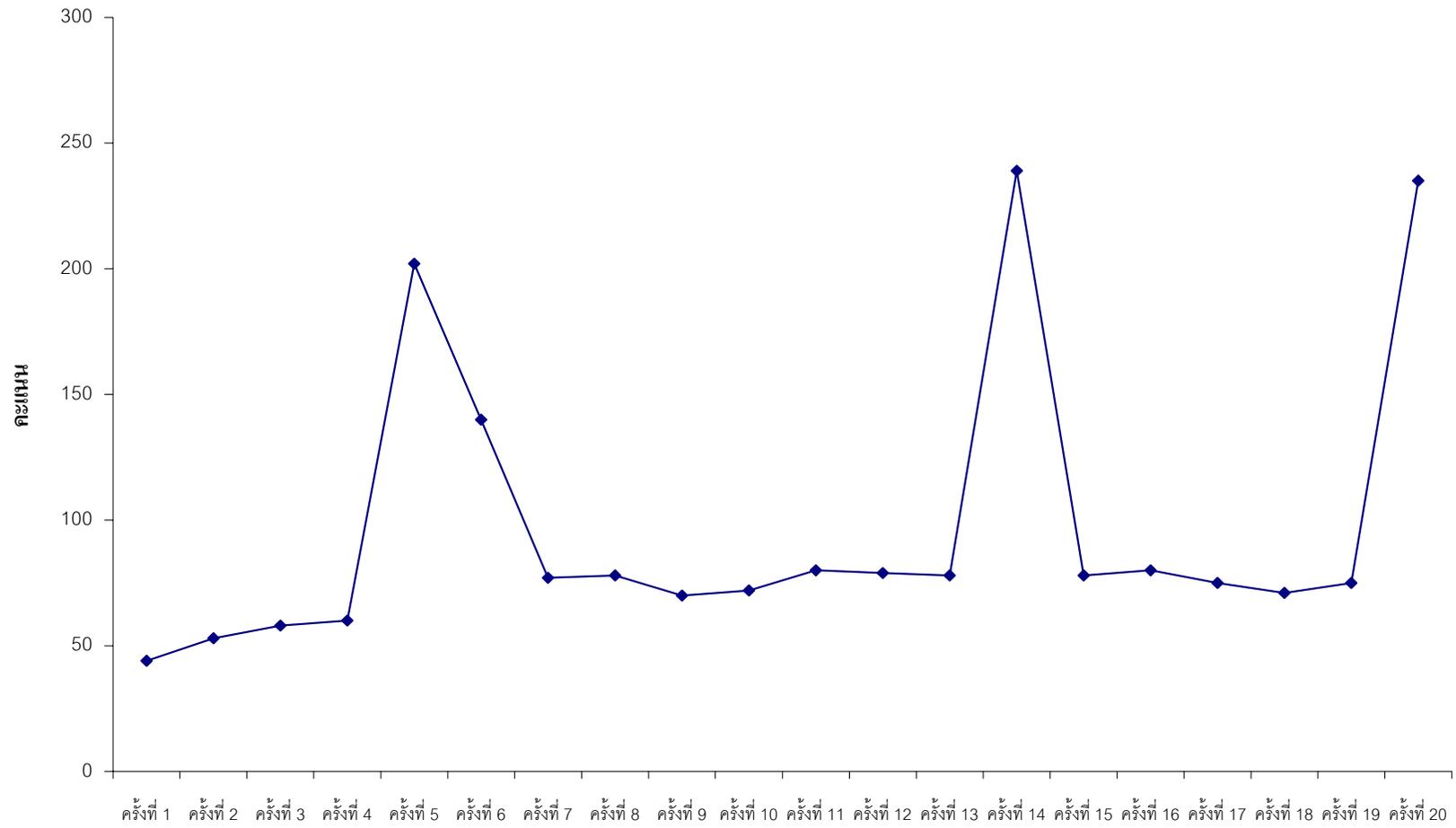
การพัฒนาคุณลักษณะทั้ง 5 ด้านของนักเรียน คือ ด้านความมีวินัย ความรับผิดชอบ ความ
ซื่อสัตย์ การเคารพสิทธิและเสรีภาพ และความสามัคคี โดยมีรายละเอียดแสดงถึงระดับแนวโน้มน
การพัฒนาคุณลักษณะเหล่านี้ของนักเรียนจากการได้สังเกตและการประเมินจากผู้สอนดังรูปภาพที่
2, 3, 4, 5 และ 6 ดังต่อไปนี้

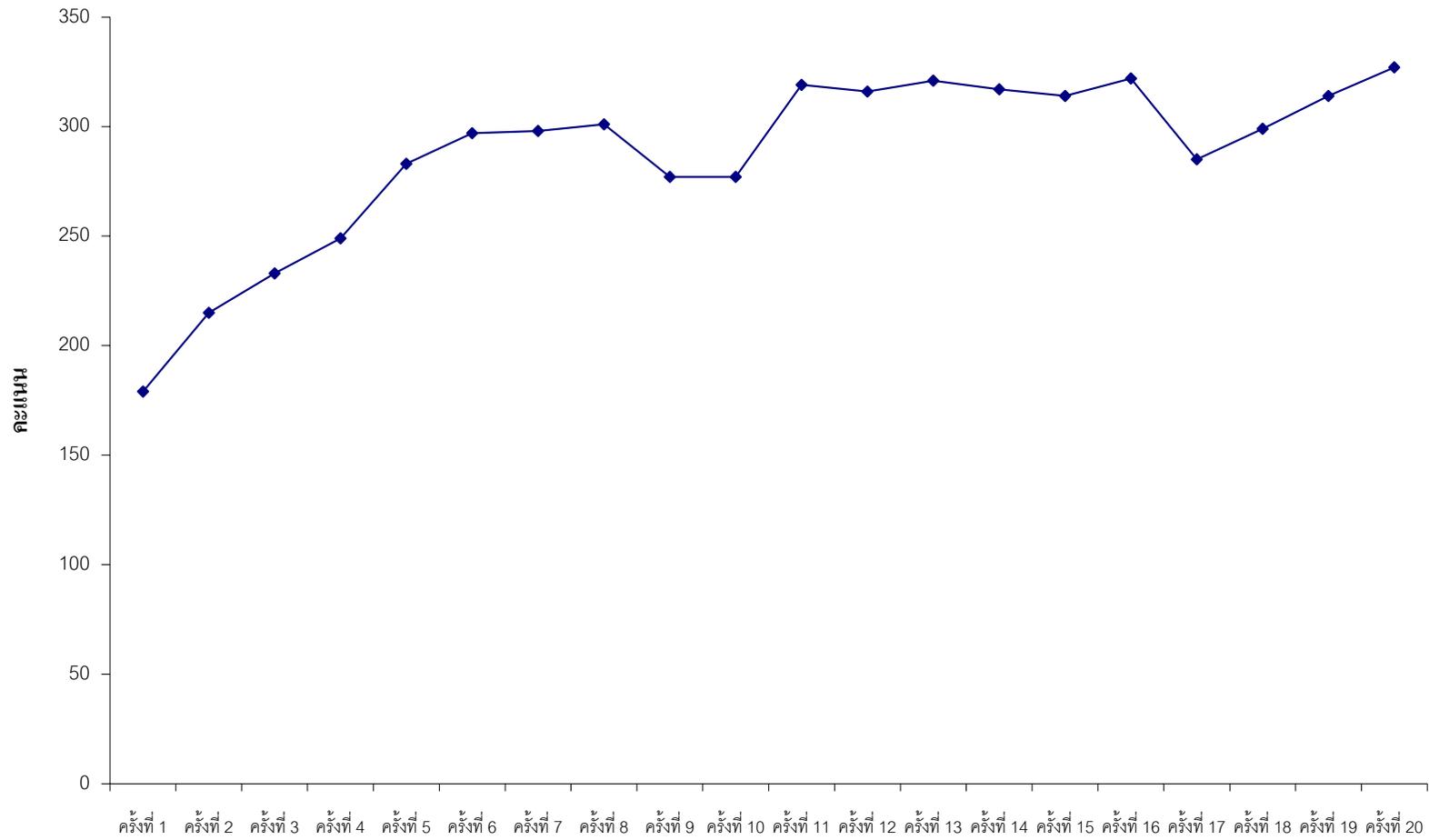
ภาพที่ 2 กราฟแสดงคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย ด้านความมีวินัย

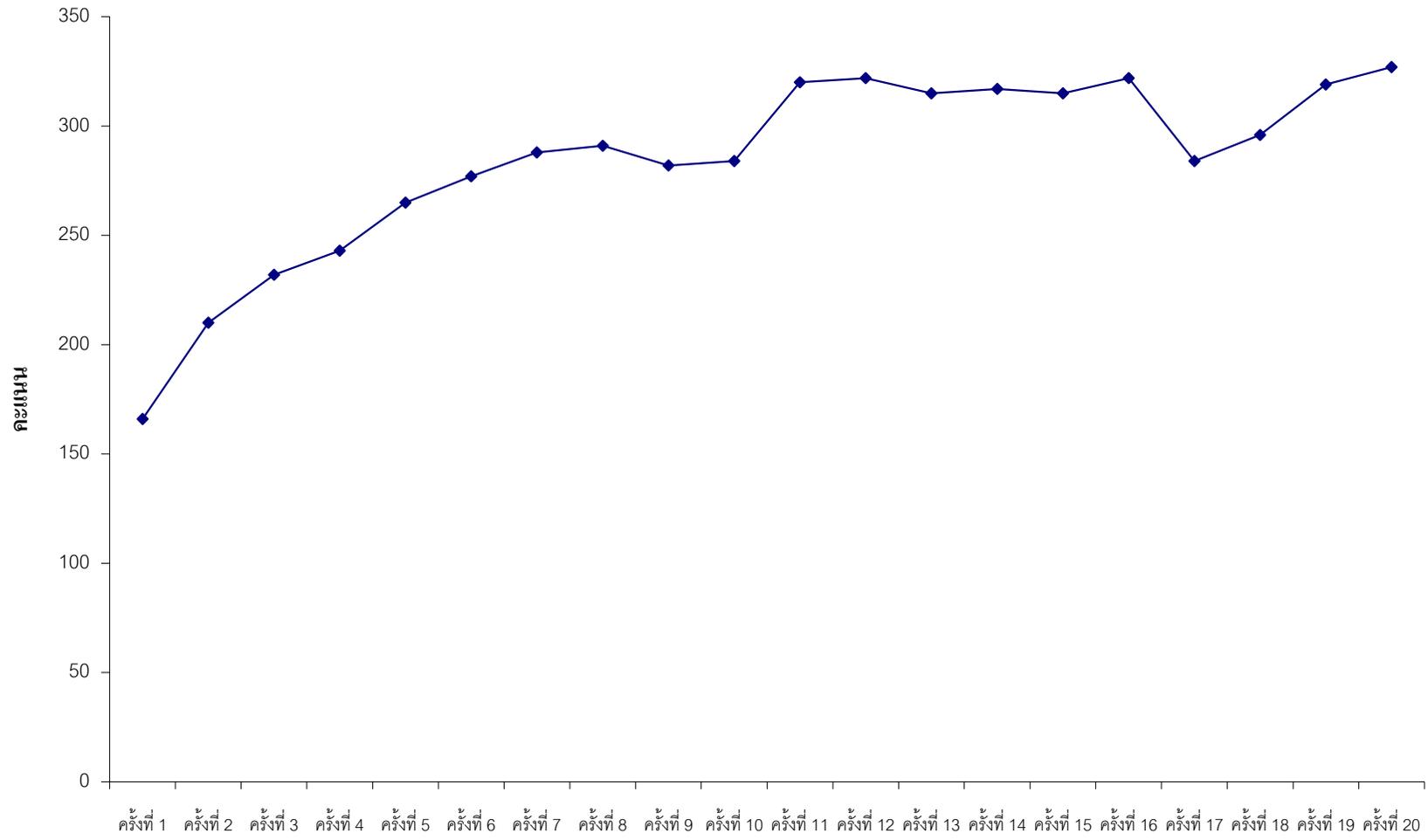
ภาพที่ 3 กราฟแสดงคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย ด้านความรับผิดชอบ

ภาพที่ 4 กราฟแสดงคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย ด้านความซื่อสัตย์

ภาพที่ 5 กราฟแสดงคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย ด้านการเคารพสิทธิและเสรีภาพ

ภาพที่ 6 กราฟแสดงคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย ด้านความสามัคคี

จากรูปภาพที่ 2, 3, 4, 5 และ 6 แสดงถึงกราฟการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยในแต่ละด้าน คือ ด้านความมีวินัย ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ การเคารพสิทธิและเสรีภาพ และความสามัคคี ในระยะเวลา 1 ภาคเรียน จากการสังเกตพฤติกรรมของนักเรียน จำนวน 30 คน โดยผู้วิจัยสังเกตจำนวน 20 ครั้ง พบว่านักเรียนมีแนวโน้มการพัฒนาขึ้นเรื่อย ๆ ตามเส้นกราฟที่ ปรากฏในภาพที่ หลังจากที่มีการสอนแบบร่วมมือ ซึ่งกราฟมีการแสดงถึงคะแนนจากการสังเกต คุณลักษณะ 5 ด้าน ได้แก่ ด้านความมีวินัย ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ การเคารพสิทธิและเสรีภาพ และความสามัคคี โดยแต่ละด้านมีรายละเอียดดังนี้

รูปภาพที่ 2 กราฟแสดงคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย ด้านความมีวินัย ครูทำข้อตกลง กฎกติกา กับนักเรียน คือ เชื้อเพลิงคำสั่ง ไม่ส่งเสียงดังรบกวนผู้อื่น เข้าแถวรอตามลำดับ และรักษาความสะอาดของห้องเรียน จากการสังเกตคุณลักษณะนักเรียนทั้ง 30 คน คะแนนเต็ม 360 ครั้งที่ 1 ได้ 180 คะแนน ครั้งที่ 20 ได้ 350 คะแนน ซึ่งในแต่ละครั้งจากครั้งที่ 1 - ครั้งที่ 20 มีแนวโน้มการพัฒนาคุณลักษณะเพิ่มขึ้น แต่ในครั้งที่ 10 และ 17 คะแนน ลดลง เนื่องจากช่วงนี้มีการมีกิจกรรมเสริมของโรงเรียน เช่น กิจกรรมกีฬา กิจกรรมงานวิชาการ เป็นต้น ทำให้การเรียนการสอนในการพัฒนาความเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยไม่ต่อเนื่องมีการหยุดเรียนในช่วงนี้บ่อย และนักเรียนให้ความสนใจในการทำกิจกรรมเสริมของโรงเรียนมาก

รูปภาพที่ 3 กราฟแสดงคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย ด้านความรับผิดชอบ ครูทำข้อตกลง กฎกติกา กับนักเรียน คือ ส่งงานครบตามที่ครูได้รับมอบหมาย ทำงานเสร็จตามเวลาที่กำหนด เข้าเรียนสม่ำเสมอ ปฏิบัติตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย และ มีการเตรียมอุปกรณ์การเรียนพร้อม จากการสังเกตคุณลักษณะนักเรียนทั้ง 30 คน คะแนนเต็ม 450 ครั้งที่ 1 ได้ 200 คะแนน ครั้งที่ 20 ได้ 400 คะแนน ซึ่งในแต่ละครั้งจากครั้งที่ 1 - ครั้งที่ 20 มีแนวโน้มการพัฒนาคุณลักษณะเพิ่มขึ้น แต่ในครั้งที่ 10 และ 17 คะแนน ลดลง เนื่องจากช่วงนี้มีการมีกิจกรรมเสริมของโรงเรียน เช่น กิจกรรมกีฬา กิจกรรมงานวิชาการ เป็นต้น ทำให้การเรียนการสอนในการพัฒนาความเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยไม่ต่อเนื่องมีการหยุดเรียนในช่วงนี้บ่อย และนักเรียนให้ความสนใจในการทำกิจกรรมเสริมของโรงเรียนมาก

รูปภาพที่ 4 กราฟแสดงคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย ด้านความซื่อสัตย์จากการสังเกตคุณลักษณะ ครูทำข้อตกลง กฎกติกา กับนักเรียน คือ ไม่หยิบของผู้อื่นก่อนได้รับอนุญาต ไม่ทุจริตในการสอบ และรักษากฎกติกาในการทำกิจกรรมร่วมกันจากการสังเกต

คุณลักษณะนักเรียนทั้ง 30 คน คะแนนเต็ม 270 ครั้งที่ 1 ได้ 40 คะแนน ครั้งที่ 20 ได้ 250 คะแนน ซึ่งในแต่ละครั้งจากครั้งที่ 1 – ครั้งที่ 20 มีแนวโน้มการพัฒนาคุณลักษณะเพิ่มขึ้น ส่วนในครั้งที่ 7, 14 และ 18 มีแนวโน้มลดลงเนื่องมาจากมีกิจกรรมของทางโรงเรียนทำให้ไม่ได้สอนและนักเรียนละเลยในการปฏิบัติตนอย่างเคร่งครัด

รูปภาพที่ 5 กราฟแสดงคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย ด้านการเคารพสิทธิและเสรีภาพ ครูทำข้อตกลง กฎกติกากับนักเรียน คือ รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น แสดงความคิดเห็นออกมาโดยไม่ล่วงเกินผู้อื่น การเคารพครูอาจารย์ และไม่ข่มเหงรังแกแก่ผู้อื่น จากการสังเกตคุณลักษณะนักเรียนทั้ง 30 คน คะแนนเต็ม 360 ครั้งที่ 1 ได้ 170 คะแนน ครั้งที่ 20 ได้ 300 คะแนน ซึ่งในแต่ละครั้งจากครั้งที่ 1 – ครั้งที่ 20 มีแนวโน้มการพัฒนาคุณลักษณะเพิ่มขึ้น แต่ในครั้งที่ 10 และ 17 คะแนน ลดลง เนื่องจากช่วงนี้มีกิจกรรมเสริมของโรงเรียน เช่น กิจกรรมกีฬา กิจกรรมงานวิชาการ เป็นต้น ทำให้การเรียนการสอนในการพัฒนาความเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยไม่ต่อเนื่องมีการหยุดเรียนในช่วงนี้บ่อย และนักเรียนให้ความสนใจในการทำกิจกรรมเสริมของโรงเรียนมาก

รูปภาพที่ 6 กราฟแสดงคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย ด้านความสามัคคี ครูทำข้อตกลง กฎกติกากับนักเรียน คือ การประชุมวางแผน การมีส่วนร่วมในกิจกรรม ขอมรับในข้อตกลงของกลุ่ม และช่วยเหลืองานในกลุ่ม จากการสังเกตคุณลักษณะ นักเรียนทั้ง 30 คน คะแนนเต็ม 360 ครั้งที่ 1 ได้ 160 คะแนน ครั้งที่ 20 ได้ 300 คะแนน ซึ่งในแต่ละครั้งจากครั้งที่ 1 – ครั้งที่ 20 มีแนวโน้มการพัฒนาคุณลักษณะเพิ่มขึ้น แต่ในครั้งที่ 10 และ 17 คะแนน ลดลง เนื่องจากช่วงนี้มีกิจกรรมเสริมของโรงเรียน เช่น กิจกรรมกีฬา กิจกรรมงานวิชาการ เป็นต้น ทำให้การเรียนการสอนในการพัฒนาความเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยไม่ต่อเนื่องมีการหยุดเรียนในช่วงนี้บ่อย และนักเรียนให้ความสนใจในการทำกิจกรรมเสริมของโรงเรียนมาก

แสดงว่าหลังจากที่มีการสอนโดยใช้วิธีสอนแบบร่วมมือนักเรียนมีการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยเพิ่มขึ้นตามแนวโน้มของเส้นกราฟ ผลที่แสดงตามแนวโน้มของเส้นกราฟ เนื่องมาจากการทำกิจกรรมร่วมกัน โดยครูมีการทำข้อตกลง กฎกติกา กับนักเรียนคุณลักษณะ 5 ด้าน

ข้อวิจารณ์

จากการนำแผนการจัดการเรียนรู้การพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยโดยใช้วิธีสอนแบบร่วมมือ ผู้วิจัยมีข้อวิจารณ์ดังนี้

1. ด้านการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยโดยใช้วิธีสอนแบบร่วมมือ ในการจัดการเรียนการสอนโดยใช้วิธีการสอนแบบร่วมมือ 3 แบบ ดังนี้

- แบบรวมหัวคิด เป็นวิธีการสอนโดยให้นักเรียนทำงานเป็นกลุ่ม กลุ่มละ 4 คน ซึ่งนักเรียนมีการช่วยเหลือกันทำงานตามหน้าที่ที่ตนได้รับมอบหมาย ซึ่งการสอนแบบนี้ทำให้นักเรียนสนุกกับกิจกรรมที่มีการแข่งขันกันตอบคำถามทำให้มองเห็นความสามัคคีในหมู่คณะที่มีการช่วยเหลือกันในการค้นหาคำตอบ รวมทั้งการมีวินัย ความซื่อสัตย์ ในการปฏิบัติตามกฎกติกา การสอนแบบนี้ฝึกให้นักเรียนมีพื้นฐานในการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย โดยส่วนใหญ่ นักเรียนชอบกิจกรรมในการสอนแบบรวมหัวคิด เนื่องจากบางครั้งมีกิจกรรมในการเคลื่อนไหวทำให้นักเรียนชื่นชอบและมีความเหมาะสมกับวัยในช่วงนี้

- แบบการต่อภาพ เป็นวิธีสอนที่สมาชิกแต่ละคนไปเรียนร่วมกันกับสมาชิกของกลุ่มอื่นๆ ตามที่หัวข้อที่แตกต่างกันไป ซึ่งในการดำเนินการช่วงนี้เป็นการประชุมแบ่งหน้าที่ในการรับผิดชอบหัวข้อที่ตนได้รับ จากนั้นกลับมาที่กลุ่มของตน อธิบายและสอนเพื่อนจากสิ่งที่ได้รับไปเรียนร่วมกับสมาชิกกลุ่มอื่นมา รูปแบบการสอนนี้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็น รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น คุณลักษณะที่ได้มีการพัฒนาในแบบการสอนนี้มีครบทั้ง 5 ด้าน คือเริ่มตั้งแต่การ มีความสามัคคีในกลุ่มในการประชุม วางแผน มีความรับผิดชอบในหน้าที่ของตนที่ได้รับมอบหมาย ความมีวินัยซื่อสัตย์ ในการรักษากฎกติกาในกลุ่มที่มีการตกลงกันในช่วงการทำกิจกรรม การเคารพสิทธิและเสรีภาพ คือ นักเรียนมีการแสดงความคิดเห็น รับฟังความคิดเห็นคนอื่น จากเรื่องที่ตนและเพื่อนไปศึกษามา มีการประเมินผลเป็นรายบุคคลแล้วจึงนำมารวมเป็นคะแนนของกลุ่ม การสอนแบบการต่อภาพเป็นการเรียนที่เหมาะสมมากในการพัฒนาความเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย

- แบบเกมกลุ่มการแข่งขัน เป็นวิธีสอนที่ครูสอนบทเรียนแต่ละบทแล้วกลุ่มจะต้องเตรียมสมาชิกทุกคนในกลุ่มจะต้องเตรียมสมาชิกทุกคนในกลุ่มให้พร้อมสำหรับการแข่งขันการ

ตอบคำถามที่ครูจะให้ มีขึ้นในวันต่อไป โดยมีการช่วยสอนและถามกันในกลุ่มตามเนื้อหาในเอกสารที่ครูแจกให้ โดยมักจะมีการแข่งขันสัปดาห์ละครั้ง ด้วยการถามคำถามสั้นๆ เกี่ยวกับบทเรียนที่ครูสอนไปแล้วและที่ปรากฏในเอกสาร ใช้เวลาแข่งขันครั้งละประมาณ 40 นาที ในการแข่งขันครูจะจัดให้ผู้เรียนที่มีผลการเรียนในระดับเดียวกันแข่งขันกัน โดยจัดผู้เรียนที่ได้คะแนนสูงสุด 3 คนแรกในการแข่งครั้งก่อนได้แข่งขัน และคนที่ได้คะแนนรองลงไปแข่งขัน ชุดละ 3 คน ตามลำดับคะแนนที่สมาชิกในแต่ละกลุ่มทำได้จะนำมารวมกันเป็นคะแนนของกลุ่ม การสอนแบบนี้ นักเรียนได้มีการร่วมกันค้นคว้าช่วยเหลือกันในกลุ่มเพื่อตอบคำถามซึ่งกิจกรรมนี้นักเรียนมีการแบ่งหน้าที่กันรับผิดชอบในการศึกษาเนื้อหาจากเอกสารที่ครูแจกให้ การแข่งขันกันในแต่ละกลุ่มนั้น ในแต่ละกลุ่มจะแสดงถึงความสามัคคีในหมู่คณะที่ช่วยเหลือกัน รวมทั้งในสถานการณ์การแข่งขันเป็นการฝึกฝนให้นักเรียนทำตามกฎกติกา ข้อตกลง การมีวินัย ความซื่อสัตย์ ในการรักษากฎ กติกา อย่างเคร่งครัด การจัดการเรียนการสอนในรูปแบบนี้ใช้เวลามากแต่เป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย

การเรียนแบบร่วมมือ เป็นวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นการจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนให้แก่ผู้เรียนได้เรียนรู้ร่วมกันเป็นกลุ่มเล็กๆ แต่ละกลุ่มประกอบด้วยสมาชิกที่มีความรู้ความสามารถแตกต่างกันโดยที่แต่ละคนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงในการเรียนรู้และในความสำเร็จของกลุ่มทั้ง โดยการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การแบ่งปันทรัพยากรการเรียนรู้ รวมทั้งการเป็นกำลังใจแก่กันและกันคนที่เรียนเก่งจะช่วยเหลือคนที่อ่อนกว่า สมาชิกในกลุ่มไม่เพียงแต่รับผิดชอบต่อการเรียนของตนเองเท่านั้นหากแต่จะต้องร่วมรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของเพื่อนสมาชิกทุกคนในกลุ่ม ความสำเร็จของแต่ละบุคคลคือความสำเร็จของกลุ่ม ซึ่งการจัดการเรียนการสอนแบบร่วมมือนี้มีความสอดคล้องกับการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย (วัฒนาพร ระวังทุกข์, 2541) ตามที่ วิจารณ์ วิเชียรโชติ (2517) เห็นว่า ผู้มีวิถีชีวิตประชาธิปไตยควรจะต้องมีคุณลักษณะดังนี้ คือ มีวินัยในตนเอง มีความยุติธรรม มีความรับผิดชอบ มีความมั่นใจในตนเองสูง หรือมีเอกลักษณ์แห่งตน มีประสิทธิภาพในการทำงาน มีใจกล้ายอมรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่างจากตน มีความอิสระ มีความคิดสร้างสรรค์ มีการวางแผนอนาคต เชื่อในหลักเหตุผลและแก้ปัญหาด้วยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยโดยใช้วิธีสอนแบบร่วมมือ มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ ถาวร ชนะสิทธิ์ (2521) ได้ศึกษาคุณลักษณะการทำงานเป็นหมู่คณะ การเคารพในความเท่าเทียมของมนุษย์ การมีวินัยในตนเอง การใช้เสียงข้างมากในการตัดสินใจ การรู้จักสิทธิหน้าที่ของตนเองและผู้อื่น การประนีประนอม การมีใจกว้าง การนับถือความยุติธรรม การเคารพต่อ

กฎหมาย ของผู้เรียน ซึ่งคุณลักษณะเหล่านี้ครูผู้สอนสามารถปลูกฝังให้กับผู้เรียน โดยการจัดการเรียนสอน โดยใช้วิธีสอนแบบร่วมมือซึ่งเป็นวิธีสอนที่สามารถพัฒนาผู้เรียนทั้งทางด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เจตคติ และทักษะการทำงานร่วมกัน

2. ด้านการสังเกตพฤติกรรมความเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย การเรียน การสอน ในชั่วโมงกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม และ พฤติกรรมนอกชั่วโมง

พบว่า การจัดการสอนในงานวิจัยนี้ จัดได้ครอบคลุมในการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย โดยมีคุณลักษณะ 5 ด้าน ดังนี้

2.1 ความมีวินัยในตนเอง คือ นักเรียนควบคุมตนเองได้ให้แสดงพฤติกรรมออกมาได้อย่างสอดคล้องกับความคาดหวังของสังคม อันจะส่งผลให้เกิดผลดีทำให้เป็นที่ยอมรับ ซึ่งพฤติกรรมที่นักเรียนแสดงออกถึงความมีวินัยในตนเอง เช่น การเชื่อฟังคำสั่งของครู ไม่ส่งเสียงดังรบกวนในห้องเรียน เข้าแถวรอตามลำดับ รักษาความสะอาดของห้องเรียน

2.2 มีความรับผิดชอบ คือ นักเรียนมีความมุ่งมั่นตั้งใจที่จะปฏิบัติหน้าที่ด้วยความผูกพัน ความพากเพียรและความละเอียดรอบคอบ เพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตามความมุ่งหมาย ยอมรับผลของการกระทำในการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเต็มใจ พยายามที่จะปรับปรุงการปฏิบัติหน้าที่ให้ดียิ่งขึ้น มีความสำนึกในหน้าที่ทั้งต่อตนเองและสังคม ซึ่งพฤติกรรมที่นักเรียนแสดงออกถึงความรับผิดชอบมีลักษณะ เช่น นักเรียนส่งงานครบตามที่ครูได้มอบหมาย ทำงานเสร็จตามเวลาที่กำหนด หมั่นใฝ่หาความรู้เพิ่มเติมจากห้องสมุด เข้าร่วมชมรม เข้าร่วมกิจกรรมตามที่ได้รับมอบหมาย มีการเตรียมอุปกรณ์การเรียนพร้อม ยอมรับสิ่งที่ตนกระทำลงไปทั้งในด้านที่เป็นผลดีและผลเสีย

2.3 ความซื่อสัตย์ คือ นักเรียนปฏิบัติตามระเบียบกฎเกณฑ์ในการทำกิจกรรมอย่างเคร่งครัดปฏิบัติอย่างตรงไปตรงมาทั้งต่อตนเองและผู้อื่น ซึ่งพฤติกรรมที่นักเรียนแสดงออกถึงความซื่อสัตย์มีลักษณะ เช่น ไม่หยิบของผู้อื่นก่อนได้รับอนุญาต ไม่นำของส่วนรวมไปเป็นของตน ไม่ทุจริตในการสอบ รักษากฎกติกาในการทำกิจกรรมร่วมกัน

2.4 การเคารพในสิทธิและเสรีภาพ คือ นักเรียนยอมรับในสิทธิของบุคคลในการกระทำใดๆ โดยอิสระ ถ้าการกระทำนั้นไม่สร้างความเดือดร้อนให้แก่ผู้อื่น ไม่ผิดศีลธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณีอันดีงามของสังคม และอยู่ภายในขอบเขตของกฎหมาย ซึ่งพฤติกรรมที่นักเรียนแสดงออกถึงการเคารพในสิทธิและเสรีภาพมีลักษณะ ดังเช่น รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น แสดงความคิดเห็นออกมาโดยไม่ล่วงเกินผู้อื่น การเคารพครูอาจารย์ ไม่ข่มเหงรังแก แกล้งผู้อื่น

2.5 ความสามัคคี คือ นักเรียนในกลุ่มแสดงออกถึงการรวมพลังเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันในการทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง ให้สำเร็จลุล่วงตามวัตถุประสงค์ของกลุ่ม ซึ่งพฤติกรรมที่นักเรียนแสดงออกถึงความสามัคคีมีลักษณะ เช่น นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมของส่วนรวมด้วยความเต็มใจ ยอมรับในข้อตกลงของกลุ่มช่วยเหลืองานในกลุ่ม แบ่งงานกันทำตามหน้าที่

จากการสังเกตพบว่า นักเรียนให้ความสนใจในการเรียน และในการทำกิจกรรมดี ซึ่งทำให้เกิดผลของการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองทั้ง 5 ด้าน เกิดขึ้นกับนักเรียน โดยคุณลักษณะเหล่านี้มีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตในชีวิตประจำวัน

3. จากผลการวิจัย ได้เสนอผลการวิจัยในประเด็นต่างๆ ดังนี้

ด้านคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนและหลังเรียน (Pretest - Posttest) ด้วยสถิติ t-test Dependent พบว่า นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยหลังสอน การพัฒนาคุณลักษณะพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยโดยใช้วิธีการสอนแบบร่วมมือของนักเรียนสูงกว่าคะแนนก่อนสอนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 แสดงให้เห็นว่าผลการสอนบรรลุตามเป้าหมาย ซึ่งสอดคล้องกับ ฉาวรชนะสิทธิ์ (2521) ได้ศึกษาคุณลักษณะการทำงานเป็นหมู่คณะ การเคารพในความเท่าเทียมของมนุษย์ การมีวินัยในตนเอง การใช้เสียงข้างมากในการตัดสินใจ การรู้จักสิทธิหน้าที่ของตนเองและผู้อื่น การประนีประนอม การมีใจกว้าง การนับถือความยุติธรรม การเคารพต่อกฎหมาย ของผู้เรียน ซึ่งคุณลักษณะเหล่านี้ครูผู้สอนสามารถปลูกฝังให้กับผู้เรียน โดยการจัดการเรียนสอนโดยใช้วิธีการสอนแบบร่วมมือซึ่งเป็นวิธีสอนที่สามารถพัฒนาผู้เรียนทั้งทางด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เจตคติ และทักษะการทำงานร่วมกัน

สอดคล้องกับ สมชัย ชนประชา (2521) ได้ศึกษา เกี่ยวกับพลเมืองดีในวิถีชีวิตประชาธิปไตย ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 7 ในภาคเหนือ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้น

ประถมศึกษาปีที่ 7 จำนวน 500 คน จากโรงเรียนรัฐบาลในภาคเหนือจำนวน 12 โรงเรียน ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยความถี่ร้อยละ และทดสอบสมมติฐานด้วยค่าไคสแควร์ ที่ความมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผลวิจัยปรากฏว่า นักเรียนมีความคิดรวบยอดแตกต่างจากเกณฑ์ที่คาดหวังอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาผลของการสอนแบบร่วมมือที่มีต่อการพัฒนาคุณลักษณะพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนการเคหะท่าทราย กรุงเทพมหานคร

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5/2 ภาคเรียนที่ 2 ประจำปีการศึกษา 2549 โรงเรียนการเคหะท่าทราย กรุงเทพมหานคร จำนวน 30 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แผนการเรียนรู้เรื่องพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย โดยการสอนแบบร่วมมือ รวม 23 แผนการสอน โดยเขียนแผนการสอนให้ครอบคลุมเนื้อหาทั้งหมดที่ต้องการ เวลาในการสอน จำนวน 40 ชั่วโมง
2. แบบสังเกตพฤติกรรมผู้เรียนการสอนในชั่วโมง 20 ข้อ โดยเติมระดับคะแนน 1 คะแนน 2 คะแนน หรือ 3 คะแนน ลงในช่องคะแนนที่ตรงกับสภาพจริงมากที่สุด ใบบางแบบฝึกหัดเรื่องพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย อนุทินของผู้สอนและผู้เรียน
3. แบบวัดคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย เป็นแบบปรนัย 46 ข้อ โดยสร้างตารางวิเคราะห์ข้อสอบให้ครอบคลุมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย ทั้ง 5 ด้าน คือ ด้านความมีวินัย ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ การเคารพสิทธิและเสรีภาพ และความสามัคคี

วิธีดำเนินการวิจัย

1. นำหนังสือราชการ จากคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ไปยัง ผู้อำนวยการโรงเรียนการเคหะท่าทราย กรุงเทพมหานคร เพื่อขออนุญาตให้ผู้วิจัยทำการสอน นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5/2 ภาคปลาย ปีการศึกษา 2549 จำนวน 1 ห้องเรียน จำนวน 30 คน ซึ่งเลือกมาโดยวิธีเจาะจง มีเกณฑ์ในการเลือกคือนักเรียนในห้องมีระดับเกณฑ์การเรียนปานกลาง
2. ผู้วิจัยทำการทดสอบวัดคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย ทดสอบก่อนเรียนใช้เวลาในการทดสอบ 60 นาที
3. ผู้วิจัยดำเนินการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นให้กับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง ทำใบงาน ครบ 5 ชุด รวมทั้งสิ้น 40 คาบ คาบละ 60 นาที
4. ในแต่ละคาบผู้วิจัยสังเกตพฤติกรรมผู้เรียนถึงคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยโดยใช้วิธีการสอนแบบร่วมมือ
5. เมื่อสิ้นสุดการเรียนการสอนในแต่ละสัปดาห์ผู้วิจัยประเมินคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย
6. นำผลที่ได้มารวบรวม สังเคราะห์จากแบบประเมินทั้งหมดรวมทั้ง อนุทินของครู และนักเรียน
7. เมื่อสอนครบทุกแผนแล้วผู้วิจัยดำเนินการทดสอบวัด คุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยหลังเรียน ใช้เวลาในการทดสอบ 60 นาที
8. ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่วัดผลก่อน-หลัง ทั้งหมดมาคำนวณ และวิเคราะห์ทางสถิติ

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. บรรยายข้อมูลพื้นฐานของนักเรียน โดยใช้การแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. เปรียบเทียบคะแนนที่ได้จากการวัดคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยก่อนและหลังเรียน โดยใช้สถิติ Dependent t-test

3. ผลจากการสังเกตพฤติกรรมนักเรียน การเขียนอนุทินของครูและนักเรียนใช้ในการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis)

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลสภาพโรงเรียนและข้อจำกัดในงานวิจัย ลักษณะทั่วไป และพฤติกรรมความสนใจของนักเรียน มีดังนี้ โรงเรียนการเคหะท่าทราย กรุงเทพมหานคร และเป็นโรงเรียนที่เปิดสอนตั้งแต่ระดับอนุบาล1ถึงระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยผู้วิจัยได้ทำการทดลองกับนักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 5/2 1 ห้อง มาเป็นกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งมีจำนวนนักเรียนภายในห้อง 30 คน

ด้านสื่อการสอน ผู้วิจัยได้ใช้สื่อการสอนที่หลากหลายทั้ง โทรทัศน์ วีซีดี เครื่องเสียง รูปภาพประกอบการเรียน แผนที่ เครื่องมือทางภูมิศาสตร์ ซึ่งสื่อการสอนทั้งหมดเป็นของผู้วิจัยทั้งสิ้นยกเว้นโทรทัศน์ที่เป็นของโรงเรียนซึ่งโทรทัศน์ขนาด 21 นิ้วอาจจะเล็กไปบ้าง แต่เวลาดูโทรทัศน์นักเรียนจะจัดโต๊ะเข้าชิดกัน ซึ่งสามารถเห็นได้ทั่วถึง แต่เสียงของโทรทัศน์ค่อนข้างเบาเนื่องจากสภาพโทรทัศน์ไม่เอื้ออำนวยจึงเป็นข้อจำกัดอยู่บ้างในการใช้โทรทัศน์เป็นสื่อการสอนในห้องเรียน และมีปริมาณนักเรียนค่อนข้างมาก

ด้านการทำกิจกรรม นักเรียนให้ความสนใจเกือบทุกคน จะมีบางคนที่พูดคุยกันบ้างเวลาที่ทำกิจกรรมเช่น ขณะทำแบบฝึกหัดหรือศึกษาใบความรู้ โดยเป็นกิจกรรมกลุ่ม ซึ่งจะมีกลุ่มที่นั่งหลังห้องและกลุ่มที่นั่งข้างประตูชอบจับกลุ่มนั่งคุยกัน ซึ่งผู้วิจัยต้องคอยเตือนเป็นระยะๆ สุดท้ายผู้วิจัยแก้ปัญหาโดยให้นักเรียนที่เป็นสมาชิกนั้นบางคนย้ายไปอยู่กลุ่มอื่นและสมาชิกกลุ่มอื่นมาอยู่แทนที่ จึงทำให้นักเรียนกลุ่มนั้นเลิกคุย การทำกิจกรรมการเรียนจะเน้นการทำงานกลุ่มโดยผู้วิจัยใช้วิธีการสอนแบบร่วมมือ ซึ่งนักเรียนชอบการทำงานกลุ่มและให้ความร่วมมือในการเรียนการสอน แต่ในครั้งแรกของการเรียนนักเรียนไม่ค่อยเข้าใจกิจกรรมกลุ่มที่ผู้วิจัยนำมาใช้สอนต้องอธิบายซ้ำๆ หลายรอบ ถึงจะเข้าใจและในเวลาต่อมานักเรียนมีความชื่นชอบที่ใช้วิธีการสอนแบบร่วมมือเพราะมีกิจกรรมที่หลากหลายโดยมีการสอดแทรกพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยที่ฝึกให้นักเรียน สามารถที่พัฒนาตนเอง

ด้านการวัดผลสอบ ในระหว่างการทดสอบก่อนและหลังสอนแบบร่วมมือ(Pretest, Posttest) มีนักเรียนขาดหายไประหว่างการทดสอบ 1 ครั้ง คือ การทดสอบหลังสอน 1 คน จากนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง 30 คน จึงทำให้ผู้วิจัยต้องนัดสอบนักเรียนที่ขาดระหว่างการทดสอบหลังสอน โดยให้สอบในวันถัดมา ดังนั้น การทดสอบก่อนและหลังสอนคุณลักษณะพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยโดยใช้วิธีแบบร่วมมือเป็นไปตามขั้นตอน นักเรียนกลุ่มตัวอย่าง มีจำนวน 30 คน ทุกคนทดสอบหลังเรียนได้คะแนนในการสอบเพิ่มขึ้นเมื่อเปรียบเทียบกับ การทดสอบก่อนเรียนทั้งสิ้น

จากกลุ่มตัวอย่างมีลักษณะทั่วไป คือ นักเรียนเพศชายและเพศหญิงใกล้เคียงกัน ส่วนใหญ่มีอายุ 11 ปี และนักเรียนส่วนใหญ่ไม่เคยเรียนแบบวิธีการสอนแบบร่วมมือ นักเรียนเกือบทั้งหมดมีความเห็นว่าการสอนแบบร่วมมือ มีกิจกรรมการเรียนที่หลากหลาย น่าสนใจเป็นกิจกรรมที่สนุก รู้สึกชอบทำให้ตนเองมีพัฒนาการเรียนดีขึ้น และมีความเห็นเหมือนกันว่าทำให้มีตนเองมีความรับผิดชอบ ยึดมั่น มีวินัยมากขึ้น มีความสามัคคีในกลุ่มที่ทำงานด้วยกัน มีโอกาสในการแสดงความคิดเห็น มีความสุขกับการเรียน และสิ่งสำคัญนักเรียนส่วนใหญ่รู้สึกว่าตนเองเป็นเด็กดีขึ้น

2. ผลการวิจัย มีดังนี้

ด้านคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียน และหลังเรียน (Pretest – Posttest) ด้วย สถิติ Dependent t – test พบว่านักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยหลังจากการพัฒนาคุณลักษณะพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยโดยใช้วิธีสอนแบบร่วมมือ จะเห็นได้ว่าเมื่อนักเรียนได้พัฒนาคุณลักษณะพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยโดยใช้วิธีสอนแบบร่วมมือสูงขึ้น โดยแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ 0.05 ซึ่งหมายความว่า นักเรียนมีการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยสูงขึ้นหลังจากใช้วิธีการสอนแบบร่วมมือ

3. การสังเกตคุณลักษณะ 5 ด้าน ของความเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย การเรียนการสอนในชั่วโมงกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม พบว่า การจัดการสอนโดยใช้วิธีสอนแบบร่วมมือ ในงานวิจัยนี้ นักเรียนให้ความสนใจเรียนดี โดยจะขึ้นอยู่กับกิจกรรมที่ทำในชั่วโมง เช่น ความสนใจในการทำงานกลุ่มเป็นอย่างมาก ร่วมมือกันแบ่งกันทำงานตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย ส่งผลให้นักเรียนทำงานเสร็จตามเวลาที่กำหนด ซึ่งแสดงถึงนักเรียนมีความสามัคคีในหมู่คณะ มีความรับผิดชอบร่วมกัน ในการวิจัยครั้งนี้ประสบความสำเร็จ คือ มีการพัฒนาความเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยสูงขึ้น ดังคุณลักษณะ 5 ด้าน ดังนี้

1. ความมีวินัย คือ นักเรียนเชื่อฟังคำสั่งของครู ไม่ส่งเสียงดังรบกวนในห้องเรียน เข้าแถวรอตามลำดับ รักษาความสะอาดของห้องเรียน

2. ความรับผิดชอบ คือ นักเรียนส่งงานครบตามที่ครูได้มอบหมาย ทำงานเสร็จตามเวลาที่กำหนด หมั่นฝึกหาความรู้เพิ่มเติมจากห้องสมุด เข้าเรียนสม่ำเสมอ เข้าร่วมกิจกรรมตามที่ได้รับมอบหมาย มีการเตรียมอุปกรณ์การเรียนพร้อม ยอมรับสิ่งที่ตนกระทำลงไปทั้งในด้านที่เป็นผลดีและผลเสีย

3. ความซื่อสัตย์ คือ นักเรียนปฏิบัติตามระเบียบกฎเกณฑ์ในการทำกิจกรรมอย่างเคร่งครัด ไม่หยิบยืมของผู้อื่นก่อนได้รับอนุญาต ไม่นำของส่วนรวมไปเป็นของตน ไม่ทุจริตในการสอบ รักษากฎกติกาในการทำกิจกรรมร่วมกัน

4. การเคารพสิทธิและเสรีภาพ คือ นักเรียนรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น แสดงความคิดเห็นออกมาโดยไม่ล่วงเกินผู้อื่น การเคารพครูอาจารย์ ไม่ข่มเหงรังแก แกล้งผู้อื่น

5. ความสามัคคี คือ นักเรียนร่วมกันทำงานกลุ่มแสดงถึงการรวมพลังเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของส่วนรวมด้วยความเต็มใจ ยอมรับในข้อตกลงของกลุ่ม ช่วยเหลืองานในกลุ่ม แบ่งงานกันทำตามหน้าที่

บรรยากาศความสัมพันธ์ระหว่างครู และนักเรียนเป็นกันเองคือ นักเรียนถามคำถามในชั้นเรียนเมื่อไม่เข้าใจ ปรึกษาปัญหาส่วนตัวกับครูหลังเลิกเรียน และ ครูกับนักเรียนร่วมกันทำกิจกรรม ครูจัดเตรียมความพร้อมของอุปกรณ์ในการสอน มีการเปิดโอกาสให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรม แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน มีการชมเชยให้รางวัล ผู้ที่ทำงานได้เร็ว และถูกต้องซึ่งทุกคนก็ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีและมีการใช้สื่อการสอนจริงประกอบการสอนด้วย จึงทำให้นักเรียนมีความสนใจเรียนดี มีผลการเรียนดี และการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยโดยใช้วิธีสอนแบบร่วมมือของนักเรียนได้บรรลุตามเป้าหมาย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยโดยใช้วิธีการสอนแบบร่วมมือ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนการเคหะท่าทราย กรุงเทพมหานคร ซึ่งก่อให้เกิดแนวคิดที่น่าจะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย โดยผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. จากการวิจัยพบว่า ผลการวิจัยคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยโดยใช้วิธีการสอนแบบร่วมมือของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน จากการปฏิรูปการศึกษาของประเทศไทยครั้งนี้ ผู้วิจัยขอเสนอให้การจัดหลักสูตรของสถานศึกษาในปัจจุบัน ได้ให้ความสำคัญและตระหนักถึงการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยโดยใช้วิธีการสอนแบบร่วมมือด้วย

2. เนื่องจากลักษณะของการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยโดยใช้วิธีการสอนแบบร่วมมือ มีการสังเกตพฤติกรรมทั้งในชั่วโมงเรียนและนอกชั่วโมงเรียน ดังนั้นผู้สอนต้องคอยสังเกต ติดตามพฤติกรรมนักเรียนตลอดเวลาสังเกตตามความเป็นจริงของข้อมูลเพื่อประสบความสำเร็จในการพัฒนามากขึ้น

3. หากโรงเรียนใดจะจัดการเรียนรู้การพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยโดยใช้วิธีการสอนแบบร่วมมือ ควรจะทำอย่างต่อเนื่องใช้เวลาในการพัฒนาให้ยาวนาน เพราะการที่นักเรียนจะเกิดความมีวินัย ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ การเคารพสิทธิและเสรีภาพ และความสามัคคี ต้องใช้ระยะเวลา และประสบการณ์กับสิ่งนั้นพอสมควร ซึ่งการวิจัยนี้ใช้ระยะเวลา 1 ภาคเรียน จึงทำให้การพัฒนาคุณลักษณะในครั้งนี้มีผลการพัฒนาหลังเรียนสูงขึ้น

4. ในการวางแผนกิจกรรมการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เพื่อพัฒนาความเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยโดยใช้วิธีการสอนแบบร่วมมือในคาบเรียนต่างๆ ครูผู้สอนควรคำนึงถึงระยะเวลาของกิจกรรมของโรงเรียน เช่น กิจกรรมการแข่งขันทางวิชาการ กิจกรรมกีฬา กิจกรรมกีฬากลุ่มโรงเรียน ฯลฯ ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อคาบเรียน

ปกติจะต้องทำให้มีการเรียนการสอนหลังเลิกเรียนและการวางแผนการประเมินการปฏิบัติของนักเรียนตามที่วางแผนไว้ โดยเฉพาะ โรงเรียนที่เปิดบริการทั้งในระดับอนุบาล ประถมศึกษาและมัธยมศึกษาซึ่งจะมีปัญหาในเรื่องความซ้ำซ้อนของกิจกรรม

5. ในการประเมินผล เริ่มแรกครูผู้สอนควรชี้แจงส่วนต่างๆ ที่ต้องการประเมินนักเรียนให้นักเรียนทราบอย่างชัดเจน และมีข้อตกลงเกณฑ์การประเมิน เพื่อที่นักเรียนจะสามารถทราบถึงจุดมุ่งหมายปลายทางของสิ่งที่จะต้องกระทำให้ถึงจุดมุ่งหมายนั้นๆ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย ควรใช้เวลาในการทำวิจัยอย่างต่อเนื่องและมีการศึกษาผลของพัฒนาการเป็นระยะๆ

2. ควรมีการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยในด้านอื่นๆ เช่น ความกล้าหาญ เพราะจากการสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนส่วนใหญ่ไม่กล้าที่จะออกมานำเสนองานหน้าชั้นเรียนไม่มีความมั่นใจในตนเอง และความอดทน เพราะจากการสังเกตสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนส่วนใหญ่คือ เมื่อถึงเวลาใกล้จะพักเที่ยงนักเรียนจะบ่นว่าหิวข้าว ซึ่งในขณะที่เวลาเรียนยังเหลืออีก 20 นาที กว่าที่จะหมดคาบ เป็นต้น นอกเหนือจากด้านความมีวินัย ความเป็นมิตร ความซื่อสัตย์ การเคารพสิทธิและเสรีภาพ และความสามัคคี

เอกสารและสิ่งอ้างอิง

กมล สมวิเชียร. 2535. ประชาธิปไตยกับสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.

กรมสามัญศึกษา. 2518. คู่มือนิเทศการศึกษาการสอนประชาธิปไตยภาคปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภา.

กระทรวงศึกษาธิการ. 2544. หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภา.

จำเนียร โชติช่วง, จิตรา วสุวานิช, จันมาศ ชื่นบุญ และมลวิภา สุวรรณมาลัย. 2518. จิตวิทยาการเรียนรู้. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ชรินทร์ มั่งคั่ง. 2537. “การปรับพฤติกรรมเพื่อบุคลิกภาพ”. สารพัฒนาหลักสูตร. 14 (ตุลาคม-ธันวาคม 2537): 43-45.

ชัยพร วิชชาวุธ. 2537. มนุษย์กับสังคม: พฤติกรรมของมนุษย์ในสังคม. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.

ชัยอนันต์ สมุทวานิช. 2520. ประชาธิปไตย สังคม คอมมิวนิสต์ กับการเมืองไทย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์พิมพ์ณศ.

ถาวร ชนะสิทธิ์. 2521. ความคิดรวบยอดเกี่ยวกับพลเมืองในวิถีชีวิตประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในภาคใต้. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาศึกษาศาสตร์-การสอน, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ทินพันธ์ นาคะตะ. 2517. ประชาธิปไตย ความหมาย ปัจจัยเอื้ออำนวย และการสร้างจิตใจ. กรุงเทพมหานคร: อมรการพิมพ์.

- ทศนา แคมมณี. 2547. **ศาสตร์แห่งการสอน องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ**. กรุงเทพมหานคร: บริษัทด้านสุทธาการพิมพ์.
- นรนิติ เศรษฐบุตร. 2545. **60 ปี กิตติยาจารย์**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัย-ธรรมศาสตร์.
- นวลอนงค์ ทวีทรัพย์. 2544. **การพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนในรายวิชาสังคมศึกษา ส.503 สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือกันเรียนรู้**. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา, มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- นวลเพ็ญ วิเชียรโชติ และวิรุทธิ์ วิเชียรโชติ. 2537. **อารยะประชาธิปไตย**. กรุงเทพมหานคร: บริษัทประชาชน จำกัด.
- นาคยา ปิลาธนานนท์. 2538. **“ช่วยกันเรียน” เอกสารประกอบการสอนวิชาแนว โนม์การสอนสังคมศึกษา (160521)**. กรุงเทพมหานคร. (อัดสำเนา).
- บุญชม ศรีสะอาด. 2537. **การพัฒนาการสอน**. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์นจัดพิมพ์.
- บุษบา โชคช่วยชู. 2537. **ผลของการเรียนแบบร่วมมือที่มีต่อความสามารถในการเขียน ภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีผลสัมฤทธิ์สูงทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษ**. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการสอนภาษาอังกฤษ, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เบญจมาศ อยู่เป็นแก้ว. 2545. **การสอนแบบบูรณาการ**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์นิเวศน์พร.
- ป. มหาจันทร์. 2544. **สอนให้เด็กเป็นประชาธิปไตย**. กรุงเทพมหานคร: โอ เอส พรินต์ติ้ง เฮ้าส์.
- ประเวศ วะสี. 2540. **การเดินทางแห่งความคิดปฏิรูปการเมือง**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์หมอชาวบ้าน.

ปราโมทย์ นาคทรพร. 2530. **อนาคตประชาธิปไตยในประเทศไทย**. กรุงเทพมหานคร:
อมรการพิมพ์.

ปัญญา ปุຍเป็ย. 2518. **การศึกษานุคลิกภาพประชาธิปไตยของอาจารย์ในวิทยาลัยครู**.
วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยศรีนครินทร
วิโรฒ ประสานมิตร.

ปัญญานันท์ทกิกุ. 2544. **เอกสารเกี่ยวกับจริยศึกษาในการอบรมครูของโครงการพัฒนาการ
ศึกษา**. กรุงเทพมหานคร: ชุมชนส่งเสริมจริยศึกษา.

ปาริชาติ นำจิตร. 2540. **การเรียนรู้แบบร่วมมือเพื่อพัฒนาสัมฤทธิ์ผล เจตคติ และทักษะการทำงาน
ร่วมกันในวิชาสังคมศึกษา ส 504 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5**.
วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาศึกษาศาสตร์-การสอน,
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

พรรณี ช. เจนจิต. 2538. **จิตวิทยาการเรียนการสอน**. กรุงเทพมหานคร: คอมแพคท์ พรินท์.

ภารดี ประพฤติกิจ. 2544. **ผลของการเรียนรู้แบบร่วมมือต่อทักษะการอ่านภาษาอังกฤษของ
นักศึกษาสถาบันราชภัฏเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี: วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาศึกษาศาสตร์-การสอน, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.**

วัฒนาพร ระงับทุกข์. 2541. **การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง**.
กรุงเทพมหานคร: บริษัท เลิฟแอนด์ลิฟเพรส จำกัด.

วิสุทธิ โพธิ์แท่น. 2538. **อะไรนะ....ประชาธิปไตย ?**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหา-
วิทยาลัยธรรมศาสตร์.

วีรพงษ์ นกน้อย. 2546. **ลักษณะความเป็นพลเมืองดี: กรณีศึกษานิติระดับอุดมศึกษา
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐศาสตร์,
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.**

วิรุทธ วิเชียรโชติ. 2517. บุคลิกภาพประชาธิปไตยกับสังคมไทย. *ครูเชียงใหม่*. 5 (4): 22-24.

วุฒิชัย จ้านง. 2521. *การเรียนรู้ทฤษฎีเบื้องต้นและประยุกต์*. กรุงเทพมหานคร: รวมสาส์นการพิมพ์.

ศุภวรรณ เล็กวิไล. 2539. *การพัฒนารูปแบบการสอนอ่านอย่างมีวิจารณญาณด้วยกลวิธีการเรียนภาษาโดยใช้หลักการเรียนรู้แบบร่วมมือ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาการสอนภาษาไทย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สนิท สมัครการ. 2517. *บุคลิกภาพของนักประชาธิปไตย*. กรุงเทพมหานคร: อมรการพิมพ์.

สมชัย ชนประชา. 2521. *ความคิดรวบยอดเกี่ยวกับพลเมืองดีในวิถีประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 7 ในภาคเหนือ*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาศึกษาศาสตร์-การสอน, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

สมโภชน์ เอี่ยมสุภานิต. 2536. *ทฤษฎีและเทคนิคการปรับพฤติกรรม*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สมัย บัวพัฒน์. 2540. *การศึกษาพฤติกรรมการสอนเพื่อปลูกฝังประชาธิปไตย ในโรงเรียนมัธยมศึกษาของครูในสังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น*. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา, มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

สัมพันธ์ ทองสมัคร. 2540. “นโยบายรัฐต่อการสร้างเสริมวินัยนักเรียน” ใน *มาฆบูชา*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ.

สาโรช บัวศรี. 2513. “การปลูกฝังประชาธิปไตย”. *วิทยาจารย์*. 69(3): 98-124

สิทธิศักดิ์ ไววิชา. 2543. *การศึกษาพฤติกรรมการสอนเพื่อปลูกฝังประชาธิปไตยในโรงเรียนประถมศึกษาของครูสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดชัยภูมิ*. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาการประถมศึกษา, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

สุมณฑา พรกุล และ อรพรรณ ศิริมหาสาคร. 2540. การเรียนแบบร่วมมือ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุรางค์ ไคว์ตระกูล. 2545. จิตวิทยาการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อมร รักษาสัตย์. 2514. การปกครองระบอบประชาธิปไตย. คู่มือนิเทศการศึกษาการสอนเรื่อง การปกครองของประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา.

อามัดไญนี คาโอะ. 2541. ผลของการเรียนแบบร่วมมือต่อสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนภาษาอังกฤษและเจตคติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนแสงธรรมวิทยา จังหวัด นครราชสีมา. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาศึกษาศาสตร์-การสอน, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

อารี พันธุ์ณี. 2542. จิตวิทยาการเรียนการสอน. กรุงเทพมหานคร: บริษัทเลิฟเอนด์ลิฟเพรส.

อินสอน บุญเรืองรัตน์. 2517. การปกครองแบบประชาธิปไตย. กรุงเทพมหานคร: อมรการพิมพ์.

Amlesslie, L. 1976. "Citizenship Education and Political Socialization of Filipino School Children in Provincial Setting". **Dissertation Abstracts International**. 58 (August 1976): 1753.

Armstrong, N. 1994. "The Effects of Cooperative Learning on Gifted Students in Heterogenous and Homogenous Groups". **Dissertation Abstracts International**. 54 (January 1994): 2457-A.

Brandt, J. F. 1995. "The Effects of Cooperative Learning on Achievement and Self-Esteem of High School Students with Learning Disabilities". **Dissertation Abstracts International**. 56 (November 1995): 1733.

- Carol, C. 1974. Political Socialization in India. **Dissertation Abstracts International**. 56 (November 1974): 1765.
- Gooden-Jone, E. 1996. "Developing Writing Proficiency Through Cooperative Learning Strategies in Limited English Proficient College Students". **Dissertation Abstracts International**. 57 (November 1996): 1950.
- Holguin, C. 1997. "A Study of Cooperative Learning as an Organizational Design in the Acquisition of English as a Second Language in a Third Bilingual Classroom". **Dissertation Abstracts International**. 58 (August 1997): 336.
- Irlanda, W. 1974. **Political Socialization in Puerto Rico: A Development Study**. Florida: Summy-Birchard, Inc.
- Jarolimek, J. 1999. **Social Studies in Elementary Education**. New York: Macmillan Company.
- Johnson, D.W. and R.T. Johnson. 1992. **Cooperative Learning in the Social Studies Classroom: An Invitation to Social Studies**. Bulletin No. 87: National Council for the Social Studies.
- Manning, M. L. and R. Lucking. 1991. "The What, Why and How of Cooperative Learning" **Social Studies**. 82(May/June 1991): 12-124.
- Marston, W. A. 1994. "Cooperative Learning as an Instructional Strategy with Gifted Student". **Dissertation Abstracts International**. 54 (January 1994) : 2447.
- Mork, M. A. and Jarolimek, J. 1971. **Social Studies in Elementary Education**. New York: Macmillan Company.

Simpson, P. L. 1998. "Promoting Self-Efficacy in Postprimary at-risk Readers: A View of the Effects of Using an Instructional Model Based on Imperative, Active, Critical Thinking Unified Strategies (C*A*C*T*U*S)". **Dissertation Abstracts International**. 59 (December 1998): 1966.

Slavin, R. E. 1995. **Cooperative Learning Theory, Research and Practice**. Massachusetts: Allyn and Bacon.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
รายนามผู้เชี่ยวชาญ

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญในการตรวจเครื่องมือวิทยานิพนธ์

1. รศ.ดร.นาคยา ปิรันธนานนท์ อาจารย์ประจำภาควิชาการศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
2. รศ.ดร.สมเกียรติ วันทะนะ อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
3. อาจารย์สุระพี พงศ์ไพโรจน์ อาจารย์กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา
และวัฒนธรรม โรงเรียนการเคหะท่าทราย
กรุงเทพฯ

ภาคผนวก ข

หนังสือขอความอนุเคราะห์ตรวจสอบเครื่องมือ และเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย

(สำเนา)
บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ที่ ศธ 0513.109/

วันที่ 15 พฤศจิกายน 2549

เรื่อง ขอทำหนังสือราชการเพื่อขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือในการทำวิทยานิพนธ์

เรียน หัวหน้าภาควิชาการศึกษา

สิ่งที่แนบมาด้วย หนังสือราชการจำนวน 3 ฉบับ

ด้วยน.ส. ชุตติมา ทศโร นิสิตปริญญาโท สาขาหลักสูตรและการสอน ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การพัฒนาคุณลักษณะพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยโดยใช้วิธีสอนแบบร่วมมือ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนการเคหะท่าทราย กรุงเทพมหานคร” ภายใต้การควบคุมของคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ คือ

1. รองศาสตราจารย์ปราณี โภธิสุข	ประธานกรรมการ
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์แมนมาศ ลีลสัตยกุล	กรรมการสาขาวิชาเอก
3. อาจารย์อ้วนสันต์ ทองไทย	กรรมการสาขาวิชารอง

เพื่อความสมบูรณ์ของวิทยานิพนธ์ การทำวิจัยครั้งนี้จำเป็นต้องมีการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ซึ่งได้แก่ แบบสังเกตพฤติกรรม และ แบบวัดคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ความสามารถในการตรวจสอบเครื่องมือวิจัยของนิสิตซึ่งคำแนะนำจะเป็นประโยชน์ในการปรับปรุงเครื่องมือของนิสิตให้มีคุณภาพและเหมาะสมสำหรับการรวบรวมข้อมูลในการวิจัยต่อไป จึงขอออกหนังสือราชการถึงผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ดังรายชื่อตามแนบ

จึงเรียนเพื่อโปรดพิจารณา

ขอแสดงความนับถือ

(รศ.ดร.ปราณี โภธิสุข)

ประธานกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

(สำเนา)
บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ที่ ศธ 0513.109/

วันที่ 15 พฤศจิกายน 2549

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญในการทำวิทยานิพนธ์

เรียน รศ.ดร.สมเกียรติ วันทะนะ

สิ่งที่แนบมาด้วย เครื่องมือในการทำวิจัย จำนวน 1 ชุด

ด้วยน.ส. ชุตติมา ทักโร นิสิตปริญญาโท สาขาหลักสูตรและการสอน ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การพัฒนาคุณลักษณะพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย โดยใช้วิธีสอนแบบร่วมมือ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนการเคหะท่าทราย กรุงเทพมหานคร” ภายใต้การควบคุมของคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ คือ

1. รองศาสตราจารย์ปราณี โปธิสุข	ประธานกรรมการ
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์แมนมาศ ลีลสัตยกุล	กรรมการสาขาวิชาเอก
3. อาจารย์วสันต์ ทองไทย	กรรมการสาขาวิชารอง

การทำวิจัยครั้งนี้จำเป็นต้องมีการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ซึ่งได้แก่แบบสังเกตพฤติกรรม และ แบบวัดคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย ของ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ซึ่งคณะกรรมการได้พิจารณาแล้ว เห็นว่าท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาดังกล่าว เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากท่านมาพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยให้มีความถูกต้องสมบูรณ์ยิ่งขึ้นต่อไป

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านและหวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่าน และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รศ.ดร.ปราณี โปธิสุข)
ประธานกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

(สำเนา)
บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ที่ ศธ 0513.109/

วันที่ 15 พฤศจิกายน 2549

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญในการทำวิทยานิพนธ์

เรียน รศ.ดร.นาคยา ปิณฑานานนท์

สิ่งที่แนบมาด้วย เครื่องมือในการทำวิจัย จำนวน 1 ชุด

ด้วยน.ส. ชุติมา ทักโร นิสิตปริญญาโท สาขาหลักสูตรและการสอน ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การพัฒนาคุณลักษณะพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยโดยใช้วิธีสอนแบบร่วมมือ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนการเคหะท่าทราย กรุงเทพมหานคร” ภายใต้การควบคุมของคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ คือ

1. รองศาสตราจารย์ปราณี โภธิสุข	ประธานกรรมการ
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์แมนมาศ ลีลสัตยกุล	กรรมการสาขาวิชาเอก
3. อาจารย์อ้วนสันต์ ทองไทย	กรรมการสาขาวิชารอง

การทำวิจัยครั้งนี้จำเป็นต้องมีการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ซึ่งได้แก่แบบสังเกตพฤติกรรม และ แบบวัดคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย ของ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ซึ่งคณะกรรมการได้พิจารณาแล้ว เห็นว่าท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาดังกล่าว เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากท่านมาพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยให้มีความถูกต้องสมบูรณ์ยิ่งขึ้นต่อไป

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านและหวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่าน และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รศ.ดร.ปราณี โภธิสุข)

ประธานกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

(สำเนา)

ที่ ศธ 0513.109/

คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
50 ถนนพหลโยธิน แขวงลาดยาว
เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 10900

15 พฤศจิกายน 2549

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญในการทำวิทยานิพนธ์
เรียน อาจารย์สุระพี พงศ์ไพโรจน์
สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือในการทำวิจัย จำนวน 1 ชุด

ด้วยน.ส. ชุตินา ทศโร นิสิตปริญญาโท สาขาหลักสูตรและการสอน ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การพัฒนาคุณลักษณะพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยโดยใช้วิธีสอนแบบร่วมมือ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนการเคหะท่าทราย กรุงเทพมหานคร” ภายใต้การควบคุมของคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ คือ

1. รองศาสตราจารย์ปรางณี โพธิ์สุข	ประธานกรรมการ
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์แมนมาศ ลีลสัตยกุล	กรรมการสาขาวิชาเอก
3. อาจารย์ชวสันต์ ทองไทย	กรรมการสาขาวิชารอง

การทำวิจัยครั้งนี้จำเป็นต้องมีการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ซึ่งได้แก่แบบสังเกตพฤติกรรม และ แบบวัดคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย ของ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ซึ่งคณะกรรมการได้พิจารณาแล้ว เห็นว่าท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาดังกล่าว เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากท่านมาพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยให้มีความถูกต้องสมบูรณ์ยิ่งขึ้นต่อไป

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านและหวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่าน และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ภาควิชาการศึกษา
โทร. 0-2579-7114 ต่อ 111

ขอแสดงความนับถือ
คณบดีคณะศึกษาศาสตร์

(สำเนา)

ที่ ศธ 0513.109/

คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
50 ถนนพหลโยธิน ลาดยาว
เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 10900

15 พฤศจิกายน 2549

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์บุคลากรในสถานศึกษาเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจเครื่องมือการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนการเคหะท่าทราย

ด้วยน.ส. ชุติมา ทักโร นิสิตปริญญาโท สาขาหลักสูตรและการสอน ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การพัฒนาคุณลักษณะพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยโดยใช้วิธีสอนแบบร่วมมือ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนการเคหะท่าทราย กรุงเทพมหานคร” ภายใต้การควบคุมของคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ คือ

1. รองศาสตราจารย์ปรางณี โพธิ์สุข	ประธานกรรมการ
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์แมนมาศ ลีลสัตยกุล	กรรมการสาขาวิชาเอก
3. อาจารย์ชวสันต์ ทองไทย	กรรมการสาขาวิชารอง

การทำวิจัยครั้งนี้จำเป็นต้องมีการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ซึ่งได้แก่แบบสังเกตพฤติกรรม และ แบบวัดคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย ของ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ซึ่งคณะกรรมการได้พิจารณาแล้ว เห็นว่าท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาดังกล่าว เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากท่านมาพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยให้มีความถูกต้องสมบูรณ์ยิ่งขึ้นต่อไป

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านและหวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่าน และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ภาควิชาการศึกษา
โทร. 0-2579-7114 ต่อ 111

ขอแสดงความนับถือ
คณบดีคณะศึกษาศาสตร์

ภาคผนวก ค

เครื่องมือ แผนการสอน ใบงาน แบบทดสอบก่อนเรียน-หลังเรียน และแบบสังเกตพฤติกรรมความ
เป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย

แบบวัดคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย

คำชี้แจงสำหรับนักเรียน

1. ให้นักเรียนอ่านสถานการณ์แต่ละข้อแล้วคิดว่า ถ้านักเรียนเป็นบุคคลในสถานการณ์นั้น นักเรียนจะมีความรู้สึกอย่างไร ตามตัวเลือกที่มีให้ 3 ตัวเลือก ขอให้นักเรียนเลือกคำตอบให้ตรงกับความรู้สึกของนักเรียนมากที่สุดเพียงข้อเดียว แล้วทำเครื่องหมาย X ทับตัวเลือกซึ่งเป็นอักษร ก. ข. หรือ ค. หน้าข้อความที่ต้องการตอบ

2. แบบทดสอบนี้ไม่มีคำตอบถูกหรือคำตอบผิดและไม่มีผลต่อการเรียนวิชาใด ๆ ทั้งสิ้น ดังนั้นขอให้นักเรียนตอบด้วยความสบายใจ และตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด

3. แบบทดสอบฉบับนี้มีทั้งหมด 46 ข้อ โดยจำแนก เป็น 5 คุณลักษณะ ดังนี้

- ความมีวินัย จำนวน 8 ข้อ (ข้อ 1-8)
- ความรับผิดชอบ จำนวน 12 ข้อ (ข้อ 9-20)
- ความซื่อสัตย์ จำนวน 8 ข้อ (ข้อ 21-28)
- การเคารพสิทธิและเสรีภาพ 8 ข้อ (ข้อ 29-36)
- ความสามัคคี ข้อ 10 (ข้อ 37-46)

1. เช้าวันหนึ่งก่อนที่ครูลลิตาจะไปประชุม ได้สั่งให้นักเรียนให้นำหนังสือภาษาไทยขึ้นมาอ่าน เพื่อเป็นการรอกครู จนกว่าครูประชุมเสร็จแล้วกลับมาสอน เมื่อครูลลิตาออกจากห้องเรียนไป วันชัยก็นำหนังสือการ์ตูนขึ้นมาอ่านทันที ถ้านักเรียนเป็นวันชัย นักเรียนจะไม่กระทำเช่นนั้น เพราะ
- ก. นักเรียนไม่ต้องการทำสิ่งใดที่นอกเหนือคำสั่งครู
 - ข. นักเรียนละเอียดใจที่ไม่ทำงานตามที่ครูมอบหมาย
 - ค. นักเรียนกลัวครูจะตำหนิ

2. ครูให้นักเรียนทุกคน ไปค้นคว้าหาข้อมูลในห้องสมุด เพื่อทำรายงาน นักเรียนจะปฏิบัติตามหรือไม่
- ไม่ไป เพราะ ครูไม่รู้หรือ
 - ไป เพราะถ้าครูรู้ว่าไม่ไปเดี๋ยวถูกทำโทษ
 - ไป เพราะต้องไปค้นหาข้อมูลเพื่อทำรายงานและเป็นคำสั่งของครูต้องปฏิบัติ
3. ชุติมากับมุกดาเป็นเพื่อนรักกัน วันนี้ขณะที่ครูกำลังสอนวิชาคณิตศาสตร์ มุกดาชวนชุติมาคุยเรื่อง ที่ เพื่อน ๆ ทะเลาะ กันเมื่อเช้านี้ ถ้านักเรียนเป็น ชุติมา นักเรียนจะอย่างไร
- แอบคุยเมื่อครูไปห้องน้ำ
 - ไม่คุยเพราะเป็นการส่งเสียงรบกวนเพื่อน
 - คุยกันเบาๆ
4. นักเรียนแบ่งกลุ่มเพื่อทำงานตามที่ครูกำหนดให้ ซึ่งในการทำงานกลุ่มมีการแสดงความคิดเห็นกันพูดคุยกัน เพื่อไม่ให้เป็นการรบกวนกลุ่มอื่น นักเรียน นักเรียนควรทำอย่างไร
- ปรึกษากันเบา ๆ
 - อยู่เฉยๆ ไม่ส่งเสียงรบกวนผู้อื่น
 - พูด ปรึกษากันตามสบายเพราะกลุ่มอื่นก็เสียงดัง
5. ครูแจกดินสอให้กับนักเรียน โดยให้นักเรียนยื่นเข้าแถวรอรับตามลำดับแต่เนกแซงแถวเพื่อนเพื่อที่จะได้รับก่อน ถ้านักเรียนนักเรียนจะทำอย่างเช่นเนกหรือไม่
- ไม่ เพราะรอตามลำดับแถว ก่อน-หลัง เพื่อความเป็นระเบียบ
 - ไม่ เพราะไม่รีบยังงี้ก็ได้
 - แซงแถว ถ้าเพื่อนยอมให้แซงแถวได้
6. ในตอนพักกลางวัน แก้วใจยื่นเข้าแถวรอซื้อข้าวแล้วเห็น ประชามาแซงแถว ถ้านักเรียนเป็นแก้วใจ นักเรียนจะอย่างไร
- บอกคุณครูว่าประชาแซงแถว
 - เตือนประชาให้ไปต่อแถวด้านหลังเพื่อความเป็นระเบียบ
 - ทำเป็นไม่รู้ไม่ชี้

7. ในตอนพักกลางวัน ครูมอบหมายให้นักเรียนช่วยกันทำความสะอาดบริเวณโรงอาหารแต่มานะต้องการไปเล่นกับเพื่อนห้องอื่น สมปองเป็นเพื่อนห้องเดียวกับมานะ มานะยืนล้งเลอยู่ จึงชวนไปทำความสะอาดด้วยกัน ถ้านักเรียนเป็นมานะนักเรียนจะตัดสินใจอย่างไร
- รีบไปทำความสะอาดกับสมปองก่อน
 - ขอไปเล่นกับเพื่อนห้องอื่นก่อน แล้วค่อยไปช่วยทำความสะอาดที่หลัง
 - ปฏิเสธที่จะไปกับสมปอง เพราะต้องการไปเล่นกับเพื่อนมากกว่า
8. นงนุชซื้อลูกอมมารับประทาน และยังไม่ทิ้งกระดาษห่อลูกอม เพราะบริเวณนั้นไม่มีถังขยะเลย ถ้านักเรียนเป็นนงนุช นักเรียนจะตัดสินใจอย่างไร
- ทิ้งลงบนพื้น
 - หาที่ทิ้งที่ไม่มีใครเห็น
 - เก็บกระดาษห่อลูกอมเอาไว้ก่อน เมื่อพบถังขยะจึงค่อยทิ้ง
9. สุดารู้ว่านิคมส่งงานไม่ครบตามที่ครูได้รับมอบหมาย ถ้านักเรียนเป็นสุดาจะอย่างไร
- บอกนิคมส่งงานให้ครบ และช่วยนิคมเมื่อนิคมขอความช่วยเหลือ
 - บอกคุณครูว่านิคมส่งงานไม่ครบ
 - อยู่เฉย ๆ เดี่ยวครูลงโทษเอง
10. ครูกำหนดให้นักเรียนส่งงานวิชาภาษาไทย แต่ลัดดาส่งงานไม่ครบตามที่ได้รับมอบหมาย และคิดว่าค่อยส่งงาน แต่ลัดดาเห็นเพื่อนๆส่งครบหมดแล้ว ถ้านักเรียนเป็นลัดดานักเรียนจะทำอย่างไร
- ส่งเลย เดี่ยวครูจะลงโทษถ้าไม่ส่ง
 - ส่งเลย เพราะครูไม่รู้หรือว่างานไม่ครบตามที่กำหนด
 - บอกคุณครู ว่ายังไม่ได้ส่งงานครบตามที่กำหนดและขออนุญาตนำมาส่งในวันพรุ่งนี้
11. สมใจชวนมานีไปเที่ยวงานลอยกระทงแต่ มานีทำการบ้านยังไม่เสร็จซึ่งการบ้านต้องส่งพรุ่งนี้ ถ้านักเรียนเป็นมานี นักเรียนจะอย่างไร
- ไม่ไป เพราะต้องทำการบ้านให้เสร็จเพื่อที่จะส่งพรุ่งนี้
 - ไป แต่ต้องทำการบ้านให้เสร็จก่อนถึงจะไปได้
 - ไป แล้วค่อยกลับมาทำ

12. คุณครูดวงแก้วให้นักเรียนนำการบ้านวิชาคณิตศาสตร์มาส่งตอนตอนเช้าวันจันทร์ แต่วันนั้นคุณครูดวงแก้วไม่มา สุนันทำการบ้านเสร็จแล้ว จึงนำการบ้านไปส่งที่โต๊ะ แม้จะมีเพื่อนขอลอก ก่อน ถ้านักเรียนเป็นสุนัน นักเรียนจะกระทำเช่นนั้น เพราะ
- คุณครูจะลงโทษคนที่ส่งงานไม่ตรงเวลา
 - ถ้าทำการบ้านเสร็จและส่งการบ้านตามเวลาครูจะชม
 - นักเรียนที่ดี ต้องทำการบ้านเสร็จส่งตรงเวลา
13. วินิตและสุวิทย์ไม่เข้าเรียนเนื่องจากทั้งสองคนแอบไปเล่นกันได้ดูอาคารเรียนจนเลยเวลาแล้ว ไม่กล้าเข้าเรียน ถ้านักเรียนเป็นวินิตและสุวิทย์ นักเรียนจะทำอย่างไร
- เข้าเรียน แม้จะเข้าเรียนสาย และยอมรับผิดต่อครู
 - ไม่เข้าเรียน เพราะ กลัวครูจะลงโทษ
 - ไม่เข้าเรียน เพราะ เลยเวลามาแล้ว
14. ในชั่วโมงเรียนคณิตศาสตร์ วิชัยไม่อยากเรียน จึงชวนมานพแอบไปเล่นฟุตบอล ถ้านักเรียนเป็นมานพ นักเรียนจะทำอย่างไร
- ไม่ไปกับวิชัย จะเข้าเรียนและเตือนวิชัยให้เข้าเรียน
 - ไม่ไปกับวิชัย จะเข้าเรียนตามปกติ
 - ไป แล้วค่อยกลับมาเรียนในตอนท้ายชั่วโมง
15. ในวันจันทร์ วิจิตได้รับมอบหมายให้เป็นคนรวบรวมการบ้านของเพื่อน ๆ แต่วิจิตไม่รวบรวมแล้วให้เพื่อนคนอื่นเป็นคนรวบรวมแทนเพราะวิจิตรีบไปเล่นฟุตบอลเพราะเพื่อนรออยู่ ถ้านักเรียนเป็นวิจิตนักเรียนจะกระทำอย่างไร
- ไม่ เพราะได้รับมอบหมายงานมาแล้ว ต้องทำให้เสร็จเรียบร้อยก่อน
 - ทำอย่างวิจิต เพราะเพื่อนกำลังรออยู่
 - ทำอย่างวิจิต เพราะให้คนอื่นรวบรวมแทนก็ได้

16. คุณครูได้คัดเลือกนักเรียนที่มีฝีมือในการแกะสลักผักไว้สามคน เพื่อเป็นตัวแทนการประกวดระดับอำเภอ ไพลินเป็นคนหนึ่งที่ได้รับเลือก แต่เธอไม่คุ้นเคยกับเพื่อนที่เหลืออีกสองคน เพราะเคยมีเรื่องกันมาก่อน ถ้านักเรียนเป็นไพลิน นักเรียนจะตัดสินใจอย่างไร
- เต็มใจร่วมทำงานกับเพื่อนสองคนเพื่องานของส่วนรวม
 - จำใจที่จะทำงานร่วมกับเพื่อนสองคนนี้เพื่อให้งานแล้วเสร็จ
 - ขอสละสิทธิ์การเป็นตัวแทนในครั้งนี้
17. นำฝนนํ้าดินสอ ยางลบ ไม้บรรทัด สมุด และหนังสือ มาทุกวัน แต่วินัยไม่เคยนำอุปกรณ์การเรียนมาครบเลย ต้องยืมนํ้าฝนเป็นประจำ จนนํ้าฝนหงุดหงิด ถ้านักเรียนเป็นวินัยนักเรียนจะทำอย่างไร
- ขอยืมนํ้าฝน เพราะนํ้าฝนคงให้แต่คงหงุดหงิดนิดหน่อย
 - ไป ยืมเพื่อนคนอื่น
 - ต่อไปจะนำอุปกรณ์การเรียนมาให้ครบ
18. ในช่วงโมงเรียนวิทยาศาสตร์ ครูให้นักเรียนเตรียมวัสดุอุปกรณ์มาจากบ้าน ที่ใช้ในการทดลองแต่นิดา หัววัสดุ อุปกรณ์ไม่ได้ ถ้านักเรียนเป็นนิดา นักเรียนจะอย่างไร
- บอกเหตุผลคุณครูว่าตนหาวัสดุอุปกรณ์ไม่ได้จริง ๆ เพื่อให้ครูหาให้
 - ขอยืมเพื่อนหลังจากเพื่อนทำการทดลองแล้ว
 - คอยหลบครูเพื่อไม่ให้ครูรู้ว่าตนไม่ได้นำอุปกรณ์มา
19. รัตนาทำแจกันบนโต๊ะครูแตก ในขณะที่นั้นไม่มีใครเห็น ถ้านักเรียนเป็นรัตนา นักเรียนจะทำอย่างไร
- ไม่บอกครูว่าตนเป็นคนทำผิด
 - อยู่เฉยๆทำเป็นไม่รู้ไม่ชี้
 - บอกครูว่าตนเป็นคนทำผิด

20. เช้าวันหนึ่ง สุนัขกับไพศาล ไปเล่นกระดานลื่นที่สนามเด็กเล่นที่โรงเรียน ทั้งสองเล่นกันจนกระดานลื่นหักเสียหาย สุนัขตกใจมาก จึงพูดว่า “ไพศาล เราต้องรีบไปบอกครูว่า เราทำกระดาน ลื่นหัก ดีกว่านะ” ถ้านักเรียนเป็นไพศาล นักเรียนจะทำอย่างไรที่สุนัขพูด เพราะ
- ถ้าไม่ยอมรับผิดแล้ว เมื่อครูทราบภายหลังจะถูกลงโทษหนัก
 - คุณครูอาจจะชมเชยที่ยอมรับผิด
21. เวลาอยู่บ้าน พิชัยชอบหยิบเงินของคนอื่น ครั้งละบาทสองบาท ไปซื้อขนมกินเสมอ ถ้านักเรียนเป็นพิชัย นักเรียนจะไม่กระเทเช่นนั้น เพราะ
- ลูกที่ดีไม่มีใครลักขโมย
 - การลักขโมยเป็นการกระทำที่ผิดศีล
 - คนดียอมรับผิด เมื่อทำผิด
 - กลัวว่าถ้าทำอีกต่อไป จะถูกตำรวจจับ
22. สมศรีกับวรรณเป็นเพื่อนรักกัน สมศรีลืมหานังสือเรียนมา สมศรีกลัวครูทำโทษจึงคิดจะคืนกระเป๋าของวรรณ เพื่อหยิบเอาหานังสือ เรียนออกมาใช้ก่อน ถ้านักเรียนเป็นสมศรี นักเรียนจะไม่ กระทำเช่นนั้น เพราะ
- คนดีต้องยอมรับผิด เมื่อทำผิด
 - ครูจะชมเชยผู้ที่ยอมรับผิด
 - ครูจะทำโทษเมื่อรู้ว่าคืนกระเป๋าเพื่อน
23. ครุณำหนังสือนิทานไว้ในห้องเรียนเพื่อให้นักเรียนได้อ่านกันทุกคน แต่สมบัตินำหนังสือไปอ่านที่บ้านและไม่ยอมเอากลับมาคืน ถ้านักเรียนเป็นสมบัตินักเรียนจะทำเช่นนั้นหรือไม่
- ไม่ เพราะเป็นของส่วนร่วม ถ้าเอากลับบ้านไปทุกคนก็ไม่ได้อ่าน
 - ไม่ เพราะเดี๋ยวครูดู
 - เอาไปกลับบ้าน เพราะเดี๋ยวเอากลับมาคืนเมื่ออ่านเสร็จ
24. ประไพรนำแก้วน้ำดื่มในห้องเรียนไป แปรงฟันในตอนกลางวันทุกวัน นักเรียนคิดว่าประไพรควร ทำอย่างนั้นหรือไม่
- ไม่ควร เพราะ แก้วน้ำเป็นของส่วนรวม
 - ควร เพราะ ใช้ได้บ้างบางครั้ง
 - ควร เพราะ เพื่อนๆ คงไม่ว่าอะไร

25. ในการสอบวิชาภาษาไทยครั้งนี้ วินัสทำข้อสอบไม่ได้ เพราะไม่ได้เตรียมตัวมาล่วงหน้า ดารา ซึ่งเป็นเพื่อนรักของวินัสและนั่งข้าง ๆ เห็นวินัสทำข้อสอบไม่ได้ จึงแอบส่งกระดาษคำตอบให้ ถ้านักเรียนเป็นวินัส นักเรียนจะไม่ยอมรับกระดาษคำตอบของดาราเพราะ
- อยากได้คำชมเชยที่ทำข้อสอบได้ด้วยตนเอง
 - กลัวครูจับได้ และถูกลงโทษให้สอบตก
 - นักเรียนทุกคนต้องทำข้อสอบด้วยตนเอง
26. สุดาสอบวิชาสังคมศึกษา ได้คะแนน 19 คะแนน จากคะแนนเต็ม 20 คะแนน แต่การที่ สุดาสอบได้คะแนนมากนั้น เป็นเพราะสุดาลอกคำตอบของมาลี ถ้านักเรียนเป็นสุดา นักเรียนจะไม่กระทำเช่นนั้น เพราะ
- นักเรียนละอายใจในการลอกข้อสอบ
 - นักเรียนจะถูกลงโทษ ถ้าวลอกข้อสอบเพื่อน
 - นักเรียนทุกคนควรทำข้อสอบด้วยตนเอง
27. ในการทำกิจกรรมครูจัดให้นักเรียนมีการแข่งขันกันเขียนคำศัพท์ และครูทำกติกาข้อตกลงกับนักเรียนในการแข่งขัน แต่มีเพื่อนบางคนไม่ปฏิบัติตาม ดังนั้นนักเรียนควรทำอย่างไร
- อยู่เฉยไม่สนใจ เดี่ยวครูลงโทษเอง
 - เพื่อนไม่ปฏิบัติตาม เราก็ไม่ปฏิบัติตาม
 - ยังคงปฏิบัติตามข้อตกลง แต่บอกเพื่อนว่าอย่าทำผิดกติกา
28. ในการทำงานกลุ่ม มีข้อตกลงให้สมาชิกทุกคนไปหาข้อมูลเพื่อทำรายงานตามที่ครูได้มอบหมาย ให้แต่ สุภาวดี ไม่ได้หาข้อมูลมา ถ้านักเรียนเป็นสมาชิกกลุ่มเดียวกับสุภาวดีนักเรียนจะทำอย่างไร
- ลงโทษ สุภาวดีโดยไม่ให้สุภาวดีเข้ากลุ่มเพราะไม่ทำตามข้อตกลง
 - ให้อภัยสุภาวดี และให้สุภาวดีไปหาข้อมูลมา โดยกำชับให้สุภาวดีทำตามข้อตกลงของกลุ่ม ด้วย
 - ให้อภัย แต่นำเรื่องนี้ไปบอกครู

29. คุณครูให้นักเรียนแบ่งกลุ่มย่อย เพื่อหาข่าวมาเล่าในชั่วโมงเรียนใบ้ข่าวเสนอในที่ประชุมว่า ควร เล่าข่าวเศรษฐกิจ เพราะทุกคนกำลังสนใจเรื่องค่าเงินบาทลอยตัว แต่เพื่อนๆ ส่วนใหญ่ลงความเห็น ว่า ควรเล่าข่าวกีฬา เพราะขณะนี้กำลังมีการแข่งขันกีฬาเกมส์ ถ้านักเรียนเป็นใบ้ข่าว นักเรียนยินดี ปฏิบัติ ตามความคิดเห็นส่วนใหญ่ของเพื่อนหรือไม่
- ยินดีปฏิบัติตามความคิดเห็นส่วนใหญ่ ถึงแม้จะไม่เห็นด้วยก็ตาม
 - ต้องปฏิบัติตาม เพราะกลัวเพื่อนๆว่าเป็นเผด็จการ
 - ไม่ยินดีปฏิบัติตาม เพราะเพื่อนๆไม่เสนอข่าวเศรษฐกิจ
30. ในขณะที่สุภากำลังถามความคิดเห็นของเพื่อนในกลุ่มเพื่อหาข้อมูลในการจัดการแสดงในวันแม่ มิตรเสนอความคิดเห็นเพิ่มเติม ทำให้การหาข้อมูลต้องยืดเยื้อออกไปอีกถ้านักเรียนเป็นสุภา นักเรียนจะมีความรู้สึกอย่างไร
- รำคาญ และไม่สนใจฟังความคิดเห็นของมิตร
 - ควรรับฟังความคิดเห็นของมิตร เฉพาะส่วนที่เหมือนของตน
 - เต็มใจรับฟังความคิดเห็นของมิตร เพราะอาจเป็นความคิดเห็นที่มีประโยชน์
31. ในห้องเรียนเป็นที่รู้กันว่าจอมใจไม่ชอบอัจฉณา เมื่อถึงเวลาแสดงความคิดเห็นจอมใจพาดพิงถึงอัจฉณาในทางที่ไม่ดี นักเรียนคิดว่าเป็นการกระทำที่เหมาะสมหรือไม่
- ไม่เหมาะสม เพราะอัจฉณาอาจจะโกรธ
 - ไม่เหมาะสม เพราะเป็นการกล่าวหาคนอื่น ๆ เป็นสิ่งที่ไม่ดี
 - เหมาะสมเพราะ อาจจะเป็นเรื่องจริงก็ได้
32. สมาชิกในกลุ่มของนรินทร์มีการแสดงความคิดเห็นที่พาดพิงต่อว่าสมาชิกอีกกลุ่มหนึ่งที่ทำให้เกิดความเสียหายในการทำกิจกรรมในชั่วโมงเรียนวิทยาศาสตร์ นักเรียนคิดว่าเป็นการกระทำที่เหมาะสมหรือไม่เพราะเหตุใด
- ไม่เหมาะสม เพราะ อาจทำให้ทั้ง 2 กลุ่มทะเลาะกัน
 - ไม่เหมาะสม เพราะ เป็นการล่วงเกินผู้อื่นและทำให้ผู้อื่นรับความเสียหาย
 - เหมาะสม เพราะ ถือว่าเป็นเรื่องปกติที่มีการพาดพิงกันบ้าง

33. เพชรปวดปัสสาวะมาก แต่ตอนนั้นครูกำลังหันหลังเขียนกระดานอยู่กับนักเรียน ถ้านักเรียนเป็นเพื่อนนักเรียนจะทำอย่างไร
- ยกมือ แล้วขออนุญาตครูก่อน
 - ลุกขึ้นไปห้องน้ำเลย แล้วถ้าครูหันมาไม่เห็นให้เพื่อนบอกว่าตนไปห้องน้ำ
 - ไม่ขออนุญาต แต่รีบกลับมาโดยด่วน
34. ชาญชัยถือของพระรุ้งพระรัง เมื่อเห็นครูกำลัง เดินผ่านมา นักเรียนคิดว่าชาญชัยควรทำอย่างไร
- ยื่นตรง แล้วคำนับ
 - เดินสวนกับครูไม่ทำความเคารพเพราะถือของพระรุ้งพระรัง
 - หลบเลียงเดินไปทางอื่น
35. เพื่อนๆ ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ต่างรู้ว่าลัดดาไม่มีฝีมือในการประดิษฐ์ ลัดดาจึงมีบทบาทมากในการจัดพานไหว้ครูเพื่อส่งเข้าประกวด เพื่อนห้องอื่นมาปรึกษาเพื่อให้ลัดดาช่วยออกแบบพานให้ ลัดดาต้องการให้พานของที่ห้องชนะที่หนึ่ง เธอจึงแก้งออกแบบพานของเพื่อนห้องอื่นให้สวย น้อย กว่าห้องของตนเอง ถ้านักเรียนเป็นเพื่อนคนหนึ่งซึ่งอยู่ห้องเดียวกับลัดดา นักเรียนจะมี ความรู้สึก อย่างไร
- เห็นด้วยกับลัดดา เพราะห้องอื่นเป็นคู่แข่งของห้องเรา
 - ไม่เห็นด้วยควรปล่อยให้แต่ละห้องคิดและทำกันเอง
 - ไม่เห็นด้วย เพราะทุกคนเป็นเพื่อนกัน ควรช่วยเหลือโดยไม่กั้นแกล้ง
36. พงศกรตัวโตที่สุดในห้องเรียนชอบแกล้งเพื่อนในห้อง วันหนึ่งพงศกรไปดึงผมเปียของนิสา นิสานิสานุกรมมาก ถ้านักเรียนเป็นนิสานักเรียนจะทำอย่างไร
- ไปบอกคุณครู
 - คราวต่อไปจะหาวิธีแกล้งพงศกรกลับ
 - จะไม่เล่นกับพงศกรอีกต่อไป

37. นักเรียนชั้นป.5/1 ได้รับมอบหมายให้จัดปายนิเทศน์ในวันแม่แห่งชาติ ซึ่งทุกคนร่วมกันประชุม เพื่อวางแผนในการทำงาน แต่สายฝนไม่ชอบการประชุมร่วมกัน จึงหาวิธีหลบเลี่ยง ถ้านักเรียนเป็นน้ำฝน นักเรียนจะทำเช่นเดียวกับน้ำฝนหรือไม่
- ไม่ เพราะเดี๋ยวเพื่อนจะโกรธ
 - ไม่ เพราะ เราต้องเข้าร่วมประชุมปรึกษากันเพื่องานจะได้เสร็จ
 - ทำ เพราะ ว่า ค่อยถามเพื่อนก็ได้ว่าประชุมเรื่องอะไร
38. ครูมอบหมายงานให้นักเรียนทำรายงาน แล้วจากนั้นสมาชิกในกลุ่มมีการประชุมปรึกษาหารือกัน ส่วนในกลุ่มของคำ นั้นมีการประชุมกันหลังเลิกเรียน ซึ่งสมาชิกในกลุ่มนั้น มีแก้วตาเป็นสมาชิก ด้วยแต่แก้วตาต้องรีบกลับบ้าน ถ้านักเรียนเป็นแก้วตานักเรียนควรทำอย่างไร
- เข้าร่วมประชุมวางแผนร่วมกับเพื่อน
 - ไม่เข้าร่วมเพราะต้องรีบกลับบ้าน
 - ไม่เข้าร่วม เพราะคิดว่าขาดเราคนเดียวก็คงไม่เป็นอะไร
39. ในวันเสาร์ เพื่อนๆ ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 นัดหมายกันมาจัดบอร์ด “อ่าลาอาลัย” เพื่อแสดงความรู้สึกต่อพี่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ระบุเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 คนหนึ่ง ซึ่งต้องการ อยู่บ้านเพื่อดูรายการโทรทัศน์ที่ตนเองชอบที่สุด ถ้านักเรียนเป็นระวินนักเรียนจะตัดสินใจอย่างไร
- เสียสละเวลา มาช่วยเพื่อนๆ จัดบอร์ดในวันหยุด
 - บอกเพื่อนว่าไม่ว่างจึงมาช่วยเพื่อนๆ ไม่ได้
 - มาจัดบอร์ดแล้วขอตัวกลับบ้านก่อน
40. ทางโรงเรียนขอความร่วมมือจากนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ทุกคนเดินรณรงค์เพื่อเชิญชวนประชาชนมาใช้สิทธิเลือกตั้ง มณีเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 คนหนึ่งที่ไม่ชอบเดินตากแดดเป็นระยะทางไกล ๆ ถ้านักเรียนเป็นมณีนักเรียนจะมีความรู้สึกอย่างไรต่อการเดินรณรงค์ครั้งนี้
- เต็มใจไปเดินรณรงค์ในครั้งนี้
 - ไม่อยากจะไปเดินจึงพยายามหลบเลี่ยงเมื่อมีโอกาส
 - เพื่อน ๆ ไปกันทั้งนั้นจึงจำใจต้องไปร่วมเดินด้วย

41. ในการไปทัศนศึกษา คุณครูให้นักเรียนเลือกว่าจะไปพิพิธภัณฑ์หุ่นขี้ผึ้ง จังหวัดนครปฐมหรือไปวัดไร่โรงวัว จังหวัดสุพรรณบุรี เพื่อนๆส่วนใหญ่ลงความเห็นว่าจะไปพิพิธภัณฑ์หุ่นขี้ผึ้ง เพราะเสียค่ารถน้อยกว่า แต่สาธิตอยากไปวัดไร่โรงวัวมากกว่าเพราะเธอยังไม่เคยไป ถ้านักเรียนเป็น สาธิตนักเรียนมีความรู้สึกอย่างไร
- จำใจไปทัศนศึกษาครั้งนี้
 - จะไม่ไปร่วมทัศนศึกษาครั้งนี้
 - เมื่อเป็นมติของกลุ่ม จึงเต็มใจไปทัศนศึกษาในครั้งนี้
42. ครูให้นักเรียนแต่ละกลุ่มส่งตัวแทนออกมานำเสนองาน ซึ่งในกลุ่มของดวงใจ ดวงใจได้ถูกสมาชิกในกลุ่มเสนอชื่อออกมานำเสนองาน ถ้านักเรียนเป็นดวงใจจะยอมรับหรือไม่
- ยอมรับในข้อตกลงและออกมานำเสนอ
 - ยอมรับแต่ไม่ออกมานำเสนอ
 - ไม่ยอมรับ และให้เพื่อนเสนอคนอื่น
43. คุณครูให้ทุกคนในห้องช่วยกันจัดป้ายนิเทศ เนื่องในวันแม่แห่งชาติ เพื่อนๆ ในห้องช่วยกันทำหน้าที่ต่างๆ ตามแต่ละคนถนัด ส่วนอนเณกลาง มีฝีมือในการเขียนตัวหนังสือ แต่เนื่องจากงานเขียนมีจำนวนมาก เขาจึงใช้เวลาในช่วงพักกลางวัน และตอนเย็นหลังเลิกเรียน เขียนข้อความต่างๆ ถ้านักเรียนเป็นอนเณกลางนักเรียนจะรู้สึกอย่างไร
- รู้สึกว่าถูกเพื่อนๆ เอาจเปรียบ เพราะตนต้องทำงานหนักอยู่คนเดียว
 - รู้สึกไม่อยากทำแต่ก็จำใจ เพื่อให้งานแล้วเสร็จ
 - รู้สึกพอใจทำในสิ่งที่ตนเองมีความสามารถ เพื่อช่วยเหลืองานส่วนรวม
44. เมื่อใกล้ถึงวันลอยกระทง นักเรียนรวมกลุ่มเพื่อทำกระทงเข้าประกวด สุธินไม่ถนัดทำกระทงเพื่อน ๆ จึงให้สุทินเป็นลูกมือช่วยฉีกใบตอง และหาอุปกรณ์ต่าง ๆ ในการทำกระทงมา ถ้านักเรียนเป็นสุทินนักเรียนจะรู้สึกอย่างไรในการทำงานกับเพื่อน ๆ
- เต็มใจที่ได้มีส่วนช่วยเพื่อน ๆ
 - ไม่ถนัด จึงปล่อยให้เพื่อน ๆ ทำกันเอง
 - ต้องการชนะการประกวดจึงช่วยเพื่อน ๆ บ้าง

45. ในกลุ่มของมานี้ นั้นมีการแบ่งหน้าที่กันทำงานภายในกลุ่มและสนใจซึ่งเป็นสมาชิกคนหนึ่งไม่ได้ ทำตามหน้าที่ของตนเท่าที่ควร ถ้านักเรียนเป็นสมาชิกนักเรียนจะรู้สึกอย่างไร
- ก. รู้สึกไม่ดีต่อการกระทำของตนเอง คราวต่อไปต้องทำหน้าที่ของตนให้ดีที่สุด
 - ข. รู้สึกพอใจที่ได้ทำหน้าที่ของตนเองไม่มากนักน้อย
 - ค. รู้สึกเฉยๆ ยังไงก็ได้ทำหน้าที่ของตนแล้ว
46. ครูมอบหมายให้นักเรียนทำความสะอาดห้องประชุมของโรงเรียน ซึ่งนักเรียนแบ่งหน้าที่กันทำใน แต่ละส่วนของห้องประชุม แต่ครูใจไม่ทำในส่วนของตนแต่ไปช่วยทำในส่วนของคนอื่น ถ้านักเรียน นักเรียนจะทำอย่างไร เช่น ชูใจหรือไม่
- ก. ไม่ เพราะ มีการแบ่งหน้าที่กันแล้วต้องทำหน้าที่ของตนให้ดีที่สุด
 - ข. ไม่ เพราะ ทำหน้าที่ของตนให้เสร็จก่อนถึงจะไปช่วยคนอื่น
 - ค. ทำเช่นเดียวกับชูใจ เพราะ เดี่ยวเพื่อนจะไปช่วยทำความสะอาด

เกณฑ์ของตัวเลือกระดับคะแนน

- 3 คะแนน หมายถึง ตัวเลือกนั้นมีระดับการคาดหวังทางสังคม ความสัมพันธ์ และการคล้อยตามเป็นระดับมากที่สุดและได้รับการยอมรับจากกลุ่ม
- 2 คะแนน หมายถึง ตัวเลือกนั้นมีระดับการคาดหวังทางสังคม ความสัมพันธ์ และการคล้อยตามเป็นระดับที่อยู่ในปานกลางและค่อนข้างได้รับการยอมรับจากกลุ่ม
- 1 คะแนน หมายถึง ตัวเลือกนั้นมีระดับการคาดหวังทางสังคม ความสัมพันธ์ และการคล้อยตามเป็นระดับน้อยที่สุดและได้รับการยอมรับจากกลุ่มน้อย

เกณฑ์ที่ใช้วัดระดับคุณลักษณะดังนี้

คุณลักษณะ	ระดับคะแนน		
	3	2	1
1. ความมีวินัย - เชื้อฟังคำสั่ง	แต่งกายสุภาพเรียบร้อย เชื้อฟังครู ปฏิบัติตาม ทันทีที่ครูบอกกล่าวและ ไม่มีทำที่ที่จะปฏิเสธ	แต่งกายสุภาพเรียบร้อย เชื้อฟังครู ปฏิบัติตามครู บ้าง ในบางครั้ง	แต่งกายไม่สุภาพ เรียบร้อย เชื้อฟังครู ปฏิบัติตามครูบ้างใน บางครั้ง แต่ต้องให้ครู กำชับเป็นประจำ
- ไม่ส่งเสียงดังรบกวน ผู้อื่น	ตั้งใจเรียนฟังครูอธิบาย เมื่อมีข้อสงสัย ยกมือขึ้น แล้วถามครูทุกครั้ง ไม่คุย ในขณะที่ทำงาน	ตั้งใจฟังครูอธิบาย มีการ กระซิบพูดคุยกันใน ระหว่างที่เรียนและ ในขณะที่ทำงาน	ไม่ค่อยฟังครูอธิบายและ พูดคุยส่งเสียงดังในเวลา เรียนและในขณะที่ทำงาน
- เข้าแถวรอตามลำดับ	เข้าแถวอย่างเป็นระเบียบ เรียบร้อยทุกครั้ง ไม่แย่ง กัน	เข้าแถวอย่างเป็นระเบียบ เรียบร้อยบ้างในบางครั้ง	แซงแถวคนอื่นเป็นประจำ
- รักษาความสะอาด ของห้องเรียน	ทำเวรประจำวันใน ห้องเรียนทุกครั้ง ไม่ทิ้ง ขยะในห้องเรียน และ ช่วยกันรักษาความสะอาด	ทำเวรประจำวันใน ห้องเรียนทุกครั้ง ทิ้งขยะ ในห้องเรียนบ้างใน บางครั้ง	ไม่ทำเวรประจำวันใน ห้องเรียน ทิ้งขยะใน ห้องเรียน
2. ความรับผิดชอบ - ส่งงานครบตามที่ครู ได้รับมอบหมาย	ส่งงานครบตามที่ได้รับ มอบหมายเป็นประจำ	ส่งงานครบแต่ต้องให้ครู เตือนเป็นบางครั้ง	ส่งงานไม่ครบและต้องให้ ครูเตือนเป็นประจำ
- ทำงานเสร็จตามเวลา ที่กำหนด	ทำงานเสร็จสมบูรณ์ ภายในเวลาที่ครูกำหนด เป็นประจำ	ส่วนมากงานจะทำเสร็จ ภายในเวลาที่กำหนด	ทำงานไม่เสร็จในบางครั้ง ตามเวลาดำหนดและ ทำงานล่าช้ามาก
- เข้าเรียนสม่ำเสมอ	เข้าเรียนทุกครั้งเข้าเรียน ตรงเวลาเสมอ	เข้าเรียนทุกครั้งแต่ บางครั้งเข้าห้องเรียนสาย	ส่วนมากจะขาดเรียนและ เข้าเรียนสายบ้างใน บางครั้ง
- เข้าร่วมกิจกรรม ตามที่ได้รับมอบหมาย	เข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย อย่างเต็มที่	เข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ตามที่ได้รับมอบหมายทุก ครั้งแต่ต้องให้ครูเตือน บ้างบางครั้ง	เข้าร่วมกิจกรรมตามที่ ได้รับมอบหมายใน บางครั้งแต่ต้องครูเตือน เป็นประจำ

คุณลักษณะ	ระดับคะแนน		
	3	2	1
- มีการเตรียมอุปกรณ์การเรียนพร้อม	มีการเตรียมอุปกรณ์การเรียนครบทุกครั้ง	มีการเตรียมอุปกรณ์การเรียนครบในบางครั้ง	มีเตรียมอุปกรณ์การเรียนไม่ครบเป็นประจำ
3. ความซื่อสัตย์ - ไม่หยิบของผู้อื่นก่อนได้รับอนุญาต	ขออนุญาตก่อนทุกครั้งเมื่อหยิบของคนอื่น	บางครั้งขออนุญาตก่อนเมื่อหยิบของคนอื่น	ไม่ขออนุญาตก่อนเมื่อหยิบของคนอื่น
- ไม่ทุจริตในการสอบ	ทำข้อสอบด้วยตนเองทุกครั้ง ไม่แสดงพฤติกรรมที่จะทุจริตในการสอบ	ทำข้อสอบด้วยตนเอง แต่แสดงพฤติกรรมที่จะทุจริตในการสอบบ้างบางครั้ง	ลอกข้อสอบคนอื่นบ้างในบางครั้ง
- รักษากฎกติกาในการทำกิจกรรมร่วมกัน	ปฏิบัติตามข้อตกลง กฎ กติกาในการทำกิจกรรมอย่างเคร่งครัดทุกครั้ง	ส่วนมากปฏิบัติตามข้อตกลง กฎ กติกาในการทำกิจกรรม	ไม่ค่อยปฏิบัติตามข้อตกลง กฎ กติกาในการทำกิจกรรม
4. การเคารพสิทธิและเสรีภาพ - รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น	รับฟังความคิดเห็นอย่างตั้งใจ และให้ความสนใจกับเพื่อนที่แสดงความคิดเห็น	รับฟังความคิดเห็น ของคนอื่น	ไม่ค่อยรับฟังความคิดเห็นคนอื่น
- แสดงความคิดเห็นออกมาโดยไม่ล่วงเกินผู้อื่น	แสดงความคิดเห็นที่ดี และมีประโยชน์ โดยไม่ล่วงเกินผู้อื่นให้ได้รับความเสียหาย	แสดงความคิดเห็น โดยไม่ค่อยล่วงเกินผู้อื่น	ไม่ค่อยแสดงความคิดเห็น และ เมื่อแสดงความคิดเห็น โดยล่วงเกินผู้อื่นในบางครั้ง
- การเคารพครูอาจารย์	แสดงความเคารพต่อครูด้วยความอ่อนน้อมถ่อมตน พูดยาไพบเราะ พูชมมีหางเสียง	แสดงความเคารพต่อครู	ไม่ค่อยแสดงความเคารพต่อครู ชอบหลบหลีกครู
- ไม่ข่มเหงรังแกแกล้งผู้อื่น	ประพฤติดนเรียบรื้อยไม่หยอกล้อกัน หรือรังแกเพื่อนในขณะที่เรียน และเห็นใจคนอื่น	ประพฤติดนเรียบรื้อยแต่มีการหยอกล้อกันเล็กน้อย	ทำร้าย ทะเลาะกับเพื่อน และหยอกล้อเพื่อนในขณะที่เรียน

คุณลักษณะ	ระดับคะแนน		
	3	2	1
5. ความสามัคคี - การประชุมวางแผน	รวมกลุ่มร่วมประชุม ปรึกษาหารือกันทุกครั้ง เมื่อมีกิจกรรมหรืองาน ต่างๆ	รวมกลุ่มร่วมประชุม ปรึกษาหารือกันใน บางครั้ง	ไม่มีการรวมกลุ่มร่วม ประชุมปรึกษาหารือ
- การมีส่วนร่วมใน กิจกรรม	มีส่วนร่วมในกิจกรรม กลุ่มทุกครั้ง ด้วยความ เต็มใจ	มีส่วนร่วมในกิจกรรม แต่ต้องให้เพื่อนเตือนว่า จะต้องทำอะไร	ไม่มีส่วนร่วมในกิจกรรม คอยหลีกเลี่ยงงาน
- ยอมรับในข้อตกลง ของกลุ่ม	ยอมรับในมติข้อตกลง ของกลุ่มและปฏิบัติตาม ข้อตกลงอย่างเต็มใจ	ยอมรับในมติข้อตกลงของ กลุ่มและปฏิบัติตาม ข้อตกลงในบางครั้ง	ไม่ยอมรับในมติข้อตกลง ของกลุ่มและไม่ปฏิบัติ ตาม
- ช่วยเหลืองานในกลุ่ม	ช่วยเหลืองานเพื่อนใน กลุ่มทุกครั้งด้วยความเต็ม ใจ	ช่วยเหลืองานในกลุ่ม เฉพาะในหน้าที่ของ ตนเองเท่านั้น	ไม่คอยช่วยเหลืองานใน กลุ่ม

หน่วยการเรียนรู้ที่ 1

กลุ่มสาระการเรียนรู้	สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม	ชั้น	ป.5
ชื่อหน่วย	เศรษฐศาสตร์ในชีวิตประจำวัน	แผนการจัดการเรียนรู้ที่	1
เรื่อง ที่ 1.1	ปัจจัยที่มีผลต่อการผลิตและการบริการ	เวลา	1 ชั่วโมง

1. มาตรฐาน การเรียนรู้ ส 3.2 : เข้าใจระบบและสถาบันทางเศรษฐกิจต่างๆ ความสัมพันธ์ของระบบเศรษฐกิจและความจำเป็นของการร่วมมือกันทางเศรษฐกิจในสังคมโลก
 - ข้อ 1. รู้และเข้าใจปัจจัยต่างๆที่มีผลต่อการทำงานทั้งการผลิตและการบริการ
2. จุดประสงค์การเรียนรู้
 - 2.1 นักเรียนสามารถบอกความหมายของปัจจัยที่มีผลต่อการผลิตสินค้าและบริการ
 - 2.2 นักเรียนสามารถอธิบายเกี่ยวกับต้นทุนการผลิต และการคำนึงถึงการประหยัดที่เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการผลิตและการบริการ
 - 2.3 นักเรียนปฏิบัติตนตามข้อตกลงเกี่ยวกับการประพฤติตนในขณะที่เรียนแบบร่วมมือ
 - 2.4 นักเรียนทำงานด้วยความสามัคคีร่วมกันปรึกษาหาคำตอบและยอมรับความคิดเห็นของ กลุ่ม
3. สาระการเรียนรู้

ปัจจัยที่มีผลต่อการผลิตและการบริการ

 - ต้นทุนการผลิต
 - การคำนึงถึงการประหยัด
4. กิจกรรมการเรียนการสอน
 - 4.1 ชี้นำ

ครูอธิบายวิธีการเรียนแบบร่วมมือ (Numbered Heads Together)

โดยอธิบายว่า เป็นการเรียนที่มีการทำงานเป็นกลุ่ม และสมาชิกในแต่ละกลุ่มจะมีการกำหนดกันว่าใครจะเป็นหมายเลข 1, 2, 3, 4 ซึ่งภายในกลุ่มต้องช่วยเหลือกันทำงาน และเมื่อมีการเรียกหมายเลขใดให้ตอบคำถามนั้น ให้หมายเลขนั้นลุกขึ้นตอบโดยเพื่อนๆ ในกลุ่มนั้น ช่วยกันหาคำตอบ

4.2 ชั้นสอน

4.2.1 ครูเกริ่นนำโดยถามนักเรียนเกี่ยวกับรายการในโทรทัศน์ว่า นักเรียนเคยดูรายการอะไรบ้าง จากนั้นครูจึงถามต่อไป เกี่ยวกับรายการกบนอกกะลาว่า นักเรียนคนใดเคยดูรายการกบนอกกะลาบ้าง หลังจากนั้นครูเปิด VDO รายการกบนอกกะลา เกี่ยวกับอาชีพ การทำน้ำปลา ตอน สยามซอส ให้นักเรียนดู เมื่อนักเรียนดูเสร็จแล้ว ครูและนักเรียนร่วมกันอภิปรายและครูถามคำถามนักเรียน เกี่ยวกับสิ่งที่ดู จาก VDO รายการกบนอกกะลา ตอน สยามซอส

คำถามที่ครูถามนักเรียน 1. สิ่งที่นักเรียนดูเกี่ยวกับอะไร

2. นักเรียนสรุปสิ่งที่ดู

- มีปัจจัยอะไรบ้างในการผลิตน้ำปลา
- ขั้นตอนในการผลิตน้ำปลามีอะไรบ้าง
- ในการผลิตน้ำปลาต้องคำนึงถึงอะไรบ้าง
- การขายน้ำปลามีการขายโดยวิธีใดบ้าง

4.2.2. ครูอธิบายเกี่ยวกับพฤติกรรมกรรมการผลิต จากนั้นนักเรียนแบ่งกลุ่ม กลุ่มละ 2 คน ศึกษาใบความรู้เรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการผลิตสินค้าและบริการของผู้ผลิต หลังจากนั้นครูและนักเรียนร่วมกันอภิปรายเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการผลิตสินค้าและบริการของผู้ผลิตแล้ว นักเรียนช่วยกันทำใบงานที่ครูแจกให้ภายในกลุ่มเดิม

4.2.3 นักเรียนเข้ากลุ่มใหม่ กับเพื่อนที่นั่งข้างๆ กลุ่มละ 4 คน แล้วให้นักเรียนในกลุ่มกำหนดกันว่าใครจะเป็นหมายเลขใด 1 หรือ 2 หรือ 3 หรือ 4

4.2.4 ครูทำความเข้าใจกับนักเรียนเกี่ยวกับการตอบคำถามของแต่ละกลุ่มว่า

- ให้นักเรียนทุกคนช่วยกันร่วมมือกันปรึกษาหาคำตอบ
- ไม่ส่งเสียงดังรบกวนผู้อื่น
- ยอมรับฟังความคิดเห็นคนอื่น

4.2.5 ครูตั้งคำถามให้นักเรียนปรึกษาคำตอบกัน จากนั้นครู สุ่มเรียกหมายเลขใดหมายเลขหนึ่งให้ตอบ สมาชิกในกลุ่มต่างๆ ที่เป็นหมายเลขนั้น จะยกมือแข่งขันกันตอบใครที่ยกมือก่อนจะได้ตอบก่อน

คำถามที่ครูถามนักเรียน

- ปัจจัยที่มีผลต่อการผลิตสินค้าและการบริการของผู้ผลิตมีอะไรบ้าง
- การผลิตและบริการที่ดีเป็นอย่างไร
- นักเรียนยกตัวอย่างสินค้า 1 อย่าง แล้วสินค้านั้นมีปัจจัยในการผลิตอะไรบ้าง
- ฤดูกาลมีผลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อสินค้าและบริการอย่างไร

4.2.6 นักเรียนในกลุ่มช่วยกันระดมสมอง ยกตัวอย่างสินค้าที่เหมาะสมกับฤดูร้อนมาให้มากที่สุดแล้วในแต่ละกลุ่มส่งตัวแทนกลุ่มออกมานำเสนอหน้าชั้นเรียน

4.3 ขั้นสรุป

ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปความรู้ที่ได้และครูเปิดโอกาสให้นักเรียนซักถามในประเด็นดังนี้

- ปัจจัยการผลิตสินค้า/การบริการ
- ต้นทุนในการผลิต
- การคำนึงถึงการประหยัด

5. สื่อและแหล่งการเรียนรู้

- ใบความรู้เรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการผลิตและการบริการ
- ใบงานเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการผลิตและการบริการ
- วีดีโอ เรื่อง สยามซอส เวลา 40 นาที

6. การวัดและประเมินผล

- ทักษะการตอบคำถาม
- การตรวจใบงานเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการผลิตและการบริการ
- สังเกตพฤติกรรมการร่วมมือ
- สังเกตพฤติกรรมการสามัคคี

7. บันทึกผลหลังการจัดกิจกรรม

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ลงชื่อ.....(ผู้สอน)
(.....)

ใบความรู้เรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการผลิตและการบริการ

ปัจจัยการผลิตสินค้าและบริการ หมายถึง สิ่งที่น่ามารวมกันแล้วทำให้เกิดการผลิตสินค้าและบริการขึ้น

ปัจจัยที่มีผลต่อการผลิตและการบริการ ในการผลิตสินค้าและบริการผู้ผลิตต้องคำนึงถึงปัจจัยดังต่อไปนี้

1. ต้นทุนการผลิต

ในการผลิตสินค้าและบริการ ผู้ผลิตจะต้องรวบรวมปัจจัยการผลิตต่างๆ เพื่อใช้ในการผลิตและการนำเอาปัจจัยการผลิตเหล่านั้นมาใช้ ผู้ผลิตต้องจ่ายค่าตอบแทนหรือค่าชดเชยให้แก่เจ้าของปัจจัยการผลิต เช่น ค่าเช่า ค่าจ้าง

ต้นทุนการผลิตจะสูงหรือต่ำขึ้นอยู่กับจำนวนและราคาของปัจจัยการผลิตสินค้าที่ผู้ผลิตต้องจ่ายให้แก่เจ้าของปัจจัยการผลิต ต้นทุนการผลิตก็จะเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย เพราะสิ่งที่ผู้ผลิตปรารถนาก็คือ การเสียต้นทุนต่ำที่สุด และได้กำไรสูงสุด ต้นทุนการผลิตแบ่งออกเป็น

1. ต้นทุนการผลิตระยะสั้น
2. ต้นทุนการผลิตระยะยาว

2. คำนึงถึงการประหยัด

1. การประหยัดด้านปัจจัยการผลิต เมื่อผู้ผลิตขยายการผลิต โดยใช้โรงงานหรือที่ดินเท่าเดิม หรือเพิ่มขึ้นแต่เพียงบางส่วน หรือกรณีที่ขยายการผลิต โดยจะต้องจ้างคนงานมากขึ้นก็สามารถนำเอาหลักการแบ่งงานกันทำจัดการให้พนักงานแต่ละคนทำงานตามความถนัดเฉพาะอย่าง จนมีความชำนาญและมีประสิทธิภาพสูง ผลผลิตที่ได้เฉลี่ยต่อคนงาน 1 คนก็จะเพิ่มขึ้น การประหยัดเช่นนี้จะช่วยให้ต้นทุนลดลง

2. การประหยัดจากการจัดการ เมื่อขยายการผลิตมากขึ้นก็ไม่จำเป็นต้องจ้างแรงงานเพิ่มขึ้น และค่าใช้จ่ายในการจัดการอื่น เช่น เงินเดือนผู้จัดการ ค่าเช่าสำนักงาน ค่าประกันภัย มักจะคงที่ไม่ต้องเพิ่มตามจำนวนผลผลิต เมื่อสินค้าเพิ่มขึ้นต้นทุนจึงลดลง

3. การประหยัดทางเทคนิค เมื่อขยายโรงงานให้ได้ธุรกิจขนาดใหญ่ ผู้ผลิตก็สามารถหาเครื่องจักร เครื่องมือ และอุปกรณ์การผลิตที่ทันสมัย มีประสิทธิภาพสูงขึ้น และสามารถดำเนินงานด้านค้นคว้าวิจัยเอง ให้มีวิธีบริหารและการผลิตที่ช่วยให้ต้นทุนลดลงได้

4. การประหยัดด้านการตลาด เมื่อขยายการผลิตมากขึ้น ค่าใช้จ่ายในการตลาด เช่น ค่าโฆษณา ค่าคนเดินตลาด ไม่ได้เปลี่ยนแปลงไปตามจำนวนผลผลิตเป็นต้น

การผลิตและการบริการในระดับภูมิภาค ผู้ผลิตควรคำนึงถึงปัจจัยต่างๆ ดังต่อไปนี้

1. พฤติกรรมของผู้บริโภค

การที่ผู้บริโภคเสียเงินซื้อสินค้าและบริการชนิดใดชนิดหนึ่ง แสดงว่าผู้บริโภคได้พิจารณาแล้ว เห็นว่าสินค้าหรือบริการนั้นสามารถให้ความพอใจ จึงยอมสละเงินแลกเปลี่ยนมา

2. รายได้ของผู้บริโภค

การจะซื้อสินค้าหรือบริการใดนั้น ผู้บริโภคจะต้องมีแผนใช้เงินในแต่ละวัน แต่ละสัปดาห์ ซึ่งจะต้องใช้จ่ายอย่างประหยัด

3. จำนวนผู้บริโภค

ถ้าผลิตมากเกินไป แต่ผู้บริโภคมีน้อย จะนำมาซึ่งการขาดทุน

4. ฤดูกาล

การผลิตและบริการบางอย่างเป็นไปตามฤดูกาล เช่น ฤดูหนาวสินค้าผ้าห่มและเสื้อกันหนาวจะมีความต้องการมากขึ้น ฉะนั้นเมื่อถึงฤดูร้อนก็ต้องผลิตให้น้อยลง

5. คุณภาพสินค้าและบริการ

ผู้บริโภคที่มีรายได้สูงขึ้นจะมีความต้องการในสินค้าที่มีคุณภาพมากขึ้นหรือต้องการเครื่องใช้ในการอำนวยความสะดวกมากยิ่งขึ้น เช่น เครื่องซักผ้า เครื่องดูดฝุ่น เป็นต้น

ที่มา: สมศักดิ์ สินธุระเวชฎ์. 2544. สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ป. 5. กรุงเทพมหานคร:

โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.

ใบงานเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการผลิตและการบริการ

คำชี้แจง ให้นักเรียนแบ่งกลุ่ม กลุ่มละ 2 คน แล้วช่วยกันตอบคำถามดังต่อไปนี้

1. ปัจจัยในการผลิตสินค้าและบริการ หมายถึง.....

.....

2. ปัจจัยที่มีผลต่อการผลิตสินค้าและบริการของผู้ผลิต ในการผลิตสินค้าและบริการ ผู้ผลิตต้องคำนึงถึงปัจจัย ดังนี้

2.1 ต้นทุนการผลิตคือ.....

.....

.....

ต้นทุนในการผลิตแบ่งออกเป็นกี่ประเภท อะไรบ้าง พร้อมทั้งอธิบาย

.....

.....

2.2 การคำนึงถึงการประหยัด มีอะไรบ้าง พร้อมทั้งอธิบาย

.....

.....

3. ให้นักเรียนยกตัวอย่างสินค้าที่เหมาะสมกับฤดูร้อนมาให้มากที่สุด

.....

.....

4. ให้นักเรียนเขียนบรรยาย ฤดูกาลที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อสินค้าและบริการ

.....

.....

.....

สมาชิกในกลุ่ม ชื่อ — นามสกุล 1.....ชั้น.....เลขที่.....

2.....ชั้น.....เลขที่.....

หน่วยการเรียนรู้ที่ 1

กลุ่มสาระการเรียนรู้	สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม	ชั้น	ป. 5
ชื่อหน่วย	เศรษฐศาสตร์ในชีวิตประจำวัน	แผนการจัดการเรียนรู้ที่	2
เรื่อง	1.2 ตลาด	เวลา	2 ชั่วโมง

1. มาตรฐานการเรียนรู้ ส 3.2 : เข้าใจระบบและสถาบันทางเศรษฐกิจต่างๆ ความสัมพันธ์ของระบบ

เศรษฐกิจและความจำเป็นของการร่วมมือกันทางเศรษฐกิจในสังคมโลก

ข้อ 2. รู้และเข้าใจบทบาทของการใช้เงินในระบบเศรษฐกิจการตลาด

2. จุดประสงค์การเรียนรู้

2.1 นักเรียนสามารถอธิบายความหมายของตลาดได้

2.2 นักเรียนสามารถบอกประเภทของตลาดได้

2.3 นักเรียนสามารถสรุปข้อมูลที่ได้จากการศึกษาในเอกสารเกี่ยวกับประเภทตลาดที่ได้รับมอบหมายครบถ้วนทุกประเด็น และเสร็จตามเวลาที่กำหนด

2.4 นักเรียนมีความรับผิดชอบในการทำงานในกลุ่มตามที่ได้รับมอบหมายและมีความซื่อสัตย์ รักษากฎกติกาการทำงานกิจกรรม ร่วมกันและไม่ลอกงานของกลุ่มอื่น

3. สาระการเรียนรู้

3.1 ความหมายของตลาด

3.2 ประเภทของตลาด

- ตลาดตามลักษณะการดำเนินงานของผู้ขาย
- ตลาดตามลักษณะของสินค้าที่ผลิต
- ตลาดตามชนิดของสินค้า
- ตลาดตามลักษณะการแข่งขัน

4. กิจกรรมการเรียนรู้การสอน

4.1 ขั้นนำ

ครูอธิบายชี้แจงวิธีการเรียนแบบร่วมมือ (Jigsaw) กับนักเรียน โดยอธิบายว่า เป็นการเรียนแบบกลุ่มซึ่งสมาชิกในกลุ่มแต่ละคนมีหน้าที่รับผิดชอบหัวข้อที่ศึกษาคนละ 1 หัวข้อ ตามเอกสารที่ครูแจกในกลุ่ม ซึ่งสมาชิกในกลุ่มจะมีหัวข้อที่แตกต่างกัน แล้วสมาชิกในกลุ่มมีการแยกกัน ไปเข้ากลุ่มใหม่อีกกลุ่มหนึ่งที่มีหัวข้อที่ศึกษาเหมือนกันเมื่อศึกษาหัวข้อที่ตนรับผิดชอบแล้วก็กลับมายังกลุ่มเดิมเพื่อเผยแพร่ความรู้ให้กับกลุ่มของตนให้หัวข้อเรื่องที่ตนรับผิดชอบ

4.2 ขั้นสอน

4.2.1 นักเรียนดูภาพที่เกี่ยวกับการซื้อขาย เช่นภาพตลาดน้ำ ห้างสรรพสินค้า ต่างๆ แล้วครูซักถามนักเรียนเกี่ยวกับการซื้อสินค้า

คำถามที่ครูถามนักเรียน 1. นักเรียนรู้ไหมว่าภาพเหล่านี้เป็นภาพอะไร

2. สถานที่ในรูปภาพนี้เป็นสถานที่ที่ทำอะไรกัน
3. นักเรียนเคยไปสถานที่เหล่านี้ไหม
4. นักเรียนรู้จักตลาดอะไรบ้าง

4.2.2 นักเรียนช่วยกันอธิบายถึงความหมายของตลาด ครูอาจช่วยโดยใช้คำถามนำ เช่น ตลาดเป็น สถานที่ที่มีอะไรบ้าง คนมาตลาดเพราะอะไร โดยให้นักเรียนช่วยกันตอบแล้วสรุปเป็นความหมายของตลาด

4.2.3 นักเรียนแบ่งกลุ่ม กลุ่มละ 4 คน และได้ขอทำความเข้าใจกับผู้เรียนเกี่ยวกับการทำงานกลุ่มว่า

1. ให้ทุกคนร่วมมือช่วยเหลือกันทำงานในกลุ่มจนเสร็จตามที่ครูกำหนด
2. หากมีปัญหาใดๆ ให้ขอความช่วยเหลือจากเพื่อนในกลุ่ม ก่อนถามครู
3. พูดยากันเบา ๆ อย่างสุภาพ

4.2.4 ครูแจกเอกสาร ประเภทตลาด แต่ละประเภท ให้แต่ละกลุ่ม โดยผู้เรียนในกลุ่มแต่ละคน

จะได้รับเอกสารคนละ หัวข้อ ได้แก่

- เอกสารหมายเลข 1 ตลาดตามลักษณะการดำเนินงานของผู้ขาย
- เอกสารหมายเลข 2 ตลาดตามลักษณะของสินค้าที่ผลิต
- เอกสารหมายเลข 3 ตลาดตามชนิดของสินค้า
- เอกสารหมายเลข 4 ตลาดตามลักษณะการแข่งขัน

4.2.5 หลังจากนั้น นักเรียนในแต่ละกลุ่มที่ได้รับเอกสารหมายเลขเดียวกันมารวมกลุ่มกันใหม่ หากแต่ละกลุ่มมีจำนวนผู้เรียนมากเกินไป 6 คน ครูให้ผู้เรียนแบ่งเป็นกลุ่มย่อยๆ ลงไปอีก จากนั้นครูได้ให้ผู้เรียนในแต่ละกลุ่มที่ศึกษาเอกสารเดียวกันนี้ ปรึกษาหารือกันว่า

1. สารในเอกสารนี้กล่าวถึงเรื่องอะไร
2. จะไปสรุปสั้นๆ ให้เพื่อนในกลุ่มเดิมของตนเข้าใจอย่างง่ายๆ ได้อย่างไร เมื่อนักเรียนปรึกษาหารือกันเสร็จแล้ว ครูให้ทุกคนแยกย้ายกลับเข้ากลุ่มเดิม ในกิจกรรมนี้ใช้เวลา 15 นาที

4.2.2 นักเรียนแต่ละคนอธิบาย สรุปสาระเรื่องราวในเอกสารของตนให้เพื่อนฟังจนเข้าใจกันและกันครบทุกหัวข้อ จากนั้นครูให้นักเรียนในกลุ่มได้ร่วมกันสรุปสาระความรู้ที่ได้ทั้งหมดจากการศึกษาในเอกสาร โดยเขียนลงในใบงานที่ครูแจกให้ในแต่ละกลุ่ม ใช้เวลา 20 นาที

4.2.3 ในขณะที่ทำงานตามใบงานเรื่องตลาด ครูได้ชี้แจงให้นักเรียนแบ่งบทบาทหน้าที่กัน ในระหว่างทำงานด้วยดังนี้

- คนที่ 1 อธิบายชี้แจงงานที่ต้องทำให้ทุกคน ในกลุ่มเข้าใจตรงกัน
- คนที่ 2 จัดบันทึกคำตอบที่ได้ของกลุ่มลงในใบงานแล้วให้เพื่อนตรวจสอบความถูกต้อง เรียบร้อยเซ็นชื่อกำกับก่อนส่งครู
- คนที่ 3 คอยขมวดประเด็นในระหว่างอภิปรายร่วมกันหาคำตอบ ช่วยกระตุ้นให้เพื่อนคิด
- คนที่ 4 นำเสนองานหน้าชั้น

4.3 ขึ้นสรุป

เมื่อนักเรียนทุกกลุ่มทำงานเสร็จเรียบร้อยแล้ว ครูสุ่มนักเรียน จากแต่ละกลุ่มมาอธิบาย นำเสนองานในกลุ่มของตน

5. สื่อและแหล่งการเรียนรู้

- รูปภาพเกี่ยวกับตลาด
- ใบงานเรื่องตลาด
- เอกสารเกี่ยวกับ ประเภทตลาด

6. การวัดและประเมินผล

- การตรวจใบงานเรื่อง ตลาด
- ทักษะการนำเสนองาน
- สังเกตพฤติกรรมความรับผิดชอบ
- สังเกตพฤติกรรมความซื่อสัตย์

7. บันทึกผลหลังการจัดกิจกรรม

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ลงชื่อ.....(ผู้สอน)

(.....)

ใบงานเรื่อง ตลาด

คำชี้แจง ให้สมาชิกในกลุ่มร่วมกันสรุปสารความรู้ที่ได้ทั้งหมดจากการศึกษาเรื่อง ประเภทของ ตลาด ดังนี้

ตลาดตามลักษณะการ ดำเนินการของผู้ขาย	ตลาดตามลักษณะของ สินค้าที่ผลิต	ตลาดตามชนิดของ สินค้า	ตลาดตามลักษณะการ แข่งขัน

- ลงชื่อ สมาชิกในกลุ่ม 1.....
 2.....
 3.....
 4.....

แบบประเมินชิ้นงานในแฟ้มสะสมงานของนักเรียน

งานชิ้นที่ 2 ใบงานเรื่อง ตลาด

แผนการเรียนรู้ที่ 2 หน่วยการเรียนรู้ “เศรษฐศาสตร์ในชีวิตประจำวัน”

เลขที่	ชื่อ-สกุล	คะแนน	ความคิดเห็น	ผู้ประเมิน

เกณฑ์การประเมินเพื่อให้คะแนน

- 4 คะแนน หมายถึง เนื้อหาคำตอบมีครอบคลุมและชัดเจนในทุกประเด็น ตัวหนังสืออ่านง่าย สะอาด มีการตกแต่งใบงานอย่างสวยงาม
- 3 คะแนน หมายถึง เนื้อหาคำตอบมีครอบคลุมทุกประเด็นแต่ยังมีประเด็นใดประเด็นหนึ่งที่ไม่ชัดเจน ตัวหนังสืออ่านง่าย สะอาด มีการตกแต่งใบงาน
- 2 คะแนน หมายถึง เนื้อหาคำตอบขาดความครอบคลุมประเด็นใดประเด็นหนึ่ง ตัวหนังสืออ่านง่าย สะอาด มีการตกแต่งใบงาน
- 1 คะแนน หมายถึง เนื้อหาคำตอบขาดความครอบคลุมมากกว่าหนึ่งประเด็น ตัวหนังสือ อ่านง่าย สะอาด ไม่มีการตกแต่งใบงาน
- 0 คะแนน หมายถึง ไม่ปฏิบัติ

เอกสาร หมายเลข 1

ตลาดตามลักษณะการดำเนินงานของผู้ขาย

ในกรณีที่มีการค้าขายหลายทอดคาดว่าจะถึงมือผู้บริโภค อาจแบ่งตลาดตามลักษณะการดำเนินงานของผู้ขายได้ดังนี้

1. **ตลาดขายส่ง** เป็นตลาดที่มีผู้ขายสินค้าให้กับผู้บริโภคโดยตรงแต่จะขายสินค้าให้กับผู้ขายส่งหรือพ่อค้าขายปลีกก่อน แล้วจึงขายต่อให้ผู้บริโภค เช่น ตลาดผักที่ปากคลองตลาด ตลาดผลไม้ที่มหานาค
2. **ตลาดขายปลีก** เป็นตลาดที่ผู้ขายสินค้าให้แก่ผู้บริโภคโดยตรง ตลาดขายปลีกจะมีอยู่ทั่วไปตามแหล่งชุมชนขนาดเล็กไปจนกระทั่งแหล่งชุมชนขนาดใหญ่

เอกสาร หมายเลข 2

ตลาดตามลักษณะของสินค้าที่ผลิต

1. **ตลาดสินค้าอุตสาหกรรม** เป็นตลาดที่มีการซื้อขายสินค้าอุตสาหกรรมต่างๆ สินค้าสำหรับผู้บริโภค เช่น ปากกา เสื้อผ้า นาฬิกา เป็นต้น รวมทั้งสินค้าที่นำไปใช้ทำการผลิต เช่น วัสดุก่อสร้าง เครื่องจักร เป็นต้น
2. **ตลาดสินค้าเกษตรกรรม** เป็นตลาดที่มีการซื้อขายสินค้าเกษตรกรรมต่างๆ เช่น ข้าว ข้าวโพด สับปะรด เป็นต้น

ตลาดตามชนิดของสินค้า

1. **ตลาดสินค้าสำหรับผู้บริโภค** เป็นตลาดที่มีการซื้อขายสินค้า เพื่อให้ผู้บริโภคซื้อไปใช้ในครัวเรือน เช่น ตลาดสดขายเนื้อ ขายปลา ขายเครื่องเขียน สมุด เป็นต้น
2. **ตลาดสินค้าสำหรับผู้ผลิต** เป็นตลาดที่ซื้อขายสินค้าสำหรับผู้ผลิตนำไปใช้ประกอบการผลิต เช่น ตลาดขายผ้าให้โรงงานไปตัดเย็บเป็นเสื้อผ้าสำเร็จรูป ตลาดขายหนังสือสำหรับทำรองเท้า เป็นต้น
3. **ตลาดการเงิน** เป็นแหล่งเงินทุนให้ผู้ที่ต้องการลงทุนกู้ยืม เพื่อนำไปดำเนินธุรกิจ ตลาดการเงิน มีทั้งตลาดการเงินในระบบ ได้แก่ แหล่งการเงินของสถาบันการเงินต่างๆ กับตลาดการเงินนอกระบบ ซึ่งเป็นแหล่งกู้ยืมกันเองระหว่างบุคคล เช่น การรับจำนำจำนอง หรือการเล่นแชร์กันระหว่างบุคคล

ตลาดการเงินในระบบ ได้แก่

- (1) **ตลาดการเงิน** เป็นตลาดการเงินที่ให้กู้ยืมในระยะสั้น ได้แก่ ธนาคารพาณิชย์ต่างๆ
สถาบันการเงิน เช่น บริษัทเงินทุนและหลักทรัพย์
- (2) **ตลาดทุน** เป็นตลาดการเงินที่ให้กู้ยืมในระยะยาว ตลาดทุนมีหลักทรัพย์คือ พันธบัตรและหุ้นของบริษัทต่าง ๆ เป็นสินทรัพย์ซื้อขายกันและมีตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย เป็นแหล่งกลางในการซื้อขายหุ้นและหลักทรัพย์
4. **ตลาดแรงงาน** เป็นแหล่งที่ต้องการจ้างแรงงานหรือรับสมัครพนักงาน ตลาดแรงงานมิได้มีสถานที่ตั้งแน่นอน แต่อาจกระจายอยู่ตามแหล่งต่างๆ เช่น หน่วยงานของรัฐหรือเอกชนที่ต้องการจะรับสมัครคนเข้าทำงานในหน้าที่ต่างๆ

เอกสาร หมายเลข 4

ตลาดตามลักษณะการแข่งขัน

1. ตลาดที่มีการแข่งขันอย่างสมบูรณ์ บางครั้งอาจเรียกว่า ตลาดเสรี ตลาดประเภทนี้ราคาจะขึ้นอยู่กับความต้องการขาย ตลาดที่จัดอยู่ในประเภทนี้จะต้องประกอบไปด้วยเงื่อนไขต่อไปนี้

- มีผู้ซื้อจำนวนมาก
- ต้องมีผู้ผลิตและผู้ขายจำนวนมาก ผู้ขายคนใดคนหนึ่งจะไม่มีอิทธิพลในตลาดแต่อย่างใด
- สินค้าที่ขายต้องมีลักษณะเหมือนกัน
- การติดต่อซื้อขายต้องทำได้สะดวก ผู้ซื้อและผู้ขายต้องติดต่อกันได้อย่างรวดเร็ว
- ผู้ซื้อและผู้ขายจะต้องมีความรู้ในการตลาด
- การเข้ามาและออกจากตลาดของผู้ซื้อและผู้ขายเป็นไปอย่างเสรีและง่ายดาย

2. ตลาดที่มีการแข่งขันไม่สมบูรณ์

ตลาดผูกขาด เป็นตลาดที่มีผู้ผลิต (หรือผู้ขาย) รายเดียว ซึ่งผลิตหรือขายสินค้าที่ไม่สามารถหาสินค้าชนิดอื่นที่ใกล้เคียงมาทดแทนได้ ได้แก่ โรงงานยาสูบ สำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล การรถไฟแห่งประเทศไทย ซึ่งได้แก่ การผูกขาดอาจเกิดจากการได้รับอนุญาต โดยกฎหมายและรัฐบาล หรือการผูกขาดแหล่งวัตถุดิบ

ตลาดกึ่งแข่งขันผูกขาด ซึ่งมีลักษณะดังต่อไปนี้

1. มีผู้ผลิตจำนวนมากทำการผลิตสินค้าที่แตกต่างกันในรายละเอียดปลีกย่อย แต่มีพื้นฐานการใช้ประโยชน์เหมือนกัน เช่น มีความแตกต่างกันในตัวสินค้า ซึ่งอาจเกิดจากยี่ห้อ สี กลิ่น ซึ่งผู้บริโภคจะเห็นว่ามีความแตกต่างกัน เช่น เสื้อผ้า รองเท้า ของใช้ในครัวเรือน ช่างตัดผม แพทย์ เป็นต้น
2. ผู้ผลิตรายใหม่สามารถเข้ามาในตลาดนี้ได้ง่าย

ตลาดผู้ขายน้อยราย หมายถึง อุตสาหกรรมที่มีผู้ผลิตเกิน 1 ราย แต่มีจำนวนไม่มาก ผู้ผลิตแต่ละรายจะกำหนดราคาสินค้าเอง ตลาดประเภทนี้สามารถแบ่งออกได้เป็น

1. ผลิตสินค้าเหมือนกันทุกประการ เช่น ปูนซีเมนต์ เหล็ก เป็นต้น
2. ผลิตสินค้าที่แตกต่างกัน เช่น สบู่ ผงซักฟอก ยางรถยนต์ เป็นต้น

ภาคผนวก ง
ผลงานของนักเรียน

ฉบับสมบูรณ์ สมุดบันทึก

3

ใบงานเรื่อง ระบบเงินเชื่อ

ชื่อ ก.ศ. เทพภักดิ์ มนต์แก้ว เลขที่ 10
 ชั้น ป.5/2 วันที่ 12 ธันวาคม พ.ศ. 2549

คำชี้แจง บ้างให้นักเรียนตอบคำถามดังต่อไปนี้

1. สินเชื่อ, หมายถึงอะไร
 คือสภาพหนี้ที่เกิดขึ้น เมื่อมีการแลกเปลี่ยนเงินเป็น สินค้า หรือบริการ โดยมีสัญญาข้อตกลงกันทั้งสองฝ่าย การชำระหนี้ที่เกิดขึ้นในอนาคต ตามเงื่อนไขของเวลาข้อตกลงที่ได้
2. สินเชื่อที่มีประเภท อะไร
 4 ประเภท คือ สินเชื่อส่วนบุคคล สินเชื่อการเกษตร สินเชื่อต้นทุนต่ำ
 สินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัย
3. สินเชื่อรัฐบาล คืออะไร
 การกู้ยืมเงินจากภาครัฐ เช่น ธนาคารแห่งประเทศไทย
 เป็นการกู้ยืมเงินจากกระทรวงการคลัง
4. สินเชื่อการเกษตร คืออะไร
 การให้สินเชื่อแก่เกษตรกร โดยคิดดอกเบี้ยต่ำกว่า
 ค่าธนาคารพาณิชย์ เพื่อช่วยเหลือเกษตรกร
5. สินเชื่อส่วนบุคคล คืออะไร
 การให้สินเชื่อแก่บุคคลเพื่อตอบสนองความต้องการ
 กู้ยืมเงินเพื่อการบริโภคหรือเพื่อการลงทุน
6. สินเชื่อเพื่อที่อยู่ คืออะไร
 การกู้ยืมเงินเพื่อซื้อ หรือเช่าบ้าน
 ใช้เงินจำนวนมาก
7. ผลดีของสินเชื่อนี้อะไรบ้าง
 ผู้คนสามารถซื้อสินค้าได้ทันที เพิ่มกำลังซื้อ
 สามารถใช้เงินได้ทันทีโดยไม่ต้องเก็บเงินสด
8. ผลเสียของระบบเงินเชื่อนี้อะไรบ้าง
 เป็นการสร้างหนี้ กู้ยืมเงินไม่ตรงตามเวลา
 ผู้กู้ยืมเงินอาจประสบปัญหาทางการเงิน
 ผู้กู้ยืมเงินต้องจ่ายดอกเบี้ยที่สูงกว่า

ใบงานเรื่อง ภาษี

ชื่อ... ด.อ. เทพธิดา... ม.๕... เลขที่...
ชั้น ๕/๕/๒... วันที่ 12 ธ.ค พ.ศ. ๒๕๔๙

คำชี้แจง ให้นักเรียนตอบคำถามดังต่อไปนี้

1. ภาษีมียี่ประเภท... 5 ประเภท

2. ภาษีเงินได้แบ่งเป็นกี่ประเภท อะไรบ้าง
๒ ประเภท คือ ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา, ภาษีเงินได้นิติบุคคล
๕ ประเภท คือ ภาษีเงินได้, ภาษีมูลค่าเพิ่ม, ภาษีโรงเรือน, ภาษีที่ดิน, ภาษีส่วย

3. ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา กับ ภาษีเงินได้นิติบุคคล แตกต่างกันอย่างไร
ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา เป็นภาษีที่รัฐเรียกเก็บมาจากเงินค่าจ้างค่าตอบแทนต่างๆ
ภาษีเงินได้นิติบุคคล เป็น

4. ภาษีมูลค่าเพิ่ม คืออะไร
เป็นภาษีที่เรียกเก็บในทางผู้ซื้อสินค้าหรือรับบริการ

5. หน่วยงานใดมีหน้าที่จัดเก็บภาษีอากร... กรมสรรพากร

6. ภาษีที่เรียกเก็บจากเจ้าของที่ดิน คือ ภาษีอะไร... ภาษีที่ดิน

7. ภาษีที่เรียกเก็บจากเจ้าของโรงเรียนและสิ่งปลูกสร้างคือภาษีอะไร... ภาษีโรงเรือน

8. ภาษีที่เรียกเก็บจากนุหรีและสุรา คือ ภาษีอะไร... ภาษีสรรพสามิต

9. ภาษีใด ที่เรียกเก็บจากกรมสรรพสามิต... ภาษีสุรภณสามิต

10. ปีภาษี คือ ช่วงระยะเวลาใด... 1 มกราคม ถึง 31 ธันวาคม ของทุกปี

ใบงานเรื่อง ระบบสินเชื่อ

ชื่อ ป.ณิศา สว่างกุล สีนัยกุล เลขที่ 26
ชั้น ป.5/2 วันที่

คำชี้แจง บ้างให้นักเรียนตอบคำถามดังต่อไปนี้

1. สินเชื่อ หมายถึงอะไร
 เป็นการยืมเงินจากผู้อื่นเพื่อใช้เงินในลักษณะหนึ่งสินเชื่อ อาจเป็นการ โอนเงินจากธนาคารให้เพื่อชำระหนี้ที่ติด
 หนี้ในธนาคาร ตามเงื่อนไขและผลที่ตกลงกันได้
2. สินเชื่อมีกี่ประเภท อะไร
 4 ประเภท คือ สินเชื่อรัฐบาล สินเชื่อการเกษตร สินเชื่อส่วนบุคคล สินเชื่อที่อยู่อาศัย
3. สินเชื่อรัฐบาล คืออะไร
 การที่รัฐบาลกู้ยืมเงินจากประชาชนในรูปแบบพันธบัตรเป็นการกู้ยืมเงินจากประชาชน
 (ประชาชน)
4. สินเชื่อการเกษตร คืออะไร
 การให้เงินแก่เกษตรกร โดยยึดอาชีพการเกษตรเป็นหลักที่ทำการเพาะปลูกพืช
 พืชสวนหรือปศุสัตว์ในกรณีนี้
5. สินเชื่อส่วนบุคคล คืออะไร
 การยืมเงินส่วนบุคคลเพื่อใช้ในการดำรงชีพหรือการกู้เงินไปลงทุนในกิจการ
 หรือการลงทุนในธุรกิจส่วนตัว
6. สินเชื่อเพื่อที่อยู่ คืออะไร
 การกู้เงินเพื่อซื้อที่ดิน หรือปลูกสร้างบ้าน เพื่ออยู่อาศัยมีเงินจำนวนมาก ดังนั้น
 จึงมีระยะเวลาการผ่อนชำระที่ยาวนาน เพื่อเป็นเงินค่าซื้อบ้านในแต่ละงวดนั้นเป็นเงินไม่มากนัก เพื่อให้ผู้กู้สามารถชำระคืนได้
7. ผลดีของสินเชือมีอะไรบ้าง
 1. ซื้อสินค้าหรือบริการได้ทันที 2. เงินค่าซื้อ 3. สามารถผ่อนชำระคืน
 ผ่อนค่าตามนัด 4. ธุรกิจไม่สะดุด
8. ผลเสียของระบบสินเชือมีอะไรบ้าง
 1. เป็นการสร้างหนี้ 2. ถ้าไม่เงินไม่ตรงกำหนดเวลาผู้กู้เงินนั้นจะติด
 คุก 3. ถ้าผู้กู้ไม่ชำระหนี้หรือชำระช้าเกินไป อาจถูกยึดตัวหรือเสียบัญชี 4. ใช้ระบบสินเชื่ออย่างผิดชอบอาจทำให้
 หนี้ชำระหนี้ไม่ทันตามกำหนดก็ได้

ใบงานเรื่อง ภูมิปัญญาท้องถิ่น

วิชา สังคมศึกษา ป.5 ภาคเรียนที่ 2 / 2550

ชื่อ นางศุภมาสพร กาศิณี มนต์แก้ว ชั้น ป.5/2 เลขที่ 10

โรงเรียนการเคหะท่าทราย สำนักงานเขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร

ให้นักเรียนวาดภาพผลงานภูมิปัญญาในท้องถิ่น ที่นักเรียนชอบที่สุด 1 ผลงาน พร้อมทั้งบอกเหตุผลด้วยว่า นักเรียนรู้สึกภาคภูมิใจในภูมิปัญญาท้องถิ่นของตนอย่างไรบ้าง

ภูมิปัญญาท้องถิ่น การทำขนมเค้กของภาคใต้

ผมรู้สึกภาคภูมิใจที่ได้เกิดในภาคใต้ และได้รู้จัก
ภูมิปัญญาท้องถิ่นของตน

(Handwritten signature)

ใบงานเรื่อง พัฒนาการตั้งถิ่นฐานและการดำเนินชีวิตของคนในภูมิภาค

วิชา สังคมศึกษา ป.5 ภาคเรียนที่ 2 / 25.50

ชื่อ ด.ช. เทพชัชวาลย์ มีนาคแก้ว ชั้น ป.5/2 เลขที่ 10

โรงเรียนการเคหะท่าทราย สำนักงานเขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร

ให้นักเรียนยกตัวอย่าง พร้อมทั้งวาดภาพและระบายสี เกี่ยวกับลักษณะการดำเนินชีวิต ด้านการแต่งกาย ประเพณี และอาหารของภูมิภาคที่นักเรียนอาศัยอยู่

<p>การแต่งกาย <u>ของภาคใต้</u></p> 	<p>ประเพณี <u>แข่งเรือ</u></p>
<p>อาหาร <u>แกงไตปลา</u></p> 	

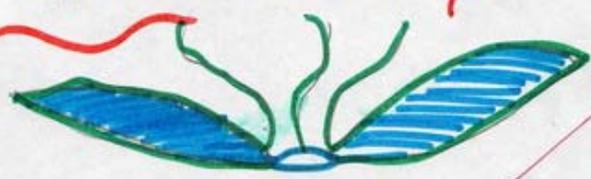
ในงานวิจัยที่ตีพิมพ์
ก.ศ.เกษตรศาสตร์ มงจ.เชียงใหม่ ๒๕/๒ ๒๕๓๓:๑๐

ในเชิงปฏิบัติ 20 กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๕๐
คำขวัญ ในน้ำมีปลาในนามีข้าว น้ำจืดดีมีมูลคดลต่ำดีมี ในดน้ำมีอยู่ชญาทำา

สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง
ของสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ และพระ
อัครราชกุมารี ทรงเสด็จพระราชดำเนินทอดพระเนตร
เมืองพิจิตรทุกปี พ.ศ. ๒๐๑๔ เมื่อไปทอดพระเนตร
กรุงศรีอยุธยา และได้ชื่นชมแต่ครั้งนั้น จึงได้เป็น
มหาอุปราชา ๒๒ ครั้งของเมืองพิจิตรทุกปี

พระยอดเมืองแก้ว เสด็จมาครองเมืองพิจิตรใน พ.ศ. ๒๑๒๗
หลังจากได้เมืองราชบุรี พม่าได้ยกทัพมาตีกรุงศรีอยุธยา
หลายครั้ง แต่ไม่สามารถพม่าตีไทยได้

อ.ก.
๒๕

ประวัติการศึกษาและการทำงาน

ชื่อ -นามสกุล

ชุตินา ทศโร

วัน เดือน ปี ที่เกิด

5 กุมภาพันธ์ 2525

สถานที่เกิด

114 หมู่ 11 ตำบลปรัง อำเภอสระเตา

จังหวัดสงขลา

ประวัติการศึกษา

ปริญญาตรี ศึกษาศาสตร์บัณฑิต

วิชาเอก การประถมศึกษา มหาวิทยาลัยทักษิณ